

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Fragmenta

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

FRAGMENTA,
INDEX

1359

ORATIONUM

M. TULLII CICERONIS,

Quarum deinceps subsequuntur

FRAGMENTA.

Pro M. Tullio.
L. Varena.
P. Oppio.
M. Fandanio.
C. Cornelio. I.
C. Cornelio. II.
In competitores,
Pro Q. Gallio.
De proscriptorum liberis.
Contra Q. Metelli concionem.
De consulatu suo.

In Clodium, & Curionem.
De rege Ptolemao.
Pro M. Emilio Scauro,
Pro A. Gabinio.
Præterea fragmenta orationum.
Pro P. Quinctio.
Pro M. Fontejo.
De lege Agraria.
In L. Pisonem.
Præterea ex commentariis causarum,

AVCTORES, ex quibus omnia Fragmenta librorum Ciceronis, Poëmatum,
orationum, &c. à Rob. Stephano, Carolo Sigonio, Andrea
Parricio, &c. collecta sunt.

Aquila.
Aconius.
D. Augustinus,
Boethius.
Carissus.
Ipsè Cicero,
Columella.
Diomedes.
Donatus.
Festus.
Fortunatianus.
Gellius.
D. Hieronymus.

Isidorus.
Lactantius.
Macrobius.
Marcellinus.
Nonius Marcellus.
Plinius.
Priscianus,
Quintilianus,
Seneca.
Servius.
Suetonius.
Valerius.
Ulpianus.

EX ORATIONE PRO M. TULLIO I.

Decit principium.

PRISCIANUS.) Hoc iudicium sic exspectatur, ut non unæ rei statui, sed omnibus constitui patetur.

QUINT. libro 4. capite 2.) Fundum habet in agro Tigrino M. Tullius paternum.

QUINT. libro 5. c. de refutatione.) Quis hoc statuit unquam, aut cui concedi sine summo omnium periculo potest, ut cum jure potuerit occidere, à quo metuisse se dicat, ne ipse posterius occideretur?

QUINT.) Si quis furem occiderit, injuria occiderit. quam obrem? quia jus constitutum nullum est. quid si se telo defendit? haud injuria. quid ita? quia constitutum est.

*Cetera desunt,
Pro L. Varena.*

Decit principium.

PRIS.) C. Ancharius Rufus è municipio Fulginate.

PRIS. c.) In præfectura Fulginate.

QUINT. lib. 5. c. 13.) Cum iter per agros, & loca sola

faceret, cum Populeno, in familiam Ancharianam incidisse dixerunt: deinde Populenum occisum esse: illico Varenum vincum, adversatum, dum hic ostenderet, quid de eo fieri vellet.

QUINT. l. 7. c. 1.) In legem de sicariis commisit L. Varenus. Nam C. Varenus occidendo, & Cnæum vulnerando, & Salarium item occidendo, cadit.

QUINT. l. 7. c. 1.) Tum C. Varenus is, qui à familia Anchariana occisus est: (Hoc, quæso, iudices, diligenter attendite.)

PRIS. l. 3. & QUINT. l. 8. c. 3.) L. ille Septimius diceret, etenim est ad L. Crassi eloquentiam gravis, & vehemens, & volubilis. Erucius hic noster, Antoniafter est.

PRIS. l. 12.) Ea cædes si potissimum crimini datur, detur ei, cuius interfuit, non ei, cuius nihil interfuit.

QUINT. l. 5. c. 10.) Optio vobis datur, utrum velitis, casu illo itinere Varenum esse usum, an hujus persuasus, & inductu

PRIS. c.) Deum fidem,

Defunt reliqua.
Pro P. Oppio. III.
Deest principium.

QVINT. lib. 5. cap. 10.) Utrum cum Cottam appetisset, an cum ipse sese conaretur occidere, telum ei à manibus ereptum est?

QVINT. *ibid.*) Quos educere inuitos in provinciam non potuit, eos inuitos retinere qui potuit?

QVINT. lib. II. cap. 1.) At enim verisimile non est, tantum scelus M. Cottam esse commentum, quid? hoc verisimile est, tantum scelus Oppium esse conatum?

MARCEL.) Etenim multum posse ad salutem alterius, honori multis: parum potuisse ad exitum, probro nemini fuit.

QVINT.) O amorem mirum, si benivolentiam singularem! *Cetera desunt.*

Pro M. Fundanio. IV.
Deest principium.

PRIS. lib. 7.) Non modò hoc à Julio Annale, sed vix mercuriale à Q. Mutone factum probari potest.

PRIS. lib. 16.) Effetne id, quod Meno nuntiasset.

Plurima desunt.
Pro C. Cornelio. I.

PRISC. lib. 6.) Ut ab Jove optimo maximo, ceterisque diis deabusque omnibus opem, & auxilium petamus.

PRIS. lib. 2.) Ex promulgatione trinundinum dies ad ferendum, potestasque venisset.

SERVIVS.) Arcades se profcelos esse asseverant.

ASC.) *Versu à primo circiter CLXI*

Postulatur apud me prætorem primum de pecuniis repetundis, prospicit videlicet Cominius, quid agatur: videlicet homines scæneos in medium ad tentandum periculum projectos.

ASC.) Quid? Metellus summa nobilitate, ac virtute, cum bis iurasset, semel privatim à patre; iterum publicè à lege coactus, destitit accusatione: an vi, an veritate? In quo suspicionem omnem tollit C. Curionis virtus ac dignitas, & Q. Metelli adolescentia, ad summam laudem omnibus rebus ornata.

ASC.) Legem, inquit, de libertinorum suffragiis Cornelius cum Manilio dedit, quid est hoc? dedit an tulit, an rogavit, an hortatus est? nam tulisse ridiculum est, quasi legem aliquam aut ad scribendum difficilem, aut ad excogitandum reconditam; quæ lex paucis his annis non modò scripta, sed etiam lata esset.

ASC.) In quo cum multa reprehensa sint, tum in primis celeritas actionis.

ASC.) Petivit tamen à me prætore maxima contestatione, ut causam Manili defendere.

Versu à primo DCCCL.

ASC.) Nam cum is tribunus pleb. duas leges tulisset in eo magistratu, unam perniciosam, alteram egregiam: quod summam remp. læsit, id ab ipso tribuno abjectum est. bonum autem, in summa rep. manet.

ASC.) Aliis ille in illum furorem magnis hominibus auctoribus impulsus est, qui aliquod institui exemplum disturbandorum iudiciorum perniciosissimum, temporibus suis accommodatissimum, meis alienissimum rationibus, cupierunt.

ASC.) Possim dicere, hominem summa prudentia clarum, C. Cottam, de legibus abrogandis ipsum ad senatum retulisse, possim & M. Cottæ legem de iudiciis privatis, anno post quam lata sit, à fratre eius abrogatam, legem Liciniam & Muciam de civibus regendis, video constare inter omnes, quam duo consules omnium, quos vidimus, sapientissimi tulissent; non modo inutilem, sed perniciosam reip. fuisse.

ASC.) Quattuor omnino genera sunt, iudices, in quibus per senatum, more majorum, statuatur aliquid de legibus. unum est ejusmodi, placeret legem abrogari, ut Q. Caci-

lio, M. Junio coss. quæ leges rem militarem impedirent, ut abrogarentur, alterum, quæ lex lata esse dicatur, ea non videri populum teneri, ut h. Marcio, Sex. Julio coss. de legibus Livio, tertium est de legum derogationibus, quod de genere peritæ S. C. fuit, ut nuper de ipsa lege Calpurnia, cui derogaretur.

ASC.) P. Africanus ille superior, ut dicitur, non solum à sapientissimis hominibus, quitam erant, verum etiam à se ipso sape accusatus est, quod cum consul esset cum Ti. Longo, passus esset tum primum à populari consensu senatoria sublella separari. *Circa medium.*

ASC.) Est utique jus vetandi cum ea feratur, quamdiu non perferatur: quamdiu qui suffragii ferendi causa conveniunt, hæc & illuc transferuntur: dum privati dicunt: dum tabella diribentur; dum stitella defertur, dum aquantur sortes, dum sortitio fit, & si qua sunt hujus generis alia.

paulo post.

ASC.) Unum tamen, quod hoc ipso tribuno pleb. factum est, præmittendum non videtur, neque enim majus est legere codicem, cum intercedatur, quam stitellam ipsam cum ipso intercessore deferre: nec gravius, incipere ferre, quam perferre: nec vehementius ostendere se laturum, invito collega, quam ipsi collega magistratum abrogare: nec criminofius, tribus ad legem accipiendam, quam ad collegam reddendum privatam, introvocare. quæ vis fortis, hujus collega, A. Gabinus in re optima fecit omnia, neque, cum salutem populo R. atque omnibus gentibus finem diuturnæ captivitatis, turpitudinis, & servitutis afferret, passus est, plus unius collega sui, quam universa civitatis vocem valere, & voluntatem.

QVINT.) Codicem attigit.

ASC.) At enim de corrigenda lege retulerunt.

ASC.) Idem, nisi hæc ipsa lex, quam C. Cornelius tulit, obtulisset, decrevissem id, quod palam jam isti defensores iudiciorum pugnaverunt, senatui non placere, id iudicium de Sulla bonis fieri, quam ego causam longè aliter prætor in concione defendi, cum id dicerem, quod iidem iudices postea statuerunt, iudicium aequiore tempore fieri oportere, antea verò quam multarum rerum iudicia sublella sint, & quia scitis, prætere, & ne quem in iudicium oratio mea revocare videatur.

paulo post.

ASC.) Non Cn. Dolabella C. Volcatium, honestissimum virum, communi & quotidiano jure privasset: non denique homo illorum & vita, & prudentia longè dissimilis, sed tamen nimis in gratificando jure liber L. Sitenna, bonorum Cn. Corneli possessionem ex edicto suo P. Scipionis adolescenti summa nobilitate, eximia virtute prædita, dedisset. Quare, cum ambitum populus Rom. videret, & cum à tribunis pl. doceretur, nisi poena accessisset in divisores, extinguji nullo modo posse: legem hanc Corneli flagitabat: illam, quæ ex S. C. ferebatur, repudiabat.

paulo post.

ASC.) Ut spectaculum illud duorum designatorum consulum, calamitate, re, & tempore salubre, ac necessarium; genere, & exemplo miserum, ac fœneum videremus.

ASC.) Quid ego nunc argumentis tibi respondeam posse fieri, ut alius aliquis Cornelius sit, qui habeat Phileroi tem? res nota est, vulgare nomen est Philerois; Cornelius verò ita multos, ut jam etiam collegum constitutum sit?

ASC.) At enim extremi, ac difficillimi temporis vocem illam, C. Corneli, consule mittere cogisti, qui remp. salvam esse vellent, ut ad legem accipiendam adessent.

ASC.) Plebem ex Maniliana offensione victam & dominatam esse dicit, ante vestros annos propter illius tribuni pl. temeritatem posse adduci, ut omnino ne illius potestate abalioemur. Qui restituerunt eam potestatem, & iterum nihil unum posse contra multos, alterum longè abesse.

ASC. & PRIS. c. lib. 6.) Tanta igitur in illis virtus fuit, ut anno XVI. post reges exactos, propter nimiam dominationem

mem potentium secederet, leges sacras ipsi sibi restituerent, duos tribunos crearent, montem illum trans Aemem, qui hodie mons Sacer nominatur, in quo armati confederant, æternæ memoriæ causa consecrarent, itaque auspiciò, postero anno, X. tribuni pl. comitiis curiatis creati sunt.

Asc.] Tum interposita fide per treis legatos, amplissimi viros, Romam armati reverterunt: in Aventino confederunt, inde armati in Capitolium venerunt, decem tribunos pl. per pontificem, quòd magistratus nullus erat, creaverunt. Etiam hæc recentiora prætereo: ponam principium iustissime libertatis Cassiam, qua lege suffragiorum jus, potestasque convaluit; alteram Cassiam, quæ populi iudicia firmavit.

Asc.] Qui non modò cum Sulla, verum etiam, illo mortuo, semper hoc per se summis opibus retinendum putaverunt, inimici sibi C. Cortæ fuerunt, quòd is consul paulum tribunis pl. non potestatis, sed dignitatis addidit.

Asc.] Quamdiu quidem hoc animo erga nos illa plebs erit, quo se ostendit esse, cum legem Aurcliam, cum Rosciam non modo accepit, sed etiam efflagitavit.

Asc.] Memoria teneat, cum primum senatores cum equitibus Romanis lege Plotia iudicarent, hominem iis, ac nobilitati perinvium, Cn. Pompejum, causam lege Varia de majestate dixisse.

PRISC. LIB. 8.] Quæ intermissa compleretis annos.

PRISC. IBI.] Num stitici gratificabantur aut homini, aut ordini?

PRISC. I. 10.] Cœptum igitur per eos, qui agi volebant, desitum est per hunc, qui decessit.

PRISC. LIB. 8.] Circuitis rostris ejicerentur lapidibus homines.

PRISC.] Qui eloquentia ceteris antecellit.

AQUILA.] Refertum tribunitiis legibus, exhaustum à quibus sit, ipsi sciunt.

Cetera desunt.

Pro C. Cornelio. II.

Desunt instituta.

Asc. & FORTUNATIUS LIB. 3. Rhet.] Pugnem aperitè contra nobilissimorum hominum voluntates, studia, consilia, cogitationesque eorum aperiam?

CICERO ORATORE PERE.] O callidos homines, o rem excogitantem, o ingenia meruenda! testes dare volumus, quem, quæso, nostrum fecerit, ita vos esse facturos?

Asc.] Num in eo, qui sint hi testes, hæsitatis? ergo vobis eadem duos, reliqui sunt de consularibus inimici tribunitiæ potestatis: pauci præterea assentatores eorum, atque affectu subsequuntur.

Asc.] Sed si familiariter ex Q. Catulo, sapientissimo viro atque humanissimo, velim quærere, utrius tandem tibi tribunatus minus probari potest, C. Cornelii, an, non dicam P. Sulpicii, non L. Saturnini, non C. Gracchi, non Tiberii; neminem, quem isti seditiosum existimant, nominabo: sed avunculi tui, Q. Catule, clarissimi, patriæq; amantissimi viri, quid mihi tandem responsum putatis? post xx. versus à precedenti.

Asc.] Quid? avunculus tuus, clarissimus vir, clarissimo patre, avo, majoribus, non silentio, favente nobilitate, nullo intercessore comparato, populo R. dedit, & potestissimorum hominum collegis eripuit cooprandorum sacerdotum potestatem? Quid? idem Domitius M. Silanum, consularem hominè, quemadmodum tribunus pl. vexavit?

Asc.] Hæc est controversia ejusmodi, ut mihi tribuni pl. Cn. Domitius, Catulo * M. Terpolius contentissimum nomen ejectum esse ex iis qui tribuni pl. fuerant.

Cic. Orat. pers. & QUINT. I. 9. 4.] Nam neque me divitiæ movent, quibus omnes Africanos, & Lulios multi venalissimi, mercatoresque superarunt, neque vestis, aut calatum aurum, & argentum, quo nostros veteres Marcellos, Maximumque multi eunuchi è Syria, Aegyptoque vicerunt. ne-

que verò movent me ornamenta ista villarum, quibus L. Paulum, & Mummium, qui rebus his urbem, Italiamque omnem refererunt, ab aliquo video perfacile Deliaeo, aut Syro potuisse superari.

PRISC. I. 12.] Quis tam abundans copiis.

Extrema desunt.

CONTRA C. ANTONIUM,

ET

L. CATILINAM,

Competitores in toga candida.

Desunt principium.

OMNIA * ASONIO.] Dico, P. C. superiore nocte, cujusdam hominis nobilis, & valde in hoc largitionis quæstu noti, & cogniti, domum Catilinam & Antonium cum sequestribus suis convenisse.

Quem enim aut amicum habere potest is, qui tot civis trucidavit, aut clientem, qui in sua civitate cum peregrino negavit se iudicio a quo certare posse?

Nec se jam tum respexit, cum gravissimis vestris decretis absens notatus est.

In iudiciis quanta vis esset, didicit, cum est absolutus si aut illud iudicium, aut illa absolutio nominanda esset.

Populum verò, cum inspectante populo, collum secum hominis maxime popularis, quanti faceret, ostendit.

Me, qua amentia inductus sit, ut contemneret, constituturè non possum, utrum a quo animo laturum putavit? an in suo familiarissimo non viderat, me ne aliorum quidem injuriis mediocriter posse ferre?

Alter pecore omni vendito, & saltibus probe additiis, pastores retinet, ex quibus, ait, se, cum velit, subito fugitivorum bellum excitaturum, alter induxit eum, quem potuit, ut repente gladiatores, populo non debitos, polliceretur, quos ipse consularis candidarus persequitur, & legit, & emit, præsentem populo R. factum est.

Quamobrem augere etiam mercedes si vultis Q. Mucium conantem legem impedire, ut cœpit fenatus, C. O. S. prohibere, sed ego ea lege contentus sum, qua duos consules designatos uno tempore damnari vidimus.

Te tamen, Q. Muci, tam male de rep. existimare, molestè fero, qui hesternò die me esse dignum consulatu negabas. quid? populus Romanus minus diligenter scit sibi constituere defensorem, quam tu tibi? qui, cum te furti L. Calenus argueret, me potissimum fortunarum tuarum patronum esse voluisti, & cujus tu consilium in tua turpissima causa delegisti, hunc honestissimarum rerum defensorem populus R. auctore te repudiare potest? nisi forte hoc dicturus es, quo tempore à L. Caleno furti delatus sis, te eo tempore in me tibi parum auxilii esse vidisse.

Atque, ut istam omitam in exercitu Sullano prædonem, in introitu gladiatorem, in victoria quadrigatorem.

Te verò, Catilina, consulatum sperare, aut cogitare, non prodigium, atque portentum est? à quibus enim petis? à principibus civitatis? qui tibi, cum L. Volcatius consul in consilio fuisset, ne petendi quidem potestatem esse voluerunt? à senatoribus? qui de auctoritate tua spoliatarum ornamentis omnibus, vincum panem Africanis oratoribus tradiderunt? ab equestri ordine? quem trucidasti? à plebes cui spectaculum ejusmodi tua crudelitas præbuit, ut nemo sine lætu adspicere, sine gemitu recordari possit?

ASCONI.] Quod caput etiam tum plenum animæ & spiritus, ad Sullam usque ab Janiculo ad adæm Apollinis, manibus ipse suis detulit.

Quis? tu potes in defensione tua dicere, quod illi ne dixerunt quidem? tibi dicere non licebit.

Denique illi negare potuerunt, & negaverunt, tu tibi ne insitandi quidem impudentiæ locum reliquisti, quare preclaro dicuntur iudicia tulisse, si qui insitantiem Lulcium condemnarunt, Catilinam absolventem constituerunt.

Tergo negat se signatum esse, cum etiam illi, imperitos

se homines esse, & si quem etiam interfecissent, imperatori ac dictatori paruisse dicerent, ac negare quoque posse: Catilinam verò insitui non posse.

Hanc tu habes dignitatem, qua fretus me contemnis, & despicias? an eam, quam reliqua vita es consecutus, cum ita vixisti, ut non esset locus tam sanctus, quod non aduentus tuus, etiam cum culpa nulla subesset, crimen afferret.

Cum deprehendere in adulteriis, cum deprehendebas adulteros ipse, cum ex eodem stupro tibi, & uxorem & filiam invenisti.

* stupris se omnibus, ac flagitiis contaminavit, eade, nefaria cruentavit, diripuit socios, leges, quaestiones, iudicia violavit.

Quid ego, ut violaveris provinciam, praedice, cuncto populo R. clamante, ac resistente? nam ut te illic gesseris, non audeo dicere, quoniam absolutus es. mentitos esse equites R. falsas fuisse tabellas honestissimae civitatis existimo: Q. Metellum Pium, mentitam Africam: vidisse puto necis quid illos iudices, qui te innocentem iudicaverunt. O miser, qui non sentias, illo iudicio te non absolutum, verum ad aliquod severius iudicium, ac majus supplicium reservatum!

Præterea illum nefarium conatum tuum, & panem acerbum, & luctuosum populo Rom. diem, cum Cn. Pisone socio, neque alio nomine, eadem optimatium facere voluisti.

An oblitus es, te ex me, cum praxuram peteremus, petisse, ut tibi primum locum concederem? quod cum sapius ageres, & impudentius a me contenderes, meministi, me tibi respondere, im pudenter te facere, qui id a me peteres, quod avunculus numquam impetraisset? Nescis, me praxorem primum esse factum, te concessione competitorum, & collatione centuriarum, & meo maxime beneficio, de postremo in tertium locum esse subiectum?

Qui posteaquam illo, ut conati erant, Hispaniensi pugniulo nervos incidere civium Rom. non potuerunt, duas uno tempore conatus in remp. ficas distringere.

Hunc vos scitote Licinium gladiatorem jam emisisse, cupidum Catilinæ, iudices, Quintumque Curium, hominem quaestorium.

Extremum deest.

Pro Q. Gallio.

Deest principium.

AQUIL. & QUINT. lib. 8. cap. 3.] * ut clamor, convivium, ut symphoniarum cantus: videbar mihi videre alios intrantibus, alios autem exeuntes, partim ex vino vacillantibus, partim hesternæ potatione oscitantibus, versabatur inter hos Gallius, unguentis oblitus, redimitus coronis, humus erat immunda, luctuosa vino, coronis languidulis, & spinis cooperta piscium.

B. NIPP. vii. *aleric.*] Loquor enim quæ sum ipse nuper expertus unus. Quidam poeta nominatus, homo perliterratus, cujus sunt illa colloquia poetarum, ac philosophorum, cum facit Euripidem & Menandrum inter se, & in alio loco Socratem atque Epicurum disserentis, quorum aures non annis, sed sæculis scimus esse disjunctas, quantos is plausus, & clamores movet? multos enim condiscipulos habet, in theatro, qui simul litteras non didicerunt.

QVINT.] An ista, si vera essent, sic à te dicerentur? Cic. *Bruto.*] Tu istuc, M. Callidi, nisi fingeres, sic ageres? præsertim cum ista eloquentia alienorum hominum pericula defendere acerrimè soleas, tuum negligeres? ubi dolor? ubi ardor animi? qui etiam ex infantium ingeniis elicere voces, & querelas solet. nulla perturbatio animi, nulla corporis, frons non percussa, non semur, pedis (quod minimum est) nulla suppositio. itaque (tantum astitit, ut inflammaret nostros animos) somnum isto loco vix tenebamus.

NON. *legi.*] Ego certò scio, omnes logos, qui ludis dicti sunt, animadvertisse.

CARIS.] * poematorum.

Cetera defunt.

De proscriptorum liberis. IX.

Defunt cetera, præter fragmentum, quod sequitur.

QVINT. lib. 11. cap. 1.] Quid enim crudelius, quam homines honestis parentibus, ac majoribus natos, à rep. submoveri? sed ita legibus Sullæ continetur status civitatis, ut his solutis, stare ipsa non possit.

Contra concionem Q. Metelli.

Deest principium.

FORTVN. Sic enim, ut opinor, insequar fugientem, quoniam congregari non licet cum resistente.

PRIS. lib. 9.] * permulsa atque recreata est.

PRIS. lib. 18.] * nisi eorum exitio, non requieturam.

GZLL. lib. 18. cap. 7.] Adscendi in concionem: concusus est populi factus.

QVINT. lib. 9. cap. 3.] Qui iudicabantur, eos vocari, custodiri, ad senatum adduci iussi: in senatu sunt positi.

Reliqua defunt.

De consulari suo.

NONIVS.] Quorum luxuries, fortunata censa peperit.

In Clodiana, & Curionem.

Defunt multa, nec, qua restant, digeri possunt in ullum ordinem.

NON.] Tu verò festivus, tu elegans, tu solus urbanus, quem decet muliebris ornatus, quem incessus psaltria, qui lavare vultum, mollire vocem potes.

NON. *Longus Speculum.*] Sed, credo, postquam tibi speculum allatum est, longè te à pulchris abesse sensitisti.

NON.] Ac vide, an facile tu fiet potueris, cum is factus non sit, cui tu concessisti.

NON. *Calantra.*] Tunc cum vincirentur pedes fasciis, cum calantricam capiti accommodares, cum strophio accuratè præcingeretur.

QVINT. lib. 8. c. 6.] Integritas tua te purgavit, mihi crede, pudor eripuit, vita antea facta servavit.

QVINT. *l. 9. c. 2.*] * Quibus iste, qui omnia sacrificia nosset, facile à te deos placari posse arbitrabatur.

QVINT.] Quo ex iudicio, velut ex incendio, nudus effugit.

CICERO. *ad Attic.*] Eras, Clodius non te iudices urbi, sed carceri relevarunt: nec te retinere in civitate, sed exsulio privare voluerunt. Quam obrem, Patres conscripti, erigite animos, retinere vestram dignitatem: manet illa in reip. bonorum consensio, dolor accessit bonis viris, virtus non est immutata: nihil est damni factum novi: quod erat, inventum est. in tantis hominis perditis iudicio plures similes reperti sunt.

De rege Ptolemao.

Nisi unicum hoc fragmentum esset, vix ipsam orationis inscriptionem teneremus.

AQU. & FORTVN.] Difficilis ratio belli gerendi: at plena pietatis.

Pro M. Emilio Scauro.

FORTVN. *August. in Rhod.*] Maxime fuit optandum M. Scauro, iudices, ut nullo suscepto tuusquam odio, sine offensione ac molestia.

Asc.] *circa versum à primo XL.*

Subiit etiam populi iudicium, inquirente Cn. Domitio, tribuno pl. Reus factus est à Q. Servilio Cæpione, lege Servilia, cum iudicia penes equestrum ordinem essent, & P. Rutilio damnato, nemo tam innocens videretur, ut non timeret illa. Ab eodem etiam lege Varia custos ille reip. proditoris est in crimen vocatus: vexatus à Q. Vario tribuno pl. est, non multo antè.

Asc.] Non enim tantum admiratus sum ego illum virum, sicut omnes, sed etiam præcipuè dilexi. primus enim me flagrantem studio laudis, in spem impulit, posse virtutem sine præfido fortuna, quò contendisset, labore & constantia pervenire.

Asc.]

Asc.] Sine me hercle, iudices, pro L. Tubulo dicerem, quem unum ex omni memoria sceleratissimum & audacissimum fuisse accepimus, tamen non timerem, venenum hospiti, aut convivæ si diceretur cenanti ab illo datum, cui neque heres, neque iratus fuisset.

Asc.] *circā tertiam partem à primo.*

Sic, inquam, se, iudices, res habet, neque hoc à me novum disputatur, sed quæsitum ab aliis est.

Asc.] Illa audivimus: hoc verò meminimus, ac parè vidimus, ejusdem stitipis & nominis P. Crassum, ne in manibus incideret inimicorum, se ipsum interomisse. Ac neque illius Crassi factum superioris, iisdem honoribus usus, qui fortissimus in bellis fuisset, M. Aquilius potuit imitari.

paulo post.

Asc.] Quid verò alterum Crassum temporibus eisdem, nam aut clarissimiviri, Julii aut summo ingenio præditus M. Antonius potuit imitari?

PRISC. lib. 6.] Cùm dare noller Atis, clam ex Sardinia est fugere coactus.

PRISC.] Atinis uxorem pellicatus dolore concitatam.

Circa medium.

Asc.] Neque verò hæc ipsa quotidiana res App. Claudium, illa humanitate, & sapientia præditum, per se ipsa movisset, nisi hunc Claudii fratris sui competitorum fore putasset, qui si sive patricius, sive plebeus esset (nondum enim certum constitutum erat) cum illo sibi contentionem fore putabat.

ISTO. lib. 19 c. 3.] Quem purpura regalis non commovit, eum Sardonum instructa tentavit?

MARCELL.] Vos quoque de familia nobili cum auctoritate orbis terrarum sentire debetis.

Asc.] *post duas partes orationis.*

Nam cum ex multis unus ei restaret Dolabella paternæ inimicus, qui cum Q. Cæpione, propinquo suo, contra Scaturum, patrem suum, obignaverat stateras, eas sibi inimicitias non susceptas, sed relatas.

Asc.] post tres partes orationis.

Præteritum cum propinquitas, & celebritas loci suspicionem desiderii tollat, aut cupiditatis.

Asc.] Ego potro, qui Albanas habeo columnas, clitelis eas apportavi.

QVINT. lib. 5. aap. 13.] Domus tibi deerat? at habebas pecunia superabat? at egebas. Incurristi a mens in columnas, in alienos insanus insanisti. depressam, cacam, jacentem domum pluris, quam te, quam fortunas tuas æstimasti.

SERV. i. Georgie.] * redimunt se ea parte corporis, propter quam maxime expetuntur.

* ab ipsa sive me, um homines loquebantur.

Asc.] Hæc cum tu effugere non potuisses, contendes tamen, & postulas, ut M. Æmilius cum sua dignitate omni, cum patris memoria, cum avi gloria sordidissimæ, levissimæ, variissimæ genti, ac prope dicam pellitistestibus condonetur?

versu à novissimo CLX.

Asc.] Undique mihi suppeditat, quod pro M. Scaurō dicam, quocumque non modo mens, verum etiam oculi inciderint curia illa de gravissimo principatu patris, fortissimoque testatur. L. ipse Metellus, avus hujus, sanctissimos deos illo constituisse in templo videtur, in vestro confecta, iudices, ut salutem à vobis nepotis sui deprecarentur.

CARISTVS.] * universò.

LAMB. addit hoc, ex QVINT.] Libertus patronum non occidit, sed duobus digitulis gulam oblitit.

Extremum dicit.

Pro A. Gabinio, XV.

Defiunt cetera præter hæc.

HER. Apol. adversus Rufinum.] Ego cum omnes amicitias tuendas semper putavi summa religione, & fide, tum eas maxime quæ essent ex inimicitias revocate in gratiam: præterea quòd integris amicitias officium prætermisissimum, imprudentiæ, vel (ut gravius interpretemur) negligentis exultatione dedenditur: post reditum in gratiam si quid est commissum, id non neglectum, sed violatum putatur, nec imprudentiæ, sed perfidie assignari solet.

Pro P. Quintio.

ULPIAN.] Turpis occultatio sui.

Pro M. Fontejo.

MARCEL. lib. 15.] Galli posthac dilutius potabunt, quod illi venenum esse arbitrabuntur.

QVINT. lib. c. 4.] Mater tua, dum vixit, ludum, postquam mortua est, magistros habuit.

AQUILA.] Frumenti maximus numerus è Gallia, pediatas amplissima copix è Gallia, equites numero plurimè Gallia.

Cetera in ea, qua inter reliquas orationes existat.

De lege Agraria Kal. Jan.

Dicit principium.

GELL. lib. 13 cap. 24.] Prædam, manubias, sectiones, castro denique Cn. Pompeji, sedente imperatore, X. viri vendent.

GELL. ibid.] * ex præda, ex manubiis, ex auro coronario.

AQU.] Veniet igitur sub præcone tota Propontis, atque Hellepontus: addicetur communis ora Lyciorum, atque Cilicium: Myfia & Phrygia item conditioni legique parebunt.

CARIS.] * imberba juventute.

Cetera in ea, qua existat, in senatu habita.

In L. Pisonem.

QVINT. lib. 9 c. 4. Diom. lib. 2.] Proh, dii immortales: qui hic illuxi dies?

SERV.] Que te beluam ex utero non hominem fudit.

ASCON.] Insuper quidam fuit, id est, mercator, & præco is cum Romam cum filia venisset, adolescentem nobilem Cæsonium, hominis fortissimi filium, ausus est appellare filiam collocavit.

QVINT. lib. 8 c. 3.] * Cùm tibi tota cognatio in ferraco advelatur.

* circa versum à primo.

ASCON.] * quod minimum in te specimen ingenii ingenii autem? immo ingenui hominis: ac liberi, qui colore ipso patriam aspernaris, oratione genus, moribus nomen?

Asc.] *circā versum à primo l. XXX.*

Hoc non ad contemnendam Placentiam pertinet, unde se is ortum gloriæ solet: neque enim hæc mea natura fert, nec municipii, præteritum de me optimè meriti, dignitas patitur.

PRISC.] Hic cum ad Padum Placentia fortè confedisset, paucis post annis in eam civitatem (nam tum erat civitas) ascendit: prius enim Gallus, dein Gallicanus, extremo Semiplacentinus haberi est ceptus.

Asc.] * *circā versum à primo.*

Lautiorem pater tuus fœceram, quam C. Piso in illo luctu, non ei filiam meam collocavi, quem ego, potestas cum omnium fuisset, unum potissimum delegissem.

DIOMEDES.] Proximè Pompejum sedebam,

LAMB. addit ex QVINT.] Caput opponis, cum eo conciscans.

Ex commentariis lib. XIII.

DIOMEDES.] * te vendita, iterum empta.

INDEX EPISTOLARVM

M. TULLII CICERONIS,

Quorum deinceps subsequuntur FRAGMENTA.

INDEX FRAGMENTORVM EX EPISTOLIS.

Ad M. Titinium.
Ad Cornel. Nepotem.
Ad C. Caesarem
Ad C. Cicerem juniorem.
Ad C. Panfam.
Ad A. Hirnium.

Lib. III.
Lib. II.
Lib. III.
Lib. III.
Lib. IX.

Ad M. Brutum;
Ad M. Fesium.
Ad M. Licinium Calvum.
Ad Q. Axium.
Ad Catonem.
Ad Cerelliam.
Ad L. Plancum.

Lib. VIII.
Lib. III.

INCERTARVM EPISTOLARVM

ex M. T. Ciceronis ad M. Titinium epist.

SURT. cl. Rhet.) Equidem memoria teneo, pueris nobis primum Latine docere coepisse L. Plautium quendam, ad quem cum fieret concursus, quod studiosissimus quisque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. continebar autem doctissimorum hominum auctoritate, qui existimabant, Graecis exercitationibus alii melius ingenia posse.

Ad Cornelium Nepotem epist. lib. II.

MACR. lib. 2. cap. 1. Satur.) Itaque nostri cum omnia, quae dixisse mus, dicta essent: quae faceret, & breviter & acute locuti essemus, ea proprio nomine appellari disteria voluerunt.

Ad eundem ex libro incerto.

FRISC. l. B.) Hoc restituerat etiam, ut a te fictis aggredere donis.

FRISC. ibid.) Qui habet, ultra appetitur, qui est pauper, aspernatur.

SURT. in Jul. Cas.) Quid oratorum quem huic antepones eorum, qui nihil aliud egerunt, quis sententiis aut acutior, aut crebrior, quis verbis aut oratione, aut elegantior?

MARCEL.) Neque enim quidquam aliud est felicitas, nisi honestarum rerum prosperitas, vel, ut alio modo definiam, felicitas est fortuna, adiutrix consiliorum bonorum: quibus qui non utitur, felix nullo pacto esse potest. Ergo in perditis, impiisque consiliis, quibus Caesar usus erat, nulla potuit esse felicitas: feliciorque meo iudicio Camillus exsulans, quam temporibus eiusdem Manlius, etiam illi, id quod cupierat, regnare potuisset.

Ad C. Caesarem epist. Lib. I.

M. Ciceri C. Caesari S.

NON. Dicere.) Balbam quanti faciam, quamque ei me totum dicere vim, ex ipso scies.

NON. Cons. qui Honor.) Tum cum ea, quae es ab senatu summo cum honore consecutus.

NON. Improbium.) Debes odisse improbitatem ejus, quia insipientissimum nomen delegerit.

NON. Turs.) Ut sciret, majore cura tuenda esse, quae parata sunt.

Ad eundem Epist. lib. III.

NON. Locare.) Vel quod locatio ipsa pretiosa.

NON. Putare.) Quod sapientes homines, ac boni putant.

CARTS. Lib. I.) Neque pro cauto, ac diligente se castris continuit.

NON. Monumentum.) Sed ego quae monumenti ratio sit, nomine ipso admoncor, ad memoriam magis spectare de-

bet posteritatis, quam ad praesentis temporis gratiam.

Ad eundem epist. lib. III.

NON. Dimittere.) Quae si videres, non de exercitu retinendo tueri, sed e tractato, aut dimisso.

NON. Contemno.) * Amici nonnulli a te contemni, ac despicii, ac pro nihilo haberi sentatum velint.

Ad eundem ex lib. incerto.

NON. Levare.) Jam amplius nem gloriamque tuam magno mihi ornamento fore existimo quod me levas cura.

NON. Consequi.) Extrema vero nec quanta, nec qualia sint, verbis consequi possum.

Ad Cas. Juniores epist. lib. I.

Cicero Caesari juniore S.

OMNIA ex Nonio, Sagum.) Fride nonas Feb. cum ad te litteras mane dedissem, descendit ad forum togatus, cum reliqui consulares sagati velent descendere.

ADITVS.) * & aut ad consules, aut ad te, aut ad Brutum adissent, his fraudi ne esset quod cum Antonio fuissent.

RELATVM.) Sed haec viderimus, cum legati responsa reculerint.

VINDICARE.) Quasi si me ad id beneficium accesseres, quod per te me una cum repub. in libertatem vindicavisset.

ACCIPERE. Rogare.) Roga ipsum, quem admodum ego eum Atimini acceperim.

CUNCTARI.) Sed cito poenituit, domum rediit, ceteri cunctabantur.

OPINIO.) Erat opinio bona de Planco, bona de Lepido.

COMPARARE.) * neminem tibi profecto hominem ex omnibus aut anteposuissem unquam, aut etiam comparavisset.

EXPEDIRE.) Ex ceteris autem generibus tunc pecunia expeditur, cum legionibus victricibus erunt, quae spondimus, percolenda.

CONFECTVM.) In singulas regulas impositis sexcentis, sexcentis confici posse.

DUCERE.) Ne res duceretur, fecimus ut Hercules Antionus in alium locum transferretur.

INVOLVERE.) Sed quod videret nomine pacis bellum involvitur fore.

IGNOSCERE, ac concedere.) Quod mihi & Philippo vacationem das, bis gaudeo. nam & praeteritis ignoscis, & concedis futura.

FEROX.) Itaque vereor, ne ferociorem eum faciant tua tam praecisa de eo iudicia.

Ad

Ad eundem epist. lib. II.
OMNIA ex Nonio. INSVLSVM.] Sed ita locutus infulse est, ut mitum senatus convicium ex cepit.
IN quo tua me provocavit oratio, mea consecuta est segnis.
CONFECTVM.] Bellum, ut opinio mea fert, ex confectum civitatis confectum jam habere natus.
CONSTAT.] * cum constet, Cæsarem Lupercis id vestigal dedisse, qui ante poterat id constare?
DSJICIBVS.] Adest Albæ nescio quis Claudius, quem cum restitui iussisset, Ancona cum eo dejectus est ex tenaculo consulto.
INSOLENS.] * insolens, arrogans, iactans.
SECUNDVM.] Scriptam erat equestre proelium valde secundum, quin potius adversum.
MERT.] Quem perissita de rep. merentem consulem, vehementer doleo.
PRAESTARE.] Tu si meam fidem præstiteris, quod confido te esse facturum.
SPYRVS.] Cum iter facerem Claternam tempestate spurcissima.
LOCUPLES.] Nihil omnino certi, nec locupletem ad hoc auctorem habebamus.
PALVDATVS.] Antonius demens ante lucem paladatus.
Ad eundem epistol. lib. III.
NON. Inuolte.] Itaque in eum palam vehementer est inuolteus.
NON. Antiquus.] Ego autem antiquissimum Scythis oriundum, quibus antiquior lætitia est quam lucrum.
Ad eundem ex lib. incerto.
NON. Opinio.] Pothac quod voles à me fieri, scribito. vincam opinionem tuam.
NON. Promittere.] Promissa tua memoria teneas.
Ad C. Porsiam epistol. lib. 7.
M. Cicerio C. Pansa S. D.
NON. Humaniter, & PR. 15. lib. 15.] De Antiocho fecisti humaniter, quem quidem ego semper dilexi, meque ab eo diligere sentii.
NON. Inaudire.] * quorum erupit illa vox, de qua exte primum quiddam inaudieram.
Ad eundem epistol. lib. III.
NON. Concalcare.] Non Ventilianis rumoribus concalcare fecimus.
Ad A. Firmionem epistol. lib. II.
NON. Error.] Qua in re si mediocriter lapsus sum, de scendas velim tolerabile erratum.
Ad eundem epistol. lib. V.
NON. Imperio.] Et quoniam, ut hoc tempus est, nihil habeo, patriæ quod impertiam.
Ad eundem epistol. lib. IX.
NON. Interfici.] Dices, quid gazso, istuc intererat? nescio nisi tamen erat mihi verendam sæpius, ne qui casus periret superiora.
Ad eundem ex lib. incerto.
NON. Vanisfere ac vaterascere.] Cum enim nobilitas sit nihil aliud, quam cognita virtus, quis in eo, quem veterascentem videt ad gloriam generis antiquitatem desideret?
NON. Latum.] * la' & litum aggerabant.
Ad M. Brutum epistol. lib. VII.
NON. Experiri.] His contraria, atque parata, ut esse solent, experiri sum.
Ad eundem epistol. lib. VIII.
NON. deß. indag.] Et quodd te tantum amat, ut vel me pudeat provocare.

NON. Amare & diligere, & consentire.] Sic igitur facies, & me aut amabis, aut, quo contentus sum, diliges.
QVINT. lib. 5. cap. 10.] Veritus fortasse, ne nos in Catonem nostrum transferamus illinc mali aliquid; etsi argumentum simile non erat.
QVINT. lib. 8. cap. 5.] Nam eloquentiam, quæ admirationem non habet, nullam iudico.
QVINT. ibid.] * & eum amorem, & eum, ut hoc verbum utas, favorem in consilium advocabo.
QVINT. lib. 9. cap. 3.] Ego cum in gratiam redierim cum Ap. Claudio, & redierim per Cn. Pompejum: ego ergo cum redierim.
QVINT. ibid.] Sermo nullus, sc. nisi de te. quid enim potius? Tum Flavius, Erras, inquit, tabe Mariæ, & ego ibidem orans inter cenam exoravi.
QVINT. ibid.] Præstat enim nemini imperare, quam alicui servire. sine isto enim vivere honeste licet, cum hoc vivendi nulla conditio est.
QVINT. lib. 3. cap. 10.] Simne bonus vir, si hoc suadeam? minime. Suasoris enim est finis, utilitas, ejus, cui quisque suadet. At recta sunt, quis negat? sed non est semper rectis in laudando locus.
QVINT. lib. 3. cap. 6.] Populo imposuimus, & oratores viri sumus.
QVINT. lib. 6. cap. 4.] Res mihi invisæ visæ sunt, Brute.
Ad M. filium lib. 1.
PRIS. lib. 8. & lib. 10.] Quare effice, & elabora ut excellas.
Ad eundem lib. II.
NON. Commodare.] Cui ego, quibuscumque rebus poterò, libentissimè commodabo.
Ad eundem ex lib. incerto.
DIOM. lib. 1.] Ceris delitis.
LACT. 1. 4. c. 14.] Philosophiæ quidem præcepta noscenda, vivendum autem civiliter.
Ad Licinium Calvum. lib. 1.
PRIS. 1. 9.] Tuli moleste, quod literæ delitæ sunt mihi à te reddidit.
NON. Auguro.] Præsentit animus, atque augurat quodammodo, quæ futura sit suavitas.
M. Tullii C. ad Q. Axium epistol. lib. 7.
FRONTO.] Ad M. Bibulum adierunt.
FRONTO.] Si tu nos aliquid adjuvare potes.
SVBT. in Jul. Cas.] Cæsar in consulatu confirmavit regnum, de quo adhibere cogitarat.
Ad Catonem Epistola.
NON Plus & multum.] Nec ideo mihi desiderandam esse dignitatem meam, quod eam multi impugnarint, sed eo magis recolendam, quod plus desiderarint.
Ad Corelliam epistola.
QVINT. 1. 6. c. 4.] Hæc aut animo Catonis ferenda sunt, aut Ciceronis stomacho.
Ad L. Plancum.
GEA. lib. 1. cap. 21.] Nam neque deesse rei publicæ volo, neque superesse.
Ex epistola incerta.
QVINT. lib. 9. cap. 3.] Data Lupercalibus, quo die Antonius Cæsari.
QVINT. lib. 6. cap. 4.] * Ne ulli sunt pedes faceti, ac delictis ingredienti mollius.

M. TVLLII CICERONIS
INDEX
LIBRORVM PHILOSOPHICORVM,
M. TVLLII CICERONIS,
Quorum deinceps subsequuntur FRAGMENTA.

Oeconomica è Xenophonte, libri III.
Protagoras, ex Platone.
De repub. lib. VI. in quorum ultimo inest Somnium Scipionis.
De iure civili liber.
De avaritia liber.
Hortensius, vel, de Philosophia.
M. Cato, seu, Laus M. Catonis.
De gloria lib. II.
De consolatione.

De suis consiliis.
De virtutibus.
De notis.
Chorographia.
Præterea fragmenta nonnulla librorum Academicorum.
De natura Deorum.
De divinatione.
De legibus.
De iure.
Timæi, ex Platone.

M. TVLLII CICERONIS
OECONOMICORVM EX XENOPHONTE
LIBER PRIMVS.

FRISC. lib. 8] Homo ex eo numero hominum, qui apud nos hoc nomine dignantur.

COLVM lib. 12. cap. 1] Maritale conjugium, sic comparatum est natura, ut non solum iucundissima, verum etiam utilissima vita societas iniretur, & ne genus humanum temporis longinquitate occideret, propter hoc mas cum femina est conjunctus: deinde ut ex hac eadem societate mortalibus adiutoria teneaturis, nec minus propugnacula præparentur: tum etiam, cum victus & cultus humani non, uti teris, in propatulo, ac silvestribus locis, sed domi sub tecto accurandus esset, necessarium fuit, alterutrum foris sub dio esse, qui labore, & industria compararet: istus, qui tectis reconderet, atque custodiret: si quidem vel rusticari, vel navigare, vel etiam alio genere negotiari necesse erat, ut aliquas facultates acquireremus. Cum verò paratæ res sub tectum essent congestæ, altum esse oportuit, qui & illatas custodiret, & cetera conficeret opera, quæ domi deberent administrari, nam & fruges, & cetera alimenta terrestria indigebant tecto & ovium, ceterarumque pecudum sætus, atque fructus claustris custodienda erant, nec minus reliqua utensilia, quibus aut aliter hominum genus, aut etiam excolitur. Quare cum & operam, & diligentiam ea, quæ proposuimus, desiderarent, nec exigua cura foris acquirerentur, quæ domi custodiri oporteret: jure, ut dixi, à natura comparata est opera mulieris ad domesticam diligentiam, viri autem ad exercitationem sensum, & extraneam itaque viro calor & frigora perpetuanda, tum etiam itinera, & labores pacis ac belli, id est, iustificationis, & militarium stipendorum, distribuit mulieri deinceps, quod omnibus his rebus fecerat inhabilem, domestica negotia curanda tradidit. Et quoniam hunc sexum custodiæ & diligentia assignaverat, idcirco timidiorem reddidit, quam virilem, nam metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi. Quod autem necesse erat foris, & in aperto victum quærentibus nonnumquam injuriam propulsare, idcirco virum, quam mulierem fecit audaciorum. Quia verò partis opibus æquè fuit opus memoria, & diligentia: non minorem famina, quam viro, earum rerum tribuit possessionem. Tum etiam, quod simplici natura non omnibus res commodas amplecti volebat,

idcirco alterum alterius indigere voluit: quoniam, quod alteri deest, præ se præteritumque est alteri.

COLVM lib. 12. c. 2.] Nam verus est proverbium paupertatem certissimam esse, cum alicujus indigeas, uti eo non posse, quia ignoretur, ubi projectum jaceat quod desideretur, itaque in re familiari laboriosior est negligentia quam diligentia. Quis enim dubitet, nihil esse pulchrius in oratione vita, dispositione, atque ordine? quod etiam ludicris spectaculis licet sæpe cognoscere. Nam ubi chorus canentium, non certis modis neque numeris præcantis magistris consentit, dissonum quiddam, ac tumultuosum audientibus canere videtur. At ubi certis numeris, ac pedibus, velut facta conspiratione consentit, atque concinuit: ex ejusmodi veterum concordia non solum ipsi canentibus, amicum quiddam & dulce resonat, verum etiam spectantes, audientesque latissima voluptate permulcentur.

DONAT in Ter.] Quid igitur, pro deum immortalium, primum eam dicebat? quæ.

COLVM] Præparatis idoneis locis, instrumentum & suppellectilem distribuere cepimus, ac primum ea secrevimus, quibus ad res divinas uti solemus: postea mundum muliebrem, qui ad dies festos comparatur: deinde virilem, item dierum sollempnium ornatum, nec minus calceamenta utrique sexui convenientia: tum jam seorsum arma ac tela seponerentur & in altera parte instrumenta, quibus ad lanificia utuntur: post quæ ad cibum conficiendum vascula (ut assolent) constituebantur: inde quæ ad lavationem, quæ ad exornationem, quæ ad mensam quotidianam, atque epulationem pertinerent, exponerentur: postea ex iis, quibus quotidie utimur, quod mensurum esset, seposuimus: quod annum quoque in duas partes divisimus, nam sic minus fallit, qui exitus futurus sit. Hæc postquam omnia secrevimus, tum suo quoque loco disposuimus: deinde quibus quotidie servari utuntur, quæ ad lanificia, quæ ad cibaria coquenda, & conficienda pertinent, hæc ipsa iis, qui uti solent, tradidimus, & ubi ea ponerent, demonstravimus, & ut salva essent, præcepimus. Quibus autem ad dies festos, & ad hospitum adventum utimur, hæc primo tradidimus, & loca singula demonstravimus, & cuiusque sua annumeravimus, atque annumerata ipsi exscripsimus.

mus, eamque admonimus, ut quodcumque opus esset, sciret unde daret: & meminisset atque adnotaret, quid, & quando & cui dedisset, & cum recepisset, ut quidque suo loco reponeret.

M. TULLII CICERONIS
OECONOMICORVM EX XENOPHONTE
LIBER II.

COLUM *lib. 2. cap. 1.*) Vitrumne lischomache, inquam, si res familiaris desiderasset, mercari villicum tanquam fabrum an ipse instituere consuevisti? Ego verò ipse instituo. Etenim qui me absente in meum locum substituitur, & vicarius mea diligentia succedit, is ea quae ego scire debet.

E I U S D E M
OECONOMICORVM EX XENOPHONTE,
LIBER III.

NONIUS. *Interfici.*) Nullo modo facilius at bitior posse neque herbas atescere, & interfici: neque terram ab sole percoqui.

QUINT. *1. 12. c. 5. Non proficere.*) Cum verò affecta iam proprietate, uvas à sole mitescere tempus est.

MACR. *1. 3. c. 10.*) Qui neque serit vitem, neque quae facta est, diligenter colit: oleum, ficus poma non habet.

CART. *lib. 1.*) apes in alvearium concesserunt
CICERO *de senectute.*) Cum ad Cyrum minorem regem Persarum, praetantem ingenio, atque imperii gloria Lyfander Lacedaemonius, vir summae virtutis, venisset Sardis eique dona à locis attulisset: & ceteris in rebus comis

erga Lyfandrum atque humanus rex fuit, & ei quandam confectum agrum, diligenter constitum, ostendit. Cum autem admiraretur Lyfander & proceritates arborum, & directos in quincuncem ordines, & humum subactam, atque puram, & suavitate odorum, qui afflarentur è floribus, tam dixit. Mirari se non modo diligentiam, sed etiam solertiam, ejus à quo essent illi dimensa, atque descripta, & Cyrus respondit: Atqui ego ista sum omnia dimensus, mei sunt ordines, mea descriptio: multae etiam istarum arborum mea manu sunt factae. Tum Lyfander, intuens ejus purpuram, & nitorem corporis, ornatumque Persicum, multo auro, multisque gemmis, dixit: Rectè verò te, Cyre, beatum fuerunt, quoniam virtutis tuae fortuna conjuncta est.

SERVIVS *in 2. Georg.*) * Scrobes.

M. TULLII CICERONIS
PROTAGORAS EX PLATONE.

PRISC. *lib. 6.*) Quid tu? unde tandem appares, & Socrate? an id quidem dubium non est, quin ab Alcibiade?

PRISC. *lib. 8.*) Nunc à vobis, Protagora, & Socrate postulo, concedatur alter alteri, & inter vos de hujusmodi rebus controversamini, non concertetis.

PRISC. *lib. 6.*) Quae igitur potest esse indignitas voluptatis ad molestantiam, nisi in magnitudine, aut longitudine alterius utrius posita?

DONATUS *in PHORMION.*) Confirmandi genera compluria.

FRUSTA, SEU FRAGMENTA
M. T. CICERONIS
LIBRORVM SEX DE REPVB.

E X
M. TULLII CICERONIS
D E R E P U B L I C A
LIBR. I.

FRONTO.) Nantiatum est, venire Lalium, domoque jam exisse.

NON. *Propter.*) Eum quoque ut salutavit, propter Tabernonem iussit assistere.

FRONTO.) Negotii publici experts.
NON. *Civitas.*) Quare si placet, deducorationem tuam de caelo ad haec civitatem.

DROMED.) Quasi alius assimulare temp. aut melius non possit, aut omnino non possit.

NON. *Accommodatum.*) * expōsiramque ad exemplum nostrae reip. accommodabo ad eam si potero, omnem illam orationem, quae est mihi habenda de optimo civitatis statu.

NON. *Ubi à civitate.*) Quam cum locis, manuque se possent, ejusmodi conjunctionem rectorum, oppidum, vel urbem appellarunt, delubris distinctam. spatiiisque communibus, omnis ergo populus, qui est talis ceteris multitudinis, qualem exposui civitas est: 1. omnis civitas, quae est constitutio populi, resp.

D. AUGUST. *epist. 5.*) * brevi multitudo diversa atque vaga concordia civitas facta erat.

NON. *Cognoscere.*) Cognoscere mehercule, inquit, consuetudinem istam, & studium, sermonemque.

SENeca *lib. 19. ep.*) * duos Romanos reges esse, quorum alter patrem non habet, alter matrem. Nam de Servio matre dubitatur. 2. Ancii Marci pater, quoque ignoratur, tantum hic Marcius, Numz nepos dicitur.

NON. *Dimittere.*) Tum instituti anni consules, tum dimissi populo fasces.

SENeca *l. 19. epist.*) * provocationem ad populum etiam à regibus fuisse.

NON. *horrendum ab horrido.*) Horum enim severitatem dicitur inhorruisse primum civitas.

SENeca *lib. 19. epist.*) Quem nos dictatorem dicimus, & in historia ita nominari legimus, apud antiquos magister populo vocatus est, quod qui ab illo nominatur, magister equitum est.

CIC. *6. Atticum 9.*) * Cn. Flavius factos protulit.

FRONTO.) ipsa cognitio nos delectavit.

NON. *Amulus.*) Quomodo enim judicatur iste optimas aut optimatum & mulus doctrina, artibus, studiis, audio, quando?

NON.) 3. Sed audisse te credo, tum verò Platonem, Socrate mortuo primum in Aegyptum discendi causa, post in Italiam contendisse.

NON. *Anima.*) Tum virtute, labore, industria quaereret summi viri indolem, nisi nimis animosè ferax natura illum nescio quo pacto.

NON. *confirma.*) Quae videlicet ille non ex agri consuetudine, quam cernebat, sed ex doctrinae indicis interpretabatur.

NON. *Antiquus Antiquior.*) Sed quoniam plurima beneficia continet patria, & est antiquior parens, quam is, qui, ut sunt, creaverit, major et profecto, quam parentis, debetur gratia.

NON. *Pignori.*) Sed ut plurimas, & maximas nostris animi, ingenii, consilii prima ipsa sibi ad utilitatem pignoreretur.

NON. *Conducera.*) Facillimam autem in ea rep. esse posse concordiam in qua idem conducat omnibus.

NON. *Firmitudo.*) Habent æquabilitatem quandam, quae careat diutius vix possunt liberi, deinde firmitudinem.

NON. *lib. de doct. indagine.*) Nec tantum Karthago habuisset opam sexcentos fere annos sine consiliis, & disciplina.

NON. *Dominatus.*) Quid? tunc, cum es iratus, permittis illi iracundie dominatum animi tui?

NON. *Anima.*) Ergo non prebares consilio pulso libidines quæ sunt innumerabiles, iracundias, quæ terrent omnia. Ego verò nihil isto animo, nihil ita animato homine miserius ducerem.

NON. *Invitare.*) Denique ipsa natura non invitaret solem, sed etiam cogeret.

FRONTO.) Populo gratificans & aliena, & sua.

FRONTO.) Nec verò jam meo nomine abstinet.

NON. *Horrendum ab horrido.*) Sed ut ille, qui navigat, cum subito mare cepit horrere.

MACR. *lib. de differentiis & societatibus Græci Latiniq. vobis.*) Libenter tibi, Læli, uti cum desideras, equidem concessero.

M. TULLII CICERONIS
DE REPUBLICA
LIBR. II.

NON. *Exultare.*) Est igitur quiddam turbulentum in hominibus singulari, quod vel exultat voluptate, vel molestia frangitur.

NON. *Voluptabundus.*) Cupido autem, & expetenti, & libidinoso, & voluptabundo in voluptatibus.

NON. *Anxietudo.*) Quis itaque anxietudo prona ad luctum, & mortem, semperque ipsa se sollicitans.

NON. *Timor, & timiditas.*) 1. Esse autem angotes, esse miseria afflitas, atque abjectas timiditate, & ignavia.

NON. *Elidere.*) 2. Ut auriga indoctus è curru trahitur, operitur, eliditur, laniatur.

NON. *Offendere.*) Sed imitor Architam Tarentinum, qui cum ad villam venisset, & omnia aliter offendisset.

NON. *Urbs à civitate.*) * quo auctore, & principe vocatur civitas.

NON. *Moderum.*) Statuo esse optimè constitutam rem publicam ex tribus generibus illis, 3. regali, optimo, & populari confusa modicè, nec pueriando iritet animum immanem ac ferum, nec omnia præmittendo, licentia civis deteriores reddat.

D. AVG. *lib. 2. cap. 21. Croit.*) Ut in fidibus, ac tibiis, atque cunctis ipsis, ac v. cibus concentus est quidam tenendus ex distinctis sonis quem imitatorum, ac discrepantem aures erudiri ferre non possunt, itque concentus ex dissimilium vocum moderazione concors tamen efficitur & congruens: sic ex summis & infimis, & mediis interjectis ordinibus, ut sonis moderata ratione civitas consensu dissimiliorum concinit, & quæ harmonia à musicis dicitur in cantu, ea est in civitate concordia, artissimum atque optimum omni in rebus v. c. eculum incolumitatis: quæ sine iustitia nullo pacto esse potest.

NON. *Projectum.*) Iustitia foras spectat, & projecta tota est, atque omnet.

NON. *Explicare.*) Quæ virtus preter ceteras totam se ad alienas utilitates porrigit, atque explicat.

NON. *Exultare.*) * quæ sanguine alitur, atque in omni crudelitate hæc exultat, ut vix hominum acerbis funeribus fatierur.

NON. *lib. de doct. indagine.*) Itaque præclara illa institutio Romuli cum ducentos annos & triginta fere firma mansit.

NON. *Virisim.*) Ac primus agros, quos bello Romulus ceperat, divisit viricim civibus.

FRONTO.) Cum aliud nihil domum suam deportavisset.

NON. *Pecuniosus.*) * multa que dititione ovium, & boum, quod tunc erat res in pecore & in locorum possessionibus, ex quo pecuniosus, & locupletes vocabantur.

NON. *Calumnia.*) * ut Carneadi respondeatis, qui sæpe optimas causas ingenii calumnia ludificari solebat.

FRONTO.) Neque enim ad mare admovit, quod ei in re facillimum.

D. AVG. *lib. 2. c. 22. C. in.*) Nihil est quod adhuc de re putem dictum, & quo possim longius progredi, nisi sit confirmatum, non modo factum esse illud, sine injuria non posse, sed hoc verissimum, sine summa iustitia temp. regi non posse.

M. TULLII CICERONIS
DE REPUBLICA
LIBR. III.

D. AVG. *lib. 4. contra Pelagium.*) Homo non ut à matre, sed ut à natura natura editus est in vitam corpore nudo, & fragili, & infirmo: animo autem anxio ad molestias, humili ad timores, molli ad labores, prono ad libidines: in quo tamen inest tanquam obrutus quidam divinus ignis ingenii, & mentis.

SINECA *lib. 10. epist.*) Quoniam sumus ab ipsa calceæjus interpellatione revocati.

LACT. *epitome cap. 1.*) Nullum est jus naturale itaque omnes animantes ipsa ducente natura commoda sua defendunt: & ideo iustitia, si alienis utilitatibus contular, suas negligat, stultitia est dicenda. Quod si omnes populi penes quos sit imperium, ipsique Romani, qui orbem totum possederent, iustitiam sequi velint, ac suum cuique restituere, quod vi & armis occupaverunt, ad casus, & egestatem revertentur quod si fecerint, iustos dicemus quidem, sed tamen stultos judicare necesse est, qui, ut aliis profint, sibi nocere contendunt.

LACT. *lib. 5. c. 6. Epist. c. 1.*) Bonus vir si habeat servum fugitivum, vel domum in alubrem, ac possidentem, quæ vitia solus sciat, & ideo proscribat, ut vendat: utrumne proficietur, fugitivum servum ac possidentem domum se vendere, an celabis emtorem? si proficietur emtori, fugitivum esse: bonus quidem, quia non fallit, sed tamen stultus judicabitur, quia vel parvo vendet, vel omnino non vendet. si celaverit, erit quidem sapiens, quia reit consulet: sed idem malus, quia fallit. Deinde, si reperit hominem, qui aut aurum pro orichalco, aut argentum pro plumbo vendat per errorem: atque id emere necessitas cogat: utrum dissimulabit & emet parvo, an potius indicabit? iustus utique dicetur, quia non sefellit, sed idem stultus, qui alteri fecerit lucrum, sibi damnum, sed faciliè de damno est: 1. qui si vita ejus in periculum veniet, ut eum aliquando necesse sit, aut occupare, aut mori, quid faciet? Pot. si hoc evenit, ut saurragio facto inveniat aliquem in bæcillum tabula in hærentem: aut v. st. exercitu, fugientes reperiat aliquem vulneratum, equo insidentem: utrumne aut illum tabula, aut hunc equo deturbabit, ut ipse possit evadere? si volet iustus esse, non faciet, sed idem stultus judicabitur, qui eum alterius vitæ parcat, suam perdat. si faciet, sapiens quidem videbitur, quia sibi consultat: sed & idem malus, quia nocet.

LACT. *lib. 5. cap. 12.*) Quæro, si duo sint, quorum alter optimus vir, æquissimus, summa iustitia, singulari fide: alter insigni scelere & audacia existimetur: & si in eo sit errore civitas, ut bonum illum vitum, sceleratum, facinorosum, nefarium putet: contra autem, qui sit improbissimus, summa esse probitate, ac fide existimet, proque hac opinione omnium civium bonus ille vir vexetur, rapiatur, manus ei denique afferantur, effodiantur oculi, damnetur, vinciatur, uratur, exterminetur, & geat: postremo jure etiam optimo omnibus miserissimus esse videatur: contra autem ille improbus laudetur, colatur, ab omnibus diligatur, omnes ad eum honores, omnia imperia, omnes opes, omnes denique copiarum conferantur: vir denique optimus existimatione, & dignissimus omni fortuna judicetur: quis tandem erit tam demens, qui dubitet, utrum se esse malit?

NON. *Famulatur.*) Est enim genus injustæ servitutis, cum

eam si sunt asterius, qui sui possunt esse, cum autem hi famulantur.

Non. *Infestum mare. Mysore.* Nam eum quaeretur ex eo, quo sceleris compulsi mare haberet infestum uno myoparone: Eodem, inquit, quo tu orbem terra.

GELL. *l. i. c. 22.* Non gravaret, Leli nisi & hos velle putarem, & ipse cuperem te quoque aliquam partem hujus nostri sermonis attingere; praesertim cum heri dixeris, te nobis etiam superfuturum. verum, si id quidem fieri non potest; ne desis omnes te rogenus.

LAET. *lib. 6. cap. 8.* 2. Est quidem verò lex, recta ratio, naturae congruens, diffusa in omnem constans, sempiterna, quae vocet ad officium iubendo, vetando à fraude deterrere, quae tamen neque probos frustra jubet, aut vetat, nec improbos iubendo, aut vetando movet. Hic legi nec obrogari fas est, neque derogari ex hac aliquid licet neque tota abrogari potest. Nec verò aut per senatum, aut per populum solvi hac lege possimus. Neque est quaerendus explator, aut interpres eius alius; nec erit alia lex Romae, alia Athenis, alia nunc, alia posthac; sed & omnis gentes, & omni tempore una lex, & sempiterna, & immortalis continetur; uniusque erit communis quasi magister, & imperator omnium Deus ille, legis hujus inventor, dicitur pator, lator; cui qui non parebit, ipse se fugiet, ac naturam hominis aspernabitur, atque hoc ipso luet maximas poenas, etiam si cetera supplicia, quae putantur, effugerit.

LAET. *lib. 7. cap. 19.* Hic tu viro quas divitias objicies? quae imperia? quae regna? quae ista omnia putat humana, sua bona divina iudicat.

PRIS. *lib. 8.* * quibus assentior, sollicitam & periculosam non tiam non esse sapientis.

NON. *Vi Genit. pro ablativo.* Noster autem populus, sociis defendendi, terrarum iam omnium potius est.

NON. *Largitas.* * 3. Pyrrhi ridetur largitas à eos, aut Samnitium copiae Curio defuerunt.

NON. *Apud.* Cujus etiam focum Cato ille noster, cum venerat ad te in Sabinos, ut ex ipso audiebamus, visere sollebat, apud quem sedens Samnitium quondam hostium, tum iam clientium suorum dona repudiaverat.

AUG. *l. 22. c. 6.* Nullum bellum suscipiatur à civitate optima, nisi aut pro fide, aut pro salute.

D. AUG. *l. 22. c. 4. Civit.* * quorum non corpora sunt in caelum elata; neque enim natura pateretur, ut id, quod esset de terra, nisi in terra maneret.

D. AUG. *l. 22. c. 6. Civ.* Magis est in Romae admirandum, quod ceteri, qui dii ex hominibus facti esse dicuntur, miris eruditio hominum seculi fuerunt, ut fingendi proclivior esset ratio, cum imperiti facile à credenda impellerentur. Romuli autem avaritiam minus his sexcentis annis, jam in veteratis litteris atque doctrinis omnique illo antiquo ex inculta hominum vita errore sublato, fuisse cernimus.

D. AUG. *ibidem.* Ex quo intelligi potest, permultis annis ante Homerum fuisse, quam Romulum: nam doctis hominibus, ac temporibus ipsi eruditus ad fingendum vix quaequam esset loci, antiquitas enim recipit fabulas, scetas etiam nonne magis in condidit? Hæc etas autem, jam excussa praesertim, & eradita, omne quod fieri non potest respuit.

LAETAN. *l. 5. c. 19. SENECAL. 19. epist.* Apud Ennium se loquitur Atirians.

4. *Si fas in dapsilas caelestium ascendere cuiquam est, Mi soli celsi Mantua porta patet.*

Est vix inquit, Africanae, nam & Herculi eadem ipsa porta patuit.

SENeca, *ibid.* Hic est ille situs, cui nemo civis, neque hostis.

Quis pro saltu reddere opta pretium.

D. AUG. *l. 3. c. 15. Civit.* * tantum est consecutus, ut, cum subire sole obsecrato, non comparasset, deorum

in numero collocatus putaretur; quam opinionem nemo unquam mortalis assequi potuit sine eximia virtutis gloria.

D. AUG. *l. 22. c. 6.* Propterea & istum non creditum inter Deos receptum tali morte, quia forte se quod erat in Romulo probatum, Romani vulgari noluerunt, si hoc & alteri tribueretur.

LAET. *l. 5. c. 19.* Vult planè virtus honorem: nec est virtutis ulla alia merces, quam tamen illa accipit facile, exigit non acerbe, sed si aut ingrati universi, aut invidi multi, aut inimici potentes suis virtutem praemiis spoliant, ne illa se tamen multis solatiis oblectat, maximeque suo decore se ipsam sustentat.

D. AUG. *l. 22. c. 6. Civit.* Sed his poenis, quas etiam stultissimi sentiunt, egestate, exilio, vinculis, verberibus abantur sæpe privati, oblata mortis celeritate. Civitibus autem mors ipsa poena est: quae videtur à poena singulos vindicare, debet enim constituta sic esse civitas, ut aeterna sit. Ita que nullus interitus est reip. naturalis, ut hominis, in quo mors non modò necessaria est, verum etiam optanda per se. Civitas autem cum tollitur, deletur, extinguitur, simile est quodammodo, ut magnis parva conferamus, ac si omnis hic mundus intereat ac concidat.

D. AUG. *l. 2. c. 21. Civit.* Resp. est res populi, Populus autem non omnis ceteris multitudinis sed ceteris juris consensu, & utilitatis communione sociatus.

D. AUG. *ibidem.* Resp. res est populi, cum bene ac iuste geritur, sive ab uno rege, sive à paucis optimatibus, sive ab universo populo, cum verò iniustus est rex, quem tyrannum voco; aut iniusti optimates, quorum consensus factio est: aut iniustus ipse populus, cui nomen usita: unum nullum reperio, nisi ut etiam ipsum tyrannum appellem; non iam vitiosa, sed omnino nulla reip. est, quoniam non est res populi, cum tyrannus eam, factiove capessat; nec ipse populus est, si sit iniustus, quoniam non est multitudo juris consensu, & utilitatis communione sociata.

D. AUG. *l. 22. c. 21. Civit.* Ubi verò iustitia non est, nec ius potest esse, quod enim iure sit, profectò iuste fit: quod autem sit iniuste, nec iure fieri potest, non enim iura dicenda sunt, vel putanda, iniqua hominum constituta, cum illud etiam ipsi ius esse dicant, quod de iustitia fonte manaverit: fallumque sit, quod à quibusdam non se sententibus dici solet, id ius esse, quod ei, qui plus potest, utile est.

D. AUG. *l. 4. contra Pelagianum.* An non cernimus, optimo cuique dominatum ab ipsa natura, cum summa utilitate infirmorum datum: Cur igitur deus homini, animus imperat corpori, ratio libidini, iracundiaeque, & ceteris vitiosis ejusdem animi partibus?

A. AUG. *ibidem.* Sed & imperandi & serviendi sunt dissimilitudines cognoscenda. Nam, ut animus corpori dicitur imperare, dicitur etiam libidini: sed corpori, ut rex civibus suis, aut patens liberis: libidini autem, ut servis dominus, quod eam coëreer, & frangit: sic regum, sic imperatorum, sic magistratum, sic patrum, sic populorum imperia civibus, sociisque orantur, ut corporibus animus, dominus autem servos ita frangat, ut optima pars animi, id est, sapientia ejusdem animi vitiosa, imbecillisque partibus, ut libidines, ut iracundias, & perturbationes ceteras.

NON. *Mercatura.* Phœnices primi mercaturis, & mercibus suis avaritiam, & magnificentiam, & inexplabilem cupiditatem omnium rerum supportaverunt in Graciam.

NON. *Confidentia.* * duas sibi res, quo minus in vulgus, & in foro diceret, confidentiam & vocem defuisse.

NON. *Proferre.* Sapientia jubet proferre opes, amplificare divitias.

NON. *Periculum.* * sed ut ipsi seu animus periclitentur, seu videant, quid se putent esse facturos.

NON. *Impigritas.* Numquam viri fortissimi fortitudinis, impigritatis, patientiae.

PRIS. *lib. 6.* Quid ergo illa sibi vult absurda exceptio?

nisi quis Athonem pro monumento vult, funditus effice-
re? quis enim est Arho, aut Olympus tantus?

NON. *Vasium*) Non sunt in disputando vasti, non vete-
ratores, non malitiosi,

H X

M. TULLII CICERONIS
DE REPUBLICA
LIBR. IV.

NON. *Ubi accusatus pro genitro*) Atque ipsa mens,
quæ futura videt præterita meminit.

NON. *Mitu*) Cumque autumno terras ad concipiendas
fruges patet fecerit, hieme ad concipiendas compresserit, ve-
re ad effundendas relaxarit, ætate ac maturitate alias mi-
tigaverit, alia torrecerit.

NON. *Apam*) * eademque soli objecta umbram, no-
stremque efficiat cum ad numerum dierum aptam, tum ad
laborum quietem.

LACT. *de opis Dei*) nec voluntatem mihi defuisse, nec
curam.

D. AUG. *lib. 9. Cap. 9. Civit.*) Numquam comœdiæ, nisi
consuetudo vitæ parceret, probare sua theatris flagitia po-
tissent.

D. AUG. *ibidem*) Quem illa non attingit, vel potius quem
non vexavit? cui peperit? esto: populares homines, im-
probos in tempore, sed tiosos, Cleonem, Cleophontem Hy-
perbolum lali patramur; et si hujusmodi civis à censore
melius est quam à poëta notari. Sed Periclem cum jam suæ
civitatis maxima auctoritate plures annos domi & belli
præfisset, violari verbis, & eos agi in scena, non plus de-
cuit, quam si Plautus nosser voluisset, aut Navius, P. & Cn.
Scipioni, aut Cæcilius M. Catoni maledicere.

D. AUG. 6) Nostræ contra XII. tabulæ cum perpaucas
res capite sanxissent, in his hanc quoque sancendam pu-
taverunt, si quis aditavisset sive carmen condidisset, quod
infamiam afferret, flagitiumve alteri: præclare, iudicis e-
nim ac magistratum disceptationibus legitimis propo-
sitam vitam, non poëtarum ingenii habere debemus, nec
probrum audire, nisi ea lege, ut respondere liceat, & iudicio
defendere.

D. AUG. *2. c. 10. Civit.*) Æschines Atheniensis vir elo-
quentissimus cum ad dolens tragedias aditavisset, tempore
capessivit, & Aristodemum tragicum item actorem, maxi-
mis de rebus pacis, ac belli legatum ad Philippum Athe-
nienses læpe miserunt.

D. AUG. *2. c. 12. Civit.*) * Probris & injuriis poëtarum
subjectam vitam famamque habere noluerunt capite e-
tiam puniri sancientes, tale carmen condere si quis auderet.

D. AUG. *2. c. 13. Civit.*) * Cum artem ludicram scenam
que totam in probro ducerent, genus id hominum non
modo honore civium rei quorum carere, sed etiam tribu
moveri notatione censoria voluerunt.

D. AUG. *2. c. 4. Civit.*) Ad quos cum accessisset clamor,
& approbatio populi, quasi magni cujusdam, & sapientis
magistri, quas illi obducunt tenebras? quos invehunt me-
tus? quas inflammant cupiditates?

NON. *Fingere*) Ego vero eodem quo ille Homerum re-
dimittam coronis, & delibatum unguentis, emittit ex ea
urbe, quem se tibi fingit.

MARCEL. 3) Cumque nihil tam incorruptum esse de-
beat in repub. quam sententia: non intelligo, cur, qui ea
pecunia corruperit, poena dignus sit qui eloquentia, au-
dem etiam ferat. Mihi quidem hoc plus mali facere vide-
tur, qui oratione, quam qui pretio judicis corrumpit: quod
pecunia corrumpere prudentem nemo potest dicendo potest.

NON. *Impurus & immanis*) * Sed juvenum nostræ mi-
nimè audiendus. Quippe si ita sensit, ut loquitur, est homo
impurus: si aliter, quod malo, oratio est tamen immanis.

NON. *Ignominia*) Censoris iudicium nihil ferè damnato
affert, nisi ruborem, itaque quia omnis ea iudicatio versa-

tur tantummodo in nomine, animadvertio illa ignominia
dicta est.

NON. *Ubi datus pro accusativo*) Nec verò mulieribus
præfectus præponatur qui apud Græcos creati solet, sed sit
censor, qui viros doceat moderari uxoribus.

NON. *Temulenta*) Magnam habet vim disciplina vere-
cundia, caret temere omnes mulieres,

NON. *Ema*) * atque etiam siqua erat famosa, ei cognati
oculum non ferebant.

NON. *Clepe*) Non modò ut Spartæ, rapete ubi pueri, &
clepe se dicitur.

SENV. 4) Apud Græcos opprobrio fuit adolescentibus, si
amatores non haberent.

NON. *Jurgium à lite*) * dm iror, nec rerum solùm sed
verborum etiam elegantiam, si rugant (inquit) bene-
volorum concertatio, non lis inimicorum, jurgium dicitur.

NON. *Ibid.*) Jurgat igitur lex putat inier se vicinos, non
litigare.

NON. *Petulantia Procacitas*) Iraque à petendo petulantia,
à procando id est, puscendo procacitas nominata est.

NON. *Fides*) Fides enim nomen ipsum mihi videtur ha-
bere, cum si quod dicitur.

NON. *Blandimentum*) In cive excelso, atque homine
nobili, blanditiam, ostentationem, anbitionem, notam
esse levitatis.

NON. *Peritor*) Nolo enim eundem populum, impe-
ratorem & possitorem esse terrarum optimum autem & in
privatis familiis & in rep. vestigal duo esse parsimoniam.

NON. *Pecuda*) * cum adhibent in pecuda pastores,

NON. *Ex pere*) * quos insuertos reliquissent, eos,
quos ex mari, propter vim tempestatis, excipere non po-
tissent, innocentes necaverint.

NON. *Proprium*) Et nosser Plato magis etiam, quam
Lycus, omnia prorsus jubet esse communia, nequis ci-
vis propriam aut suam rem ullam queat dicere.

NON. *de dicitur ind*) Nec in hac disensione suscepi po-
puli causam, sed bonorum.

NON. *Anguro*) Cui quidem utinam verè auguraverim,
NON. *Sanctitudo*) * eosdem terminos hominum curæ,
atque vitæ; sic pontifici iure sanctitudo sepulturae.

PRIS. *lib. 16*) Non enim facile valenti populo resisti-
tur, si aut n. huius imperis juris, aut parum.

PRIS. *Carna*) Brachialia.
PRIS. armentum habeo.

A X

M. TULLII CICERONIS
DE REPUBLICA
LIBR. V.

D. AUG. *lib. 2. c. 21. Civit. & NON. quendam locum qui est
in hoc frag. profert in vanum*) Enn.

Moribus antiquis res sua Romana, viri &.

Quem quidem ille verum, vel brevitate, vel veritate,
tamquam est oraculo mihi quodam esse effectus videtur.
nam neque viri, nisi ita morata civitas fuisset, neque mores,
nisi hi viri præfuisset, aut fundare, aut tamdiu tenere po-
tissent tantam, & tam longè, lateque imerantem reim-
publicam. Itaque ante nostram memoriam & mos ipse
patrius præstantis viros adhibebat, & veterum morem,
ac majorum instituta retinebant excellentes viri, nostra
verò ætas cum reimpub. sicut picturam accepisset egregiam,
sed jam evanescentem vetustate, non modo eam coloribus
idem, quibus fuerat, renovare neglexit, sed ne id quidem
curavit, ut formam saltem ejus, & extrema tamquam li-
nea menta servaret. quid enim maris ex antiquis moribus,
quibus ille dixit rem stare Romanam: quos ita oblivione
obsoletos videmus, ut non modò non colantur, sed etiam
ignorentur. Nam de viris quid dicam? mores enim ipsi
interierunt virorum penuria. cuius tanti mali non modò
reddenda ratio nobis, sed etiam tamquam rebus capitibus quo-

dammodo

dammodo dicenda causa est. noſtris enim vitiis, non caſu aliquo temp. verbo retineamus: reſpice verò jam pridem amiſimus.

CIC. lib. 3. epist. ad Atticum. Ut enim gubernatori curſus ſecundus, medio ſalus: imperatori victoria: ſic huius moderatori rei pub. beata civium vita propoſita eſt, ut opus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honeſta ſit. huius enim operis maximi inter homines, atque optimi illum eſſe effectorem volo.

DION. lib. 1. Excellunt,

NON. Contemio. Quæ virtus fortitudo vocatur, in qua eſt magnitudo animi, inortis, doloriſque magna contemſio.

NON. Lentus. Marcellus, ut acer & pugnax. Maximus, ut conſideratus, & lentus.

NON. ubi nominativus, vel. Sed tamen ut bono patriſfamilias colendi, ædificandi, ratioeinandi quidam uſus, opus eſt.

GEL. lib. 12. c. 2. Menclao Laconi quædam fuit ſuaviloquens iucunditas.

Idem ib. Breviloquentiam in dicendo colat.

NON. Urbure. Quæ cum Scipio dixiſſet, admodum probans: nimio enim erat odio rhetorum imbutus.

NON. Ferocia. Qui comperit ejuſ vim, & effrenatam illam ferociam.

CARIS. l. 1. orbi. orbi terrarum comprehenſos.

NON. Impertire. quod moleſtias ſenectutis ſuz veſtitiſfamilis impertire poſſet.

NONIUS. Quod non modo ſingulis hominibus ſed potentiffimis populis sæpe contingit.

M. T. CICERONIS
DE RE PUBL.
LIBER VI.

NON. Prudentia. TOTAM igitur expectas prudentiam huius rectoris, quæ ipſum nomen hoc naſta eſt ex providendo.

NON. Triftis. Qui numeros optimatum, & principum obtulit hiſ vocibus, & gravitatis ſuz liquit illum triftem, & plenum dignitatis ſonum.

NON. Expleri atque ſatiari. Graves enim dominæ cogitationum libidines, infinita quædam cogant, atque imperant: quæ quia expleri, atque ſatiari nullo modo poſſunt, ad omne factus impellunt eos, qui illecebris ſuis incenduntur.

NON. Semium. Oratio exſtat, Læli, quam omnes habemus in manibus, i. quàm ſimpinia pontifficum diis immortalibus grata ſint, ſamizque ut hic ſcribit, capedines.

NON. Firmiter. & PRIS. Firmiter enim majores noſtri ſtabilita matrimonia eſſe voluerunt.

NON. Comparare. Quamobrem ſe comparet hic civis ita neceſſe eſt, ut ſi contra hæc, quæ civitatis ſtatum pervertunt, ſemper armatus.

NON. Seditio. Eaque diſſenſio civium, quod ſeorum eunt alii ad alios, ſeditio dicitur.

NON. de doct. ind. Et verò in diſſenſione civili, cum boni plus, quàm multi valent, expendendos ab hiſ, non numerandos puto.

GEL. lib. 6. c. 16 & NON. Deprecari. Quod equidem eo fuit majus, quia cum in cauſa pari collegæ eſſent, non modo invidia pari non erant, ſed etiam Claudii invidiam Gracchi caritas deprecabatur.

NON. Maſtare. Ferunt hoſ laudibus, maſtant honoribus.

D. AUG. l. 5. c. 13. Civit. Alendus hic eſt gloria.

NON. Deſubiò. * in hiſ, ut meminiffis, concurſu ſeviſſimæ multitudinis ære congeſto ſunus deſubiò eſſet ornatum.

NON. ubi genitivus pro nominativo. 4. quemadmodum ſcribit ille, quotidiano in forum mille hominum cum palliſ conchylis tinſiſ descenderent.

MACC. l. 1. Form. Sed quamquam ſapientibus conſcientia ipſa factorum egregiorum ampliffimum virtutis præmium, eſt, tamen illa divina virtus, non ſtatui plumbæ inhaerentis, nec triumphos areſcentibus laureis, ſed ſtabiliora quædam & viridiora præmiorum genera deſiderat. Quæ tandem iſta ſunt? inquit Lælius. Tum Scipio, patimini me (inquit) quoniam tertium diem feriari ſumus.

M. TULLII CICERONIS SOMNIUM SCIPIONIS. SCIPIO LOQUITUR.

Um in Africam veniſſem, M. Manilio conſuli ad quartam legionem tribunus (ut ſcitis) milirum; nihil mihi potius fuit, quàm ut Maſiniſſam convenirem, regem familiæ noſtræ juſtiſ de cauſis ammiciffimum. Ad quem ut veni, complexus me ſenex collacrimavit, aliquanto que poſt ſuſcepit in cælum & GRATIAS. inquit, tibi ego, ſumme Sol, vobiffique reliqui cælites, quod antèquam ex hac vita migro, conſpicio in meo regno, & hiſ teſtis P. Cornelium Scipionem, cujuſ ego nomine ipſo veſtor: ita numquam ex animo meo deſcendit illius optimi, atq; invictiffimi vitiſ memoria. Deinde ego illum de ſuo regno: ille me de noſtra rep. percontatus eſt. multiſque verbis ultro, citroque habitis, ille nohiſ conſumtus eſt dies. poſt autem regio apparat accepti, ſermonem in multam noctem produxi mus, cum ſenex nihil niſi de Africano loqueretur, om-

niaque ejuſ non facta ſolum, ſed etiam diſta meminiffes deinde, ut cubitum diſceſſimus, & me & de via, & qui ad multam noctem vigilaſſem arſior, quàm ſolebat, formus complexus eſt. Hic mihi (credo equidem ex hoc, quod eramus locuti: ſi enim ferè, ut COGITATIONES, ſermonesque noſtri pariant aliquid in ſomno tale, quale de Homero ſcribit Ennius, de quo videlicet ſæpiſſime vigilans ſolebat cogitare. & loqui) Africa nuſ ſe ostendit illa forma; quæ mihi ex imagine ejuſ, quàm ex ipſo, erat notior. quem ut agnovi, equidem cohorruï. ſed ille, Ades, inquit, animo, & omittè timorem, Stipio, & quæ dicam, trade memoriz. Videtne illam urbem, quæ parere populo R. coacta per me, renovat priſtina bella, nec poteſt quieteſce? (oſtendebat autem Karthagine de excelſo, & pleno ſtellarum, illuſtri, & claro quodam loco) ad quam tu oppugnanda nunc veniſ pænè miles? hæc hoc biennio conſul evertes, eritque cognomen id tibi per te partitum quod habes adhuc

M. E. de via & qui. Aulus ſum exprime quod ajunt in Lingo productam, quoniam ſic quoque extaret in Palatio. pr. vulgariſ amplius, me & ſiſſum de via; quomodo & Cicero-

ronem locutum ſcio prima Academicæ: ſed hæc id etiam inveniffis in membraniffis ſiſ Theodorum Gazam, prædix loci illuſ verſio.

adhuc à nobis hereditarium. Cùm autem Carthaginem de-
 leveris, triumphum egeris, censoque fueris, & obieris
 legatus Ægyptum, Syriam, Asiam, Græciam, deligere
 iterum eos. absens, bellumque maximum conficies, Nu-
 mantiam excindes. Sed cum eris curru Capitolium inve-
 ctus, offendes temp. perturbatam consilii nepotis mei. Hic
 tu, Africane, ostendas oportebit patriæ, lumen animi,
 ingenii, consiliique tui. Sed ejus temporis ancipitem video
 quasi factorum viam, nam cùm ætas tua septenos octies so-
 lis anfractus, reditusque converterit, duoque tibi orbibus,
 quorum uterque plenus, alter altera de causa, habetur, cir-
 cuitu naturali summam tibi fatalem conferent: in te
 unum, atque in tuum nomen, se tota converteret civitas:
 te senatus, te omnes boni, te focii, te Latini intuebuntur: tu
 eris unus, IN QUO NITATUR CIVITATIS SALUS, ac ne
 multa, dictator temp. constituta oportet, si impiis pro-
 pinquorum manus effugeris. Hic cum exclamasset La-
 lius, ingenuissentque ceteri vehementius: leniter arridens
 Scipio, Quæso, inquit, ne me è somno excitetis, & pas-
 sit rebus; audite cetera. Sed quò sis, Africane, alacrior ad
 tutandum temp. sibi habeto. OMNIBUS, qui patriam con-
 servarint, adjuverint, auxerint, certum esse in celo ac de
 finitum locum, ubi beati aevi sempiterno fruantur. nihil
 est enim illi principi Deo, qui omnem hunc mundum re-
 git, quod quidem in terris fiat, acceptius, quàm concilia,
 cœtusque hominum, jure sociati, quæ civitates appellan-
 tur: harum rectores, & conservatores hinc profecti: hinc rever-
 tuntur. Hic ego, etsi eram petteritus, non tam metu mor-
 tis, quàm insidiarum à meis, quæ sivi tamen, viveretne
 ipse & Paullus pater, & alii, quos nos extinctos arbitra-
 remur. Immo verò, inquit, II VIVUNT, I QUI EX CI-
 POXUM VIOLUIS, tanquam è carcere, evolaverunt: vestra
 verò, quæ dicitur vita, MORIS est, quin tu aspicias ad te ve-
 nientem Paullum patrem. Quam ut vidi, equidem vim
 lacrimarum profudi: Ille autem me complexus, atque
 osculans flere prohibebat. Atque ego ut primum, fetu re-
 presso, loqui posse cœpi, Quæso, inquam, pater sanctissi-
 me, atque optime, quoniam hæc est vita, (ut Africanum
 audio dicere) quid moror in terris, quin huc ad vos venire
 propero? Non est ita, inquit ille. NISI DEUS ES, cujus hoc
 exemplum est omne, quod conspicimus, istis te coporis custo-
 diis libera vestit, huc tibi aditus patere non potest. homines
 enim, sunt hac lege generati, qui tuentur illum globum,
 quem in hoc templo medium vides, quæ terra dicitur: his-
 que animus datus est ea illis sempiternis ignibus, quæ si-
 dera, & stellæ vocatis: quæ globosæ, & rotundæ, divinis
 animata mentibus, circulos suos, orbis que conficiunt
 celebrare mirabili. Quare & tibi, Publi, & piis omnibus
 retinendus est animus in custodia coporis: nec injussu ejus,
 à quo ille est vobis datus, ex hominum vita migrandum
 est, nemini humanum, assignatum a Deo defugisse videa-
 m. Sed sic, Scipio, ut avus hictuus, ut ego, qui te ge-
 nui, JUSTITIAM cole, & pietatem: quæ, cum sit magna
 in parentibus, & propinquis, tum in patria maxima est:
 ea vita: vita est in celum, & in hunc cœtum eorum, qui
 jam vixerunt, & corpore laxati, illum incolunt locum,
 quem vides: erat autem is splendidissimo candore inter
 flammæ; circus elucens quem vos, ut à Graiis accepistis,
 orbem lacteum nuncupatis: ex quo omnia mihi contemplan-

ti præclara cetera, & mirabilia videbantur, erant autem ex
 stellæ, quas nunquam ex hoc loco vidimus: & ea magni-
 tudines omnium, quas esse nunquam suspicari sumus: ex
 quibus erat illa minima, quæ ultima celo, citima terris:
 luce lucebat aliena. stellarum autem globi terræ magnitu-
 dinem facile vincebant. Jam ipsa terra ita mihi parva visa
 est, ut me imperii nostri, quò quasi punctum ejus attingi-
 mus, pœneret. Quam cum magis intuerer, Quæso, in-
 quit Africanus, quousque humi defixa tua mens erit? non-
 ne adspicis, quæ in templa veneris? novem tibi orbibus,
 vel potius globis, & connexa sunt omnia: quorum unus
 est cælestis, extimus, qui reliquos omnes complectitur,
 summus ipse Deus, arcum, & continens ceteros: in quo in-
 fixi sunt illi, qui voluntur, stellarum cursum sempiterni:
 cui subiecti sunt septem, qui versantur retro, contrario
 motu atque cælum, ex quibus unum globum possidet illa,
 quam in terris Saturniam nominant, deinde est hominum
 generi & prosperi, & salutaris ille fulgor, qui dicitur Jovis:
 rum rutilus, horribilisque terris, & quem Martium dicitis:
 deinde subter mediam ferè regionem Sol obinet, dux &
 princeps, & moderator luminum reliquorum, mens man-
 di, & temperatio, tanta magnitudine, ut cuncta sua luce
 illustret, & compleat. hunc ut comites sequuntur, al-
 ter Veneris, alter Mercurii cursus: in infimoque orbe Luna,
 radius solis accensa, convertitur. infra autem jam nihil est,
 nisi mortale & caducum, præter animos generi hominum,
 munere deorum datos. supra lunam sunt æterna omnia,
 nam ea, quæ est media, & nona telus, neque movetur
 & infima est, & in eam feruntur omnia suo natu pon-
 dera. Quæ cum intuerer stupens, ut me recepi. 7 Quid
 hic, inquam, quis est, qui complet aureis meæ tantus,
 & tam dulcis sonus? Hic est, inquit, ille, qui intervallis
 conjunctis imparibus, læta tamen pro rata portione di-
 stinctis, impulsus, & motu ipsorum orbium conficitur:
 qui acuta cum gravibus temperans, varios æquabiliter pos-
 centis efficit. nec enim silentio tantum motus incitari pos-
 sunt, & natura fert, ut extrema ex altera parte graviter, ex
 altera autem acutè sonent. Quam ob causam summus ille
 & cælestis fulgor cursus, cujus conversio est concitatio, acu-
 to, & excitato movetur sono: gravissimo autem hic lunaris,
 atque infimus. nam terra, nona, immobilis manens, ima
 sede semper hæret, complexa medium mundi locum. Illi
 autem octo cursum, in quibus eadem vi est 9 duorum,
 Mercurii, & Veneris, 5 ET 6 efficiunt distinctos inter-
 vallos sonos: qui numerus rerum omnium ferè modus est,
 quod dicitur hominis nervi instati, atque cantibus, aperire
 sibi, reditum in hunc locum: sicut alii, qui præstantibus
 ingenii in vita humana divina studia coluerunt. Hoc
 sonitu oppletæ aures hominum obliuereverunt: nec est
 ullus hebetior sensus in vobis: sicut ubi Nilus ad illa, quæ
 Catadupa nominantur, præcipit ex altissimis montibus,
 a gens, quæ illum locum accipit, propter magnitudinem
 sonitus, sensu audiendi caret. Hic verò tantus est totius
 mundi incitatissima conversio sonitus, ut cum aures ho-
 minum capere non possint: sicut intueri solem avertsum
 nequitis, ejusque radiis acies vestra, sensusque vincitur.
 Hæc ego admirans, referebam tamen oculos ad terram
 identidem. Tum Africanus, Sentio, inquit, te sedem
 etiam nunc hominum ac domum contemplari: quæ si tibi

parva

1. Qui ex corporum vinculo, &c. Palatino sec. non adest vocula en,
 panilque post illud è ad litum ipsi à manu postiore.
 2. Assignatum à Deo, defugisse. Palat. Des, ipse defugisse.
 3. Circus electus. Sic & nostri mss. & admittit in contextum P. Vi-
 ditorius vulg. circulus circulus.
 4. Custodiam summa. Sic Palat. pr. & aliorum aliquot membranz,
 nec ab eo abhorrebat Aldus Nepos.
 5. Propter sonum & solacium. In & Pal. sec. non propter.
 6. Quam Martium dicitur. Haud aliter è lat. Gualtelmus, quomodo
 è Pal. quippe vulgari, Martem.
 7. Quid è hic inquam quæ est, &c. Ita è nostris libri quinque, inve-

ait: item in suis Manutius Nepos. Vulgari, Quæ hic, inquam, quæ, &c.
 8. Cælestis fulgor cursus. Mss. nostri omnes habent stellæ, ut & re-
 statut est Aldus de suis tribus; asseritque item legi in Boëthii mem-
 branis Suffridus Petri publ. cati stellæ, minus lep. de.
 9. Ductum Mercurii & Veneris septem. Obsecro tum Palat. no primo
 sic habent, sciunt alii Mercurii & Veneris, quæ & aliquot mss. no-
 stris absunt, sed non video cur haberi debeant p o glossa. sine enim
 locus omnibus est obcuri simus, nisi alioquin recentius vulgari
 præferunt, ductum Mercurii & Veneris mediam; sed ea postrema vox
 abest & nostris & Gualtelmianis omnibus.

1. Pat.

parva (ut est) ita videtur, hęc CAELESTIA SEMPER SPE-
 CTATO; ILLA HUMANA CONTEMNITO. Tu enim quam
 celebritatem sermonis hominum, aut quam expetendam
 gloriam consequi potes? vides habitari in terra rariss, &
 angustiis in locis: & in ipsis quasi maculis, ubi habitatur,
 varias solitudines interjectas; hosque qui incolunt terram,
 non modo interruptos ita esse; ut nihil inter ipsos ab aliis
 ad alios manare possit: sed partim obliquos, & partim
 aversos, partim, etiam adversos stare vobis: a quibus 2 en-
 spectare gloriam certe nullam possis. Cernis autem eandem
 terram, quasi quibusdam redimitam, & circumdatam
 cingulis: è quibus duos maxime inter se diversos, & caeli
 verticibus ipsis ex utraque parte submissos, obrixisse pruina
 videt medium autem illum, & maximum, solum ardore
 torrens, duo sunt habitabiles: quorum australis ille, in quo
 qui insunt, adversa vobis urgent vestigia, nihil ad ves-
 trum genus: hic autem alter subiectus aequiloni, quem
 incolitis, cerne, quam tenui vos parte contingat: omnis
 enim terra, quae colitur à vobis, angusta verticibus lateri-
 bus latior; parva quaedam insula est, circumfusa illo mari,
 quod Atlanticum, quod Magnum, quod Oceanum appel-
 latis in terris: qui tamen tanto nomine, quam si parvus
 vides. Ex his ipsis cultus, notisque rebus, num aut tuum
 aut cuiusquam nostrum nomen, vel Caucasum hunc,
 quem cernis, transcendere potuit, vel illum Gangem
 transnatare? quis in reliquis Orientis, aut abeuntis solis
 ultimis aut aequilonis, austrive partibus tuum nomen au-
 diet? quibus amputatis, cernis profecto, quantis IN AN-
 GUSTIIS VESTRA GLORIA se dilatari velit. Ipsi autem,
 qui de vobis loquuntur, quam diu loquuntur? Quin etiam, si
 cupiat proles illa futurorum hominum deinceps laudes
 uniuscujusque nostrum à patribus acceptis posteris pro-
 dere, tamen propter eluviones, exustionesque terrarum,
 quas accidere tempore certo necesse est, non modo aternam
 sed ne diuturnam quidem gloriam assequi possumus.
 Quid autem interest, ab iis, qui postea nascentur,
 sermonem fore de te, cum ab iis nullus fuerit, qui ante
 nati sint? qui nec pauciores, & certe meliores fuerunt
 xiri: cum praesertim apud eos ipsos, à quibus audiri no-
 men nostrum potest, nemo unius anni memoriam con-
 sequi possit; homines enim 3 populariter annum tantum
 modo solis, id est, unius anni reditu merentur: 4 cum
 autem ad idem, unde semel profecta sunt, 5 cuncta astra
 redierint, eandemque totius anni descriptionem longis
 intervallis retulerint, tum ille verè *versus annum* appellari
 potest: in quo vix dicere audeo quam multa saecula homi-
 num teneantur, namque ut olim deficeret sol hominibus,
 extinguique visus est, cum Romuli animus hęc ipsa in
 templa penetravit; ita quandoque eadem parte sol eodem
 que tempore iterum defecerit, tum signis omnibus ad
 idem principium, stellisque revocatis expletum annum
 habeto. hujus quidem anni nondum vicissimam partem
 scito esse conversam. Quocirca si reditum 6 in hunc locum
 desperaveris, in quo omnia sunt magna, & praesentibus
 vixis: quanti tandem est ista hominum gloria, quae per
 tinere vix ad unius anni partem exiguum potest? Igitur

aliter spectare si voles, atque hanc sedem, & aeternam do-
 mum contueri; NEQUE TE SERMONIBUS VULGI DEDU-
 xis, nec in praemiis humanis spem posueris terram tua-
 rum: suis te oportet illecebris ipsa veritas trahat ad verum de-
 cus, quid de te alii loquantur, ipsi videant: sed loquentur ta-
 men. Sermo autem omnis ille, & angustiis cingitur iis re-
 gionum, quas vides; nec umquam de illo petennis fuit; &
 obruitur hominum interitu; & oblivione posteritatis ex-
 stinguitur. Quae cum dixisset, Ego verò inquam, ò Africane,
 si quidem bene meritis de patria quasi limes ad caeli adi-
 tum patet, quamquam à pueritia vestigiis ingressus patriis,
 & tuis decori vestro non defuit: nunc tamen tanto praemio
 proposito, enitar multò vigilantius. & ille, Tu verò enterere,
 & sic habeto NON ESSE TE MORTALEM, SED CORPUS
 MOC. nec enim is, quem forma ista declarat: sed mens
 cuiusque, is est quisque: non ea figura, quae digito de-
 monstrari potest. Deum te igitur scito esse: siquidem Deus
 est, qui viget, qui sentit, qui meminit, qui providet, qui
 tam regit, & moderatur, & movet id corpus, cui propo-
 situs est, quam hunc mundum ille princeps Deus: & ut
 mundum ex quadam parte mortalem ipse Deus aeternus,
 sic fragile corpus animus sempiternus movet. Nam quod
 semper movetur, aeternum est: quod autem motum a se
 alicui, quodque agitur aliunde: quando finem habet mo-
 tus vivendi finem habeat necesse est. solum igitur, quod
 sese movet, quia numquam deseritur à se; numquam ne-
 moveri quidem definit: quin etiam ceteris, quae moventur,
 hic fons, hoc principium est movendi. principium autem
 nulla est origo nam ex principio oriuntur omnia ipsum autem
 s nulla ex re alia nasci potest: nec enim esset principium,
 quod generetur aliunde: quod si nunquam oritur, ne oc-
 cidit quidem umquam: nam principium extinguitur, nec
 ipsum ab alio renascetur, nec ex se aliud creabit: siquidem
 necesse est à principio oriri omnia. Ita fit, ut motus princi-
 pium ex eo sit, quod ipsum à se movetur: id autem nec nasci
 potest, nec mori: vel concedas omnia calam, omnisque natu-
 ra consistat necesse est, nec vim ullam nasciscatur, quae à
 primo impulsu moveatur. Cum pateat igitur aeternum id
 esse, quod à se ipso moveatur, quis est, qui hanc naturam ani-
 mae esse tributam neget? inanimatum est enim omne, quod
 pulsu agitur externo: quod autem animal est, id motu
 cietur interiore, & suo nam haec est natura propria animae,
 atque vis. Quae si est una ex omnibus, quae sese movet:
 neque nata est certè, & aeterna est. hanc tu excites in optimis
 rebus. sunt autem optima cura, de salute patriae, quibus
 agitur, & exercitatus animus, velocius in hanc sedem,
 & domum suam pervolabit: idque ocyus faciet, si jam
 tum, cum erit inclusus in corpore, eminebit foras, & ea,
 quae extra erunt, contemplant, quam maxime se à corpore
 abstrahet. Nam TORUM ANIMI, qui se corporis volupta-
 tibus dederunt, earumque se quasi ministros praebuerunt,
 impulsuque libidinum voluptatibus obedientium, Deo-
 rum, & hominum jura violaverunt: corporibus elapsi
 circum terram ipsam volutantur: nec hunc in locum, nisi
 multis exagitati saeculis, revertuntur. Ille discessit: ego
 somno solutus sum.

TESTI-

1. Partim dicitur, partim etiam dicitur. Pal. pr. non agnoscit duas
 voces primas. Victorius alique expresserunt, partim de se. sunt qui ha-
 bent *traversis*; à quibus sunt codices Petri Daniellii & Pavilonii.
 & Pal. sec. & placuit Gul. elmi.

2. *Exspectare gloriam*. Nostrum in se fere omnes spectare, nec improbem,
 pro eodem enim usurpasse utrumque auctores classici, indicio est
 consensus in his vocibus membranarum veterum. & *ve-o spectare* ad-
 missi ed. no acceratis in Italorum Petri Victorii; pro quo alii sup-
 poluere sperare.

3. *Populariter annum*, &c. Sic & nostri manuscr. pri. conjecit Tur-
 nebis *seculariter*, secutus vestigia sag. antium Chirographorum, in quo-
 bus *populariter*: quod vocabulum quomvis flocc. putat, hanc temere
 spreverim; com existerem in Dan. & Pav. l. in se affirmatque Scal-
 ier ad Festum, ita legi etiam in membran. alit. certè Langianis, videri

turque fuisse primis in Pal. secundo.

4. *Cum autem & idem*. Præmissis Lambinos, *reapto autem eum*, &c. cu-
 jus vocis nullum vestigium in mss. ipseque alioqui de ea tacet in Na-
 tis suis: si non est à Langio; confidens sane temeritate, addere de-
 mere classico auctori quidlibet: pro libidine, nedum Cicero.

5. *Cuncta astra redierint eandemque*. Annotavit Gul. elm. legi in Pa-
 ni. adhuc *red. eandemque forte*, inquit, vi.

6. *In hunc locum desperaveris*. Recentiores speraveris (contra cod. ces
 calamo depictos, editionesque pr. scas.

7. *Tanto praemio proposito*. Pall. & Daniellii, *expesit*; quomodo & tres
 Aldi. adeo ut v. dendum venis, sine genuinum à ceteris.

8. *Nulla ex re alia nasci potest*. Est à libro Daniellii & Pal. firmatque
 editio Victorii, publicati: nulla ex re fieri potest. quomodo nulli Ma-
 nuciani.

TESTIMONIA QVÆDAM; ex ipsius Ciceronis scriptis,
in quibus suorum de rep. librorum mentionem facit.

1. Quod quæris, quid in illis liberis fecerim, quos, cum essem in Cumano, scribere institui, non cessavi, neque cesso, sed sæpe jam scribendi totum consilium, rationemque mutavi. Nam jam duobus factis libris, in quibus Novendialibus iis feriis, quæ fuerunt Tuditano & Aquilio coss. sermo est à me institutus Africani paulo ante mortem, & Lælii, Philii, Manilique, & Lælii, generorum Fannii, & Scævola. Sermo autem in novem & dies, & libros distributus de optimo statu civitatis & de optimo cive. Sanè tenebatur opus luculentè hominumque dignitas aliquantum orationi ponderis adhibere. Hi libri cum in Tusculi ino mihi legerentur, audiente Sallustio, admonitus sum ab illo, multo majore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de repub. præsertim cum essem non Heraclydes Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis versatus in rep. rebus essem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea visum iri ficta esse. Oratorum sermonem in illis nostris libris, quod esset de ratione dicendi, bellè à me removisse: ad eos tamen retulisse, quos ipse vidissem. Aristotelem denique, quæ de repub. & præstante viro scribat, ipsam loqui: Commovit me, & eo magis, quod maximos motus nostræ civitatis attingere non poteram, quod erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. Ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens, offenderem quempiam. Nunc & id vitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa, quæ institueram ad te, si Romam venero, mittam. Puto enim te existimaturum, à me illos libros non sine aliquo meo stomacho esse relictos.

2. Varro, de quo ad me scribis, includetur in aliquem locum, si modo erit locus. sed nosti genus dialogorum meorum: ut in Oratoriis, quos tu in cælum fers, non potuit mentio fieri cujusquam ab iis, qui disputant, nisi ejus, qui illis notus, aut auditus esset. Hanc ego de rep. quam institui disputationem, in Africani personam, & Philii, & Patii Manilii contuli: adjunxi adolescentis, Q. Tuberonem P. Rutilium, duos Lælii generos, & Scævola & Fannium. Itaque cogitabam, quoniam in singulis libris utor præcipue: *Αλαστελής* in iis quos *ἔγραψα* vocat, aliquid vocat: aliquid efficere, ut non sine cauta ista appellarem. Id quod intelligo tibi placere: utinam modò conata efficere possim, rem enim (quod te non fugit) magnam complexus sum, & gravem, & plurimi otii, quo ego maximè egeo.

3. Si Cottam, & Varronem fecissem inter se disputantes, ut à te proximis literis admoneror, meum *καὶ φίλον πρόσωπον* esset hoc in antiquis personis suaviter sit, ut & Heraclydes in multis, & nos in sex de rep. libri fecimus.

4. Qui Apollinis oraculo sapientissimus est judicatus, qui non tum hoc, tum illud, (ut in plerisque) sed idem semper, animos hominum esse divinos, iisque, cum è corporibus excessissent, reditum in cælum patere, optimoque & iustissimo cuique expeditissimum: quod idem Scipioni videbatur. Qui quidem, quasi præfagiret, per paucis ante mortem diebus, cum & Philus, & Manilius adessent, & alii plures, tuque etiam Scævola mecum venisses, tri-duum differuit de rep. cujus disputationis fuit extremum serè de immortalitate animorum: quæ se in quiete per visum ex Africano audisse dicebat.

5. Atque his libris annumerandi sunt sex de R. P. quos tunc scripsimus, quam gubernacula reip. tenebamus: magnus locus, philosophizque proprius, à Platone, Aristotele, Theophrasto, totaque Peripateticorum familia tractatus uberrime.

6. Quam à primo urbis ortu regis institutis, partim etiam legibus, auspiciis, carimoniis, comitiis, provocationes, patrum consilium, equitum, pedumque descriptio, tota res militaris divinitus esset, constitutumque progressio admirabilis, incredibilisque cursus ad omnem excellentiam factus est, dominata regio republica liberata. Nec verò hic locus est, ut de moribus, institutisque majorum, & disciplina, ac temperatione civitatis loquamur: aliis locis satis accuratè à nobis dicta sunt, maximeque in iis sex libris, quos de republica scripsimus.

7. Quod si ista nobis cogitatio de triumpho injecta non esset, quam tu quoque approbas, ne tu haud multum requireres tiliam vitam, qui in sexto libro informatus est. Quid enim tibi factam, qui illos libros devorasti? quod nunc ipsum non dubitabo rem tantam abjicere; sed id erit rectius: utrumque verò simul agi non potest & ne dubitaris, quin quod honestus, id mihi futurum sit antiquius.

8. An censes, quum in illis de R. P. libris persuadere videatur Africanus, omnium publicarum nostram veterem illam fuisse optimam, non necesse esse optimam reipub. leges dare, consentaneas? A. Immo profus ita censeo. M. Ergo adeo expectare leges, quæ genus illud optimum reip. contineant.

9. Quoniam igitur ejus reip. quam optimam esse docuit in illis sex libris Scipio, tenendus est nobis, & servandus status: omnesque leges accommodandæ ad illud civitatis genus, ferendi etiam mores, nec scriptis omnia faciendæ repetam stirpem juris à natura.

10. Quam brevi frater in conspectu posita est à te omnium magistratum descriptio, & ea partè nostræ civitatis? et si à te paululum allatum est novi. M. Rectissime, Quinte, animadvertis. Hæc enim quam Scipio laudat in sex libris, & quam maximè probat temperationem reip. quam effici non potuisset, nisi tali descriptione magistratum: Nam sic habetote, magistratibus, iisque, qui præ sunt, contineri temp. & eorum compositione quod cujusque reipub. genus sit, intelligi. Quæ res quum sapientissimè, moderatissimèque constituta esset à majoribus nostris, nihil habui, sanè non multum, quod putarem novandum in legibus.

11. Irascitur qui volet, patitur. *τὸ γὰρ εὐμαρτὲρ ἐμῶν*, præsertim cum sex libris, tanquàm prædibus, me ipsum obstrinxerim. quos tibi tam valde probari gaudeo. E quibus unum *ἰσοκρατίου* requirit de Cn. Flavio, Annii F. Ille verò ante Decemviros non fuit, quippe qui ædilis curulis fuerit, qui magistratus multis annis post Decemviros institutus est. Quid ergo profecit, quod protulit fastos? Occultatam putant quodam tempore istam tabulam, ut dies agendi pererentur à paucis. Nec verò pauci sunt auctores, Cn. Flavium scribam fastos protulisse, actionesque composuisse, ne me hoc, vel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes.

12. Ain' tandem, Attice, laudator integritatis & elegantiz nostræ? ausus es hoc ex ore tuo, inquit Ennius, ut equites Scaptio ad pecuniam cogendam darem, me rogare? an tu, si mecum esses (qui scribis morderi te interdum, quod non simul sis) paterere me id facere, si vellem? *Et post aliquot versum.*

13. Sed jam quid opus est equitatu? solvant enim Salsaminii? nisi forte id volumus armis efficere, ut sænus quaternis centesimis ducant. Et ego audebo legere unquam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, si tale quid fecero?

14. Et, si (ut nos à te admonemur) rectè in illis libris dixi.

diximus, nihil esse bonum, nisi quod honestum: nihil malum, nisi quod turpe sit: ceteri uterque istorum est miserimus, quorum utriusque semper patrie salus, & dignitas posterior sua dominatione & domesticis commodis fuit.

15. Filiole tua te delectari lator, & probari tibi. *Quoniam esse in se delectari.* Etenim, si hæc non est, nulla potest homini esse ad hominem naturæ adjunctio: qua subleata, vitæ societas tollitur. Bene eveniat, inquit Carneades. Sparce: sed tamen prudentius, quam Lucius noster, & Petrus, qui cum omnia ad se referant, quidquam alterius causa fieri putent: cum ea re bonum virum oportere esse dicant, ne malum habeat non quo id natura rectum sit: non intelligunt, se de callido homine loqui, non de bono viro. Sed hæc, opinor, sunt in iis libris, quos dilaudando, animos mihi addidisti.

16. Quoniam scriptum est a te de optimo reipub. statu, consequens esse videtur, ut scribas tu idem de legibus. Sic enim fecisse video Platonem illum tuum.

17. Quoniam leges datus liberis populis, quæque de optima rep. sentiremus, in sex libris ante diximus, accommodabimus hoc tempore leges ad illum, quem probamus, civitatis statum.

18. A te peto (inquit Pomponius) ut scribas aliquid. Jam pridem enim conticuerunt litterarum. Nam ut illos de rep. libros edidisti, nihil a te sane postea accepimus, eis que nosmetipsi ad rerum naturalium memoriam comprehendendam impulsisti, atque incensum sumus. Sed illa cum poteris, atque ut possis, rogo.

19. Quod in civitatibus ratione quadam, de qua dicitur idoneo loco, agnationibus familiarum distinguuntur status, id in rerum natura tanto est magnificentius, tantoque præclarior, ut homines deorum agnatione, & gente censeantur.

20. Sed heus tu, *πορὸς ἐς δὲ μῦθον* Athenis, placet hoc tibi? Esti non impediebant mei certe libri, non enim ista largitio fuit in civeis, sed in hospites liberalitas.

21. Sed de hoc genere toto in iis libris, quos de repub. scripsi, diligenter est disputatum.

22. Ut cupiditatibus principum, & vitii infici solet tota civitas, sic emendari & corrigi continentia. *Poss, aliquos interpretari versibus.*

23. Sed hæc & nunc satis, & in illis libris tractata sunt diligentius.

24. Non quod hoc populo obtineri possit, sed quid optimum sit, tibi dicendum puto. Nam Callix legis culpam Scipio tuus sustinet, quo auctore lata esse dicitur. M. Vos demum, ut video, legem antiquastis sine tabella, sed ego, eisi satis dixit pro se in illis libris Scipio, tamen libertatem istam largior populo, ut & auctoritate valeant, & utantur bonis, sic enim a me recitata lex est de suffragiis: Optima tibus nota, plebi libera sunt.

MARCI TULLII CICERONIS
DE JURE CIVILI

CARIS.) Aliquo eccellente, ac nobili viro.

GEL. 17. c. 22.) Nec vero scientia juris majoribus suis Q. Alius Tubero defuit, doctrina etiam superfluit.

MARCI TULLII CICERONIS
DE AUGURIIIS.

OMNIA EX CARISIO.) Olcen.

Avi incerta.

Ofinis.

MARCI TULLII CICERONIS

DE

PHILOSOPHIA, SIVE HORTENSIIUS.

NON. Occupare.) * Et Paullum Marcelli occupavisse.

NON. Annulare.) Quod cum uterque nostrum annuisset, omne que ad id tempus, quod erat dictum, postero die venissemus.

FRONTO.) Lucullo quidem noster adventus & gratus

& jucundus fuisse.

Idem.) Hic, r. m. Catulus delectatur ipso loco.

NON. Inanima.) Nam cum omnis solertia admiranda est, tum ea, quæ efficit, ut inanima quæ sunt, vivere & spirare videantur.

NON. Effero.) * præter ceteras nostra extulit civitas,

NON. Lentus.) * hunc C. Cassium, qui lentus, (ut scitis) dicere solebat, ad imitationem, quasi nostri generis contendisse

NON. Imbuere, sufficere.) Ut ii, qui combibi purpuram volunt, sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam, sic litteris, talibusque doctrinis ante excollunt animos, & ad sapientiam concipiendam imbui, & præparari decet.

NON. Subigere segetes.) Ut enim segetes agricolæ subigunt aratris multo ante quam ferant.

NON. Grave, Ate. Mite.) Quid enim aut Herodoto dulcius, aut Thucydide gravius, aut Philisto brevius, aut Theopompo acrius, aut Theophrasto mitius inveniri potest?

NON. Cognoscere Grave.) Unde autem facilius quam ex annalium monumentis, aut res bellica, aut omnis reip. disciplina cognoscitur? unde ad agendum, aut dicendum copia depromi major gravissimorum exemplorum, quasi incorruptorum testimoniorum potest?

NON. Exorsum.) Perge, quæso, nec enim imperitè exorsus es.

NON. Contendere.) Magna etiam animi contentio adhibenda est in explicando Aristoteli legeris.

NON. Comest.) Se ad extremum pollicetur prolaturum, quæ terra comest, quod efficit dialecticorum ratio.

NON. Relaxo. Remitto.) Quæro enim, non quibus intendam rebus animum, sed quibus relaxem, & remittam.

LACT. 1. 3. c. 15.) Quando philosophi esse coeferunt? Thales, ut opinor, primus, recens hæc quidem ætas.

D. AUG. 1. 3. contra Acad.) Id enim est sapientis providere, ex quo sapientia est appellata, prudentia.

SERVIIUS.) Epicurei plures volunt esse cæcos.

NON. Progeo.) Itaque tunc Democriti manus urgebatur, est enim non magna.

SERVIIUS in 1. & 2. Aeneid.) * annum magnum esse voluerunt omnibus planetis in eundem recurrentibus, locum, quod sit post XII. milia nongentos quinquaginta quatuor annos.

D. AUG. 1. 12. c. 4. Trin.) Bestiæ certe omnes esse volumus.

NON. Dissere.) Quantum inter se homines suavis moribus, & omni vitæ ratione differant.

NON. Præfallum.) Huic contrarius Aristochius, præfractus, ferreus nihil bonum, nisi quod rectum & honestum est.

D. AUG. 1. 13. c. 5. Trin.) Ecce autem non philosophi illi quidem, sed promti tamen ad disputandum homines, omnes a sunt esse beatos, qui vivant, ut ipsi velint. Falsum id quidem. Velle enim quod non deceat, id ipsum miserum est; nec tam miserum est, non adipisci quod velis, quam adipisci velle quod non oporteat.

LACT. 1. 1. c. 7.) Si Deus unus est, quis beatus esse in solitudine queat?

NON. Præcipere.) Præcipiunt hoc isti, & facit nemo.

LACT. lib. 3. cap. 16.) Profectò omnis istorum disputatio, quamquam uberrimos fontis virtutis, & scientiæ contineat, tamen, collata cum horum actis, perfectisque rebus, vereor ne tantum videatur attulisse negotiis hominum quandam oblectationem otii.

NON. Lautum.) Quæ est igitur philosophia, Socrates? nec dubito, quin, quæcumque sit, lautum victum & elegantem, magnifice, neque minus quam decreet, colere institueret.

NON. de dict. ind.) Vidi in dolore podagræ vel omnium maximum Stoicorum Possidonium, nihilo ipsum, quam Nicomachum Tyrium, hospitem meum, fortioerem.

NON. Sublatum.) * eloquentiam tuam, quam tu in cololum Hortensii, credo, ut ipse cum ea simul ascenderes, sustulisses.

NON. Eventus.] Tu me & alias nonnumquam, & paullo ante adhortatus es, ut aliorum facta, & eventa conquiram.

FRONTO.] Qui cum hodie bellum cum mortuo gerant.

NON. Sermo.] Quare velim dari mihi, Luculle, jubeas indicem tragicorum, ut sumam, si qui forte mihi desunt.

NON. Facessio.] Facessant igitur omnes, qui docere nihil possunt, quo melius, sapientiusque vivamus.

D. AUG. l. 4. c. 2. Tim.] Prudentia partes sunt, memoria, intelligentia, providentia.

D. AUG. ibid.] Si nobis, cum ex hac vita migravimus, in beatorum insula, immortale ævum, ut fabula ferunt, degere liceret, quid opus esset eloquentia? cum judicia nulla fierent: aut ipsi etiam virtutibus? nec enim fortitudinis indigeremus, nullo proposito aut labore, aut periculo: nec justitia, cum esset nihil, quod appeteretur alieni: nec temperantia, quæ egeret eas, quæ nullæ essent, libidines: ne prudentia quidem egeremus, nullo dilectu proposito bonorum & malorum. Una igitur essemus beati cognitione naturæ, & scientia, quæ sola etiam deorum est vita laudanda. ex quo intelligi potest, cetera necessitatis esse: unum hos, voluptatis.

NON. Capere.] * deinde boni mores, & modestiores, ad capiendæ præcepta molliores.

NON. Aptum.] Altera est nexa cum superiore, & inde, apteque pendens.

NON. Spectare.] * Cæli signorum admirabilem ordinem, insatiablemque pulchritudinem magis spectant.

D. AUG. l. 4. c. 15. Cæcili.] * Ut easdem tenebras efficiat, quas efficit in incertu Romuli: qui in obscuracione solis factus est.

NON. inirepo.] Tunc pseudomonon, & fortitem, & totam dialecticam aut illudis, aut increpas?

NON. Pressum.] Quis se aut est, aut fuit unquam in patiendis rebus, in definiendis, in explanandis pressior?

LACT. lib. 6. cap. 2.] Malo vel unum parvum de officio libellum, quam longam orationem pro seditione homine Cornelio.

NON. Convenire.] Nam quod vereris ne non conveniat nostris ætatibus ista oratio, quæ spectat ad hortandum?

NON. Cadere.] Aut tibi id ipsum pervertendum fuit, quod tu ne attigisti quidem: aut ejus partes, quasi membra quædam, ex deinde.

NON. ara.] Quid tu inquam? soles, cum rationem à dispensatore accipis si æra singula probasti, summam quæ ex his confecta sit, non probare?

NON. Scripta.] Itaque tibi concedo, quod in duodecim scriptis solemus, ut calculum reducas, si te alicujus dati præmittit.

NON. Gratificari.] Quare egredere, quæso, & gratificare teip.

Idem Tollere.] * nihil tamen esse, in quo se animus excelletis tollat.

Idem capere.] Captum me fortasse, inquit, tu putas, & id quod nollem, confiteri coactum.

Id. subducere.] An cum videat me, & meos comites, fortitudine, magnitudinem animi, patientiam, constantiam, gravitatem, fidem, ipsa se subducatur?

PRISC. l. 6.] * ut ait Ennius: Refugiat timido sanguine, atque exalbescat metu.

NON. Præstare.] Itaque nec in philosophia cuiquam cessit, & vitæ gravitate præstitit.

Idem Contentus.] * magnitudo animi, patientia laborum, mortis denique contentio.

Idem detrahere.] * ut ea sibi ratio vera restituat, quæ concutendo vitiosa detraxerit.

Idem. Despicere.] Consolabitur eum magnitudo animi, & humanarum opinionum alta quadam despectio.

Idem. Deductum.] Habet enim ipsa certam & definitam viam, sed ex ea multis vitiis, & exoribus depravata deductum.

Idem. Vindicare.] * deinde imitator, ut sibi quidem videtur, natura mos vindicat.

Idem. Exultare.] Imbecillus autem est pudoris magister timor, qui si quando paullulum aberraverit, statim spe impunitatis exultat.

SERVIVS, lib. 9. An.] sufficit ad gloriam benefacti conscientia.

NON. redundo.] Tum intelligas, quàm illud non sit necessarium, quod redundat.

Idem. Glisto.] ad juvenilem libidinem, copia voluptatum gliscit illa, ut ignis oleo.

Idem. Verecundantur.] Hi nostri amici verecundantur, capti splendore virtutis.

D. AUG. Vita Beata.] Oratæ, homini ditissimo, ac ænissimo, delicatissimo, neque ad voluptatem quidquam defuit, neque ad gratiam, neque ad bonam integramque valetudinem. Nam & prædiis quæstuosissimis, amicis jucundissimis, quantum libuit, & abundavit, & illis omnibus aptissimè ad salutem corporis usus est: ejusque (ut breviter totum explicem) omne institutum, voluntatemque omnem successo prospera consecuta est.

NON. Balnea.] Primus balneolas suspendit, includit præfatis.

PRISC. l. 10.] * & amoenitate summa perfructus est.

NON. Ostrea.] * solertiamque eam, quæ possit vel in regulis proferri in ostreas.

Idem. Summus.] Visit ad summam senectutem valitudine optima.

Idem. Invenire.] Voluptates autem nulla ad res necessarias invitamenta afferunt senibus.

D. AUG. l. 4. contra Pelagium. NON. Conficere.] An verò voluptates corporis expetendæ, quæ verè & graviter à Platone dictæ sunt illecebriæ, atque eicæ malorum? quæ enim confectio est valetudinis, quæ deformatio coloris, & corporis, quod turpe damnum quod dedecus, quod non evocetur, atque eliciatur voluptate? cujus motus est quisque est maximus, ita est inimicissimus philosophiæ, congruere enim cum cogitatione magna voluptas corporis non potest, quis enim cum utatur voluptate ea, qua nulla possit major esse, attendere animum, inire rationem, cogitare omnino quidquam potest? qui autem tantus est gurgis, qui dies & noctes sine ulla minimi temporis intermissione velit ita moveri suos sensus, ut moventur in sumis voluptatibus? quis autem bona mente præditus non mallet nullas omnino nobis à natura voluptates datas?

D. AUG. contra Pelag. l. 5. c. 5.] * tunc obsequatur naturæ, cum sine magistro senserit, quid natura deideret.

NON. Ubi genitivus pro ablativo.] Et qui exspectat, pendet animi, quia semper, quid futurum sit, incertum est.

NON. Noxia à nova.] Et ceteris quidem in rebus, in quibus peccata non maxima insunt, noxias tamen inferunt.

NON. Equulem.] Ut igitur dormitores equorum non verbera solum adhibent ad domandum, sed cibum etiam subtrahunt, ut fame debilitetur equuleorum nimis effrenata vis.

NON. Lentum.] Qui cum publicas injurias lenè tulisset, suam non tulit.

NON. Continenti.] In continentibus quidem terris vestrum nomen dilatari potest.

NON. Conficere.] Ea facultas nostris majoribus erat, quæ confectis lenatur consuetis.

NON. Acra.] * quod alterius ingenium sic dulce, ut acetum Ægyptium: alterius sic acre, ut mel Hymettium dicimus.

NON. Fides.] Ponendæ sunt fides, & tibiæ.

NON. Severum.] Aliud ex silvis severum, & triste.

NON. Tenuis.] Eundem enim non modò ex mediocri pecunia, sed etiam ex tenui percipere possum.

NON. Prætor à Primores.] Qui iidem nescio quid, quod in primoribus habent, ut ajunt, labris.

NON. *Subducere*.) * non & sine cogitatione ineundis, subducendisque rationibus.

D. AUG. 1.4. *contra Pelagium*.) Ex quibus humana vita erroribus, & criminis sit, ut interdum veteres illi sive vates, sive in sacris, initiis que tradendis divinae mentis interpretes, qui nos ob aliqua scelera suscepta in vita superiore, poenarum luendarum causa natos esse dixerunt, aliquid vidisse videantur, verumque sit illud, quod est apud Aristotelem, simili nos affectos esse supplicio, atque eos, qui quondam, quum in praedonum Etruscorum manus incidissent, crudelitate excogitata necabantur: quorum corpora viva cum mortuis, adversa adversis accommodata, quam aptissime colligabantur: ita nostris animos cum corporibus copulatos, ut vivos cum mortuis esse eonjunctos.

NON. *Appendix*.) Vidit enim, quod videndum fuit, appendicem animi esse corpus, nihilque in eo esse magnum. D. AUG. 1.14. *c. ult. Trin.*.) Quae nobis dies, noctesque; considerantibus acuentibusque intelligentiam, quae est mentis acies, caventibusque, ne quando illa hebescat, magna spes est, aut si hoc, quod sentimus & sapimus, mortale & caducum est, jucundum nobis, perfunctis muneribus humanis, occasum, neque molestam extinctionem, & quasi quietem vitae fore: aut si, ut antiquis philosophis, hisque maximis, longaeque clariss. placuit, aeternos animos ac divinos habemus: sic existimandum est, quo magis hi fuerint semper in cursu, id est, in ratione & investigandi cupiditate, & quo minus se admiscuerint, atque implicuerint hominum vitis, atque erroribus, hoc illis faciliorem ascensum, & reditum in caelum fore. Quapropter, ut aliquando terminetur oratio, si aut exstingui tranquille volumus, cum in his artibus vixerimus, aut si ex hac in aliam haud paulo meliorem domum sine mora demigrare, in his studiis nobis omnis opera, & cura ponenda est.

MARCI TULLII CICERONIS
M. CATO, SEU, LAUS M. CATONIS.

GELL. 1.13. c. 18.) Fronepos M. Catonis censorii.

MARCI. 1.6. c. 2.) Contingebat in eo, quod plerisque contra solet, ut majora omnia re, quam fama viderentur, id quod non saepe evenit, ut expectatione, aures ab oculis vincebantur.

MARCI TULLII CICERONIS
DE GLORIA, LIB. I.

CARI.) In Tusculanum mihi nuntiabantur gladiatorii fibili.

FESTUS 13.) Oppidorum appellationem usurpatione appellatam esse existimo, quod opem darent.

MARCI TULLII CICERONIS
DE GLORIA, LIB. II.

GEL. 1.15. c. 7.) Apud eundem poetam Alax cum Hectoris congregiens depugnandi causa agit, ut sepeliatur, si sit forte victus, declaratque se velle, ut suum tumulum multis etiam post seculis praetereuntes, sic loquantur:

*Hic situs est vita jam pridem lumina linquens,
Qui quondam Hectoris percussus concidit ensu.
Fabitur hoc aliquis, mea semper gloria vires.*

CARI.) Quo stante, & incolunt.

M. TULLII CICERONIS
DE CONSOLATIONE LIBER.

PLIN. *praefatione*.) Crantorem sequor.

LACT. 1.3. c. 18.) Idcirco nati sumus, ut scelus poenas luamus.

LACT. 1.2. c. 19.) Non nasci, longè optimum, nec in his seculos invidere vitae: proximum autem, si natus sis quam primum mori, & tanquam ex incendio effugere fortunam.

LACT. 1.3. c. 14.) Sed nescio qui nos teneat erior, aut miserabilis ignoratio veri.

CIC. *Tusc. 1.* LACT. *tra c. 10* 1.1. c. 5. *Instit.*) Animorum nulla in terris origo inventiri potest. Nihil enim est animis mixtum, atque concretum, aut quod ex terra natum, atque fixum esse videatur, nihil neque humidum quidem,

aut stabile, aut igneum. his enim in naturis nihil inest, quod vim memoriae, mentis, cogitationis habeat: quod & praeterita teneat, & futura provideat, & completi possit praesentia, quae sola divina sunt. Nec invenietur umquam, unde ad hominem venire possint, nisi à Deo. Singularis est igitur quaedam natura, atque vis animi, si juncta ab his vilitatis, notisque naturis, ita quidquid est illud quod sapit, quod vult, quod viget, caeleste & divinum est: ob eamque rem aeternum sit necesse est. nec verò Deus ipse, qui intelligitur à nobis, alio modo intelligi potest, nisi mens soluta quadam, & libera, segregata ab omni concretionem mortali, omnia sentiens, & movens, ipsaque praedita motu sempiterno.

LACT. 1.1. c. 15.) Cum verò & mares, & feminas compluris ex hominibus in deorum numero esse videamus, & eorum in urbibus, atque agris augustissima templa veneremur: assentiamur eorum sapientiae, quorum ingenis, & inventis omnem vitam legibus, & institutis exultam, constitutamque habemus. Quod si ullum umquam animal consecrandum fuit, illud profecto fuit, si Cadmi, aut Amphionis progenies, aut Tyndari, in caelum tollenda fama fuit, huic idem honos certe dicendus est. quod quidem faciam, teque omnium optimam, & doctissimamque, approbantibus diis immortalibus ipsis, in eorum coetu locatam, ad opinionem omnium mortaliū conterebo.

LACT. 1.3. c. 19.) Nec enim omnibus tamen illi sapientes arbitrati sunt eundem cursum in caelum patere. nam vitis & sceleribus contaminatos deprimi in tenebras, atque in caeno jacere docuerunt: castos autem, puros, integros, incorruptos, bonis etiam studiis atque artibus expolitos, levi quodam ac facili lapsu ad deos, id est, ad naturam sui similem pervolare.

LACT. 1.3. c. 28.) Cedo, & manum tollo.

M. TULLII CICERONIS
LIBER DE SUI CONSILIIIS.

VEL

EXPOSITIO SUORUM CONSILIORUM.

BOETH. 1.1. *Mus.*) Sed ut aliqua similitudine adductus, maximis minima conferam, ut cum violenti adolescenter, tibiaram etiam cantu, ut fit, instincti, mulieris pudicae fores frangerent, admonuisse tibicinam, ut spondeum caneret, Pythagoras dicitur. quod cum illa fecisset, tarditate modorum, & gravitate cantus, illorum furentem perulantiam sedidisse.

M. T. Ciceronis de virtutibus liber.

CARI. 1.2.) Illud neutiquam probares.

M. T. Ciceronis de officiis liber.

Adprobat.	modestus.	epistola.
comprobat.	immodestus.	littera.
improbis.	modicus.	littera.
probis.	immodicus.	syllaba.
probitas.	commodus.	tempus.
improbitas.	incommodus.	per tempus.
probabilis.	accommodat.	per idem tempus.
reprobat.	in modum.	temporalis.
modus.	admodum.	extemporalis.
modulus.	quemadmodum.	homo.

M. T. Ciceronis Chorographia.

FRISC. 1.6.) Ibi quercorum rami ad terram jacent, ut fues, quasi caprae ex ramis glande paicantur.

Ex M. Tullii Ciceronis ad Varronem Academicorum lib. 1.

NON. *Diagladari*.) Quid autem stomschetur Mnesarchus, quid Antipater diagladictur cum Carneade tot volu-minibus?

Ex lib. II. Academicorum ad Varronem.

NON. *Adhamare*.) Qui enim seruis honores adhamaverunt, vix admittuntur ad eos, nec satis commendati multitudini possunt esse.

NON. *Exponere*.) Frangere avaritiam, scelera ponere, vitam suam exponere ad imitandum juventuti.

NON. *Hebes.*] Quid? luxæ quæ lineamenta sint, potesne dicere? cur ejus nascentis aliàs hebetiora, aliàs acutiora videantur cornua?

NON. *Purpurascit.*] Quid? mare nonne caruleum? at ejus unda, cum est pulsa remis, purpurascit; & quidem aqua tinctum quodammodo, & infectum.

NON. *Æquor.*] Quid tam planum videatur, quàm mare? ex quo etiam æquor illud poeta vocans.

NON. *Alabaſter.*] Quibus etiam Alabaſter plenus unguenti putere videatur.

NON. *Siccum.*] Alius adultis, alius senibus: alius ægris, alius sanis: alius siccis, alius vinolentis.

NON. *Urinari.*] Si quando enim nos demerſimus, ut qui urinatur, sur nihil ſuperum, aut obſcurè admodum cernimus.

NON. *Perpendiculum.*] Atqui, ſi id credemus, non ege remus perpendiculis, non armis, non regulis.

NON. *Gallina.*] Cum ovum inſpexerant, quæ gallina peperisset, dicere ſolebant.

DIOMEDES.] Opera affixa.

Ex lib. III. Academicorum, ad Varronem.

NON. *Ingenerari.*] In tanta animalium varietate homini ut ſoli cupiditas ingeneraretur cognitionis, & ſcientiæ.

NON. *Vindicta.*] aliqua poteſtas ſi ſit, vindicet: ſe in libertatem.

NON. *Digladiari.*] Digladiari autem ſemper, depugnare cum facinorosis, & audacibus, quis non cum miſerissimo, tum etiam ſtultissimo dixerit?

NON. *Exſulſio.*] Et ut nos nunc ſedemus ad Lucrinum, piſcicultoque exultantes videmus.

LACT. l. 6. c. 24.] Quod ſi liceret, utiis, qui in itinere deerraviſſent, ſic vitam deviam ſecutiſ, corrigere errore prænitendo; faciliſ eſſet emendatio temeritatis.

Ex lib. incerto Academicorum, ad Varronem.

LACT. l. 3. c. 15.] Mihi autem non modo ad ſapientiam exerci videmur, ſed ad ea ipſa, quæ aliqua ex parte ceteri videantur, habetes & obtuſi.

MARCIAN. l. 5. FORUN. l. 3.] Latet iſta omnia, Varro magnis obſcurata, & circumfuſa tenebris.

D. AUG. lib. 3. *contra Acad.*] Academico ſapienti ab omnibus ceterarum ſectarum, qui ſibi ſapientes viderentur, ſeundæ partes dantur, ſum primas ſibi quemque vendicare neceſſe ſit: ex quo poteſt probabiliter conſici, eum rectè primum eſſe judicio ſuo, qui omnium ceterorum judicio ſit ſecundus. Fac enim, verbi cauſa, Stoicum ad eſſe ſapientem, nam contra eos poſſiſſimum Academicorum exarſit ingenium. Ergo, Zeno, vel Chryſippus ſi interrogètur, quid ſi ſapientem, reſpondebit, eum eſſe, quem ipſe deſcripſerit. Contra Epicurus, vel quiſ alius adverſariorum negabit ſuumque; potius peritiſſimum voluptatum aucupem, ſapientem eſſe contendet. Inde ad jurgium, Clamat Zeno, & tota illa porticus tumultuatur, hominem natum ad nihil aliud quam honeſtatem: ipſam ſuo ſplendore in ſe animos ducere, nullo prius commodo extrinſecus poſito, & quaſi le nocinante mercede: voluptatemque; illam Epicuri ſolis inter ſe pecoribus eſſe communem, in quorum ſocietatem & hominem, & ſapientem trudere neceſſe eſſe. Contra ille convocata de hortulis in auxilium quaſi libera turba temulentorum, quærentium tantum, quem incomtis unguibus bacchantes, aſperoque; ore diſcrepant, voluptatis nomen, ſuavitatem, quietem teſte populo exaggerans, inſtat acriter, ut ſine ea, beatus nemo eſſe poſſe videatur. In quorum rixam ſi Academicus incurrit, utroſque; audiet trahentis ſe ad ſuas partes, ſed ſi in illos, aut in illos conceſſerit, ab eis, quos deſerit, inſanus, imperitus, temerariuſque; clamabitur. Itaque eum & huc, & illuc autem diligenter admovebit, interrogatus quid ei videatur, dubitare ſe dicit: Roga nunc Stoicum, quis ſit melior, Epicuſ ſne, qui delirare illum clamat: an Academicus, qui ſibi adhuc de re tanta deliberandum eſſe pronuntians, nemo dubitat Academiam prælatum iri.

Rurſus te ad illum converte, & quære, quem magis amet, Zenonem, à quo beſtia nominatur, an Arceſilam, à quo audit, tu fortaiſe verum dicis, ſed requiram diligentibus: nomen apertum eſt totam illam porticum, inſanam, Academicos autem præ illis modeſtos, cauſoque homines viſum iri Epicuro?

D. AUG. lib. 7. *contra Acad.*] Talia mihi videntur omnia, quæ probabilia, vel veriſimilia putavi nominanda: quæ tu ſi alio nomine vis vocare, nihil repugno: ſatis enim mihi eſt, te jam bene accepſiſſe, quid dicam: id eſt, quibus rebus hæc nomina imponam, non enim vocabulorum opificem, ſed rerum inſpiciorem decet eſſe ſapientem.

D. AUG. l. 3. *contra Acad.*] Mos fuit Academicos occultandi ſententiam ſuam, nec eam cuiquam, niſi qui ſecum ad ſenectutem uſque vixiſſent, aperiendi.

Ex lib. de natura Deorum, III.

LACT. l. 2. c. 9.] Primum igitur non eſt probabile, eſt materiam rerum, unde orta ſunt omnia, eſſe divina providentia effectam, ſed habere & habuiſſe vim, & naturam ſuam. Ut igitur faber, cum quid ædificaturus eſt, non ipſe facit materiam, ſed ea vitur, quæ ſit parata; ſic itaque item eſt: ſic iſti providentiæ diviniæ materiam præſto eſſe oportuit, non quam ipſa faceret, ſed quam haberet paratam: quod ſi non eſt à Deo materia facta, ne terra quidem, & aqua, & aer, & ignis à Deo factus eſt.

LACT. l. 2. c. 3.] Non ſunt iſta vulgò diſputanda, ne ſuſceptas publice religiones diſputatio talis exſtinguat.

Ex lib. I. de Divinatione.

DIOMEDES. lib. 7.] Præterea ſimiliter cohortatione circum conſiliabula antecellunt.

Ex lib. I. de legibus.

LACT. l. 5. c. 8.] Sicut una, eademque natura mundus omnibus partibus inter ſe congruentibus coheret, ac nititur, ſic omnes homines inter ſe natura conuſi, prævitate diſſentiens, nec ſe intelligunt eſſe conſanguineos, & ſubjectos omnibus ſub unam, eandemque tutelam: quod ſi teneretur, deorum profeſſo vitam omnes viverent.

Ex lib. II. De legibus.

LACT. l. 1. c. 20.] Magnum, & adæque conſilium Græciæ ſuſcepit, quod Capidinum, & Amorum ſimulacra in gymnafiis conſecravit.

Ex lib. V. de legibus.

MARCIAN. l. 6.] Viſne igitur, quoniam Sol paullulum à meridie jam devexus videtur, neque dum ſatis ab his novellis arboribus omnis hic locus opacatur, descendamus ad Lirim, eaque, quæ reſtant, in illis aliorum umbraculis perſequamur?

Ex libro incerto de legibus.

LACT. l. 3. c. 19.] Gratulemurque nobis, quoniam mors aut meliorem, quam qui eſt in vita, aut certe non deteriorem eſt allatura ſtatum, nam ſine corpore, animo vigente, divina eſt vita: ſenſu carenti nihil profeſſo eſt mali.

AUGUST. l. 27. *livii.*] Octo pœnarum genera in legibus continentur, damnnum, vincula, verbera, talio, ignominia, exſulium, mors, ſervitus.

Ex lib. De fato.

GELL. l. 5. c. 3.] Chryſippus æſtuans, laboranſque quoniam pacto explicet, & fato omnia fieri, & eſſe, aliquid in nobis intricatur hoc modo.

MARCIAN. l. 3.] Nam cum eſſet apud ſe ad Lavernium Scipio, unaque Pontius, allatus eſt ſortè Scipioni acipenſer, qui admodum raro capitur, ſed eſt piſcis, ut ferunt, in primis nobilis. Cum autem Scipio unum & alterum ex iis, qui eum ſalutatum venerant, inviſaſſet, plureſque etiam invitaturus videretur in autem Pontius, Scipio, inquit, vide quid agas, acipienſer iſte paucorum hominum eſt.

Ex Theſoro, ſeu de univerſo, ex Platone.

NON. *Curriculum.*] Ratione igitur, & mente divina ad ortiginem temporis curriculum inventum eſt ſolis, & lunæ.

M. TULLII CICERONIS
T I M Æ U S,
S E U,

DE UNIVERSO, FRAGMENTUM.

MULTA sunt à nobis & in Academicis con-
scripta contra phisicos & sæpe cum P. Ni-
gidio, Carneadeo more & modo disputa-
ta. fuit enim vir ille cum ceteris artibus,
quæ quidem dignæ libero essent, ornatus
omnibus: tum acer investigator, & dili-
gens earum rerum, quæ à natura involuta
videntur. Denique sic iudico, post illos nobiles Pythago-
reos, quorum disciplina extincta est quodam modo, cum ali-
quot sacula in Italia Siciliaque viguissent; hunc existisse, qui
illam renovaret. Qui cum ire in Ciliciam proficiscentem,
Ephesi expectavisset, Romam ex legatione ipse decedens;
venissetque eodem Mitylenis mei salutandi, & visendi causa
Cratippus, Peripateticorum omnium, quos quidem ego au-
diverim, meo iudicio facile princeps: perlibenter & Nigi-
dium vidi, & Cratippum cognovi. Ac primum quidem
tempus salutationibus, reliquam percunctatione con-
sumimus.

Desunt multa.

Quid est, quod semper sit, neque ullam habeat ortum, &
quod gignatur, nec umquam sit? Quorum alterum intelli-
gentia, & ratione comprehenditur: quod unum semper,
atque idem est: alterum, quod affert opinionem per sensu, ra-
tionis experit: quod totum opinabile est, id gignitur, & inte-
rit, nec umquam esse verè potest. Omne autem quod gigni-
tur ex aliqua causa gigni necesse est, nullus enim rei, causa
remota, reperiri origo potest. Quocirca si is, qui aliquod
munus efficit, ere molitur, eam speciem, quæ semper est e-
adem, intuebitur, atque eam sibi proponet exemplar, præclarum
opus efficiat necesse est, si autem illam, quæ gignitur: nū-
quam illam, quam expeteret, pulchritudinem consequetur.
Omne igitur cœlum sive mundus, sive quovis alio vocabulo
gaudet hoc à nobis nuncupatus sit. De quo id primum
confideremus, quod principio est in omni quaestione confi-
derandum semperne fuerit, nullo generatus ortu: an ortus
sit, an à aliquo temporis principatu ortus est, quando qui-
dem cernitur, & tangitur, & est undique corporatus. Omnia
autem talia sensum movent, sensusque moventia quæ sunt,
eadem in opinione confidunt, quæ ortum habere, gigni que
diximus: nihil autem gigni posse sine causis. Atque illum
quidem quasi parentem huius universitatis invenire, diffi-
cile: & cum jam inveneris, in dicere in vulgus, nefas. Rursus
igitur videndum, ille fabricator tanti operis utrum sit imi-
tator exemplar, idne, quod semper unum & idem, & sui si-
mile: an id, quod generatum, ortumque dicimus. Atqui si
pulcher est hic mundus, si probus eius artifex: profectò spe-
ciem æternitatis imitari maluit: sin secus, quod ne dictu
quidem fas est: generatum exemplum est pro æterno secu-
tus. Non igitur dubium, quin æternitatem maluerit exle-
qui, quando quidem neque mundo quidquam pulchrius, ne-
que eius ædificatore præstantius. Si ergo generatus, ad id est
effectus, quod ratione, sapientiaque comprehenditur, atque
immobili æternitate continetur. Ex quo efficitur, ut sit
necesse, hunc, quem cernimus, mundum simulacrum
æternum esse alicujus æterni. Difficilimum autem est in
omni conquisitione rationis, exordium. De his igitur, quæ
diximus, hæc sit prima distinctio. In omni ratione cum

illis rebus, de quibus explicandum videtur, esse cognitio. Ita-
que cum de re stabili & immutabili disputatur: oratio talis
sit, qualis sit illa, quæ neque redargui, neque convinci potest.
Cum autem ingressa est imitata, & efficta simulacra bene
agi putat, si similitudinem veri consequatur. Quantum e-
nim ad id, quod ortum est, æternitas valet: tantum ad fidem
veritas. Quocirca si forte de deorum natura, ortuque mun-
di differentes, minus id, quod habemus, animo consequi-
mur, ut tota dilucidè, & planè exornata oratio sibi constet,
& ex omni parte secum ipsa consentiat; haud sanè erit mi-
rum: contentique esse debebitis, si probabilia dicentur, æ-
quum est enim meminisse, & me, qui disseram, hominem
esse: & vos, qui iudicatis, ut si probabilia dicentur, nil ultra
requiratis. Quærimus igitur causam, quæ eum impulerit,
qui hæc machinatus sit, ut originem rerum, & molitionem
novam quæreret. Probitate videlicet præstabat: probus
AUTEM INVIDET NEMINI. itaque omnia sui similia gene-
ravit. Hæc nimirum gignendi mundi causa iustissima. Nam
cum constitisset Deus bonis omnibus explere mundum,
mali nihil admiscere, quoad natura pateretur: quidquid e-
rat, quod in cernendi sensum caderet, id sibi assumpt, non
tranquillum, & quietum, sed immoderatè agitatam, & flu-
ctuantem: idque ex inordinato in ordinem adduxit. hoc enim
iudicabat esse præstantius. FAS AUTEM nec est, nec um-
quam fuit, quidquam nisi pulcherrimum facere eum, qui
esse optimus. Cum rationem igitur habuisset, reperiebat
nihil esse eorum, quæ natura cernerentur, non intelligens,
intelligente, in toto genere præstantius: intelligentiam au-
tem ulli rei adjunctam esse, sine animo nefas esse. Quocir-
ca intelligentiam in animo, animum conclusit in corpore.
Sic ratus est opus illud effectum esse pulcherrimum. Quam-
ob causam non est cunctandum proteri, si modo investi-
gari aliquid conjecturæ potest. *hunc mundum animal esse, idque
intelligenti, & æterna providentia constitutum.* Hoc posito: quod
sequitur, videndum est, cujusnam animantium Deus in sin-
gendo mundo similitudinem secutus sit. Nullius profectò,
eorum quidem, quæ sunt nobis nota animantia, sunt enim
omnia in quædam genera partita, aut inchoata, nulla ex
parte perfectè, imperfecto autem, nec absoluto simile. pul-
chrum esse nihil potest, cuius ergo omne animal quasi par-
ticula quædam est, sive in singulis, sive in diverso genere
cernatur, eius similem mundum esse dicamus. Omnes igitur,
qui animo cernuntur, & ratione intelliguntur animan-
tes, complexu rationis, & intelligentiæ, sicut homines, hoc
mundo, & pecudes, & omnia, quæ sub adspæctum cadunt,
comprehenduntur, quod enim pulcherrimum in rerum
natura intelligi potest, & quod ex omni parte absolutissi-
mum est, cum Deus similem mundum efficere velleret,
animal unum, adspæctabile, in quo omnia animalia con-
tinerentur effecit. Rectene igitur unum mundum dixe-
rimus, an sint plures, an innumerabiles, dictu verius, &
melius. Unus profectò, si quidem factus est ad exemplum,
quod enim omneis animanteis eos, qui ratione intelliguntur,
complectitur, id non potest esse cum altero. Rursus
enim alius animans, qui eum contineat, sit necesse est,
cujus partes sint, animantes superiores, cœlumque hoc,
simulacrum illius ultimi sit, non proximi. Quorum ne
riti

quid accideret, atque ut hic mundus esset animanti absoluto similis, hoc ipso, quod solus, atque unus esset, idcirco singulariter Deus hunc mundum, atque unigenam procreavit. **CORPORUM** autem, & ad spectabile, itemque tractabile omne necesse est esse, quod natum est. Nihil porro, igni vacuum, videri potest: nec verò tangi, quod careat solido: solidum autem nihil, quod terra sit ex pers. Quam obrem mundum efficere molitens Deus, terram primum, ignemque jungebat. Omnia autem duo ad coherendum, tertium aliquid requirunt, & quasi nodum, vinculumque desiderant. Sed vinculum id est aptissimum, atque pulcherrimum, quod ex te, atque de his, quae adstringit, quam maximè unum efficit. Id optimè assequitur quae Graecè *ἀσάλογία*, Latine *audendum* est enim quoniam haec primum a nobis novantur, comparatio, proportiove dici potest. Quando enim trium vel numerorum, vel figurarum, vel quorumcumque generum contingit, ut quod medium sit, ut primum proportione, ita id postremo comparetur, vicissimque ut extremum cum medio, sic medium cum primo conferatur; id quod medium est, tum primum sit, tum postrema verò, & prima media sunt, ita necessitas cogit, ut eadem sint ea, quae juncta fuerunt. eadem autem cum facta sint, efficiunt, ut omnia sint unum. Quod si univertitatis corpus, planum & æquabile explicaretur, neque in eo quidquam esset requisitum unum inresectum medium, & se ipsum, & ea, quibus esset interpositum, colligaret. Sed cum soliditas mudo quæretur: *solida autem omnia uno medio nunquam duobus semper capiuntur*: ita contingit, ut inter ignem & terram, aquam Deus, animamque poneret ea; inter se compararet, & proportionem conjungeret, ut quemadmodum ignis, animæ: sic anima aquæ: quodque anima, aquæ: id aqua, terræ proportionem redderet. Quæ ex conjunctione cœlum ita aprum est, ut sub aspectum & tactum cadat. Itaque & ob eam causam, & ab iis rebus numero quattuor mundi est corpus effectum, ea constructum proportione, qua dixi: ex quo ipse se concordis quadam amicitia, & caritate complexitur: atque ita aptè coheret, ut dissolvi nullo modo queat, nisi ab eodem, à quo est colligatus. Eorum autem quattuor rerum, quas supra dixi, sic in omni mundo omnes partes collocatae sunt, ut nulla pars hujusce generis excederet extrâ, atque in hoc universa. Id ob eas causas, primum ut mundus animans, possit ex perfectis partibus esse perfectus: deinde ut unus esset, nulla parte, unde alter gigneretur, relicta: postremo ne quis morbus eum possit, aut senectus affligeret. **OMNIS ENIM COAGMENTATIO** corporis, vel calore, vel frigore, vel aliqua impulsionem vehementi labefactatur, & frangitur; & ad morbos, senectutemque compellitur. Hanc igitur habuit rationem effector mundi, molitorque Deus, ut unum opus totum, atque perfectum ex omnibus totis, atque perfectis absolveretur; quod omni morbo, seniove careret. Formam autem & maximè sibi cognatam, & decoram dedit. A quo enim animante omnes reliquas contineri velle animantes, hunc ea forma figuravit, qua una omnes reliquas formas concluduntur: & *globosus* est fabricatus, quod *σφαιροειδής* Graeci vocant, cujus omnis extremitas paribus à medio radiis attingitur, idque ita tornavit, ut nihil effici possit rotundius, nihil ut asperitatis haberet, nihil offensionis, nihil inclusum angulis, nihil anfractibus, nihil eminens, nihil lacunosum: omnesque partes simillimè omnium, quoad ejus præstabat iudicio dissimilitudini similitudo. Omnia autem totam figuram mundi lavitate circumdedit. nec enim oculis egebat, quia nihil extrâ, quod cerni posset, relictum erat: nec auribus, quia ne quod audiretur quidem: neque erant anima circumfusa extrema mundi, ut respirationem requireret. nec verò desiderabat aut alimenta corporis, aut detractionem confecti, & consumi cibi. neque enim ulla decessio fieri poterat, neque accessio: neque verò erat unde. ita se ipse consumptione, & senio alebat, cum ipse per se, & se & pateretur, & fageret omnia.

sic enim ratus est ille, qui ista junxit, & condidit, **IPSUM SE CONTENTUM ESSE MUNDUM NEQUE EGERE ALTERO**. itaque nec ei manus affinxit, quia nec capiendum quidquam erat, nec repellendum nec pedes, nec alia umbra quibus ingressus corpore sustineret. motum enim dedit cœlo eum, qui figuræ ejus sit aptissimus, qui unus ex septem motibus mentem, atque intelligentiam cohiberet maximè. Itaque una conversione, atque eodem ipse circum se torquetur, & vertitur. Sex autem reliquos motus ab eo separavit. itaque eum ab omni erratione liberavit. Ad hanc igitur conversionem, quæ pedibus, & gradu non egeret, ingrediendi membra non dedit. Hæc Deus is qui erat, de aliquando Deo futuro cogitans, lavem cum efficit & undique æquabilem, & à medio ad summum pariem, & perfectum atque absolutum ex absolutis, atque perfectis. Animum autem ut in ejus medio collocavit, ita per totum tetendit: deinde eum circumdedit corpore, & vestivit extrinsecus: cœloque solivago, & volubilis, & in orbem incitato complexus est, quod secum ipsum propter virtutem facile esse posset, nec desideraret alterum; satis sibi ipsum notum & familiare. Sic Deus ille æternus hunc perfectè beatum Deum procreavit, sed animum haud ita, ut modo locuti sumus tum denique, cum corpus ei effecisset, inchoavit neque enim *esse illud, minoris parte majorem*. Sed nos multa consideratè, ac temerè dicimus. Deus autem & ortu & virtute antiquiorem genuit animum, eumque ut dominum atque imperantem, obediens præfecit corpori: idque molitus tal quodam est modo. Ex materia, quæ individua est, & quæ semper unius, modis, sui que similis, & ex ea, quæ corporibus dividua gignitur, certium materia gens ex dupbus in medium admiscuit, quod esset ejusdem naturæ, & quod alterius; idque interjecit individuum, atque id quod dividuum esset in corpore. Ea cum tria similes, unam in speciem temperavit; naturamque illam, quam alterius diximus, vel cum eadem conjunxit, fugientem & ejus copulationis alienam, permiscens cum materia, cum ex tribus effecisset unum, id ipsum in ea, quæ decuit, membra partitus est. Jam partem singulas ex eodem, & altero & ex materia temperavit. Fecit autem talis illa partitio. Unam principio partem detrahit ex toto, secundam autem primæ partis duplam: deinde tertiam, quæ essent secundæ sequialtera, primæ tripla: deinde quartam, quæ secundæ dupla esset: quintam inde, quæ tertiam tripla: tum sextam octuplam primæ: postremo septimam, quæ septem, & viginti partibus antecederet primæ. Deinde instituit dupla, & tripla intervalla exple, partem rursus ex toto decicans, quas intervallis ita locabat, ut in singulis essent binæ media: vix enim audeo dicere *medietas*, quas Graeci *μυρτάμια* appellant: sed quasi ita dixerim, intelligatur: erit enim planius: earum alteram eadem parte præstantem extremis, eademque superatam: alteram pari numero præstantem extremis, pari que numero superatam. Sesquialteris autem intervallis, & sesquiterentis, & sesqui-octavis sumtis ex his colligationibus in primis intervallis, sesqui-octavo intervallo, sesquiterentis omnia explebat, cum particulam singulorum relinqueret. Ejus autem particulæ intervallo habebat numerus ad numerum eadem proportionem, comparisonemque in extremis, quam habent CCLVI. cum CCXLIII. atque ita permiscuit illud, ex quo hæc secuit, jam omne consumserat. Hanc igitur omnem conjunctionem, duplicem in longitudinem distendit: mediamque accommodans mediam, quasi decussavit: deinde in orbem torfit, ut & ipsa secum, & inter se, ex commissa, quæ à regione esset, jungerentur: eoque motu, cujus orbis semper in eodem erat, eodemque modo ciebatur, undique est eas circumplexus. Atque ita cum alterum esset exteriorem complexus orbem: illum, e jusdem naturæ: hunc, alterius nominavit: eamque quæ erat ejusdem, detorsit à lateri in dextram partem: hanc autem citimam, à media linea direxit ad laevam: sed principiarum dedit superiorem, quam solam individuam reliquit. Intere-

riorem autem cum in sex partibus divisisset, septem orbis dispares, duplo, & triplo intervallo moveri iussit, contrariis inter se curibus. eorum autem trium fecit pares celeritates: sed quatuor, & inter se dispares, & dissimileis trium reliquorum. Animum igitur cum ille procreator mundi Deus ex sua mente, & divinitate genuisset; tum denique omne, quod erat concretum, atque corporeum, substernebat animo, interiusque faciebat & atque ita medio medium accommodans copulabat. Sic animus à medio profectus, extremitatem cœli à suprema regione rotundo ambitu circumjecit, seseque ipse versans, *divina, sempiterna, sapientique vita induxit exordium*. Et corpus quidem cœli spectabile effectum est, animus autem oculorum effugit obtutum. Est autem animus ex omnibus, rationis, conventionis (*ἀγαθὸν* Græcè) sempiternarum rerum, & sub intelligentiam cadentium compos, & particeps; quo nihil ab optimo, & præstantissimo genitore, melius procreatum: quippe qui ex eadem vincit, alteraque natura, ad iuncta materia, temperatione trium partium; proportionem compacta, se ipse convertens, cum materiam inartabilem attripsisset, & cum rursus indivisam, atque simplicem, per quam omnis movetur, discernitque, quid sit ejusdem generis, & alterius, & cetera disjudicat, quid cuique rei sit maxime aptum, quid quoque loco, aut modo, aut tempore contingat: quæque distinctio sit inter ea, quæ gignantur, & ea, quæ sint semper eadem. Ratio autem vera, quæ versatur in iis, quæ sunt semper eadem & in iis, quæ mutantur, cum in eodem; & in altero movetur ipsa per se sine voce, & sine ullo sono, cum eandem partem attingit, qua sensus cieri potest: orbis illius generis alterius immetetur, & rectus omnia animo, mentis; denuntiat; tum opinioniones, adscensionisque firmæ, veræque gignantur. Cum autem in illis rebus vertitur, quæ manentes semper eadem, non sensu, sed intelligentia continentur; tum intelligentia scientiaque necessario efficitur.

Desunt multa.

Ratione igitur & mente divina, *ad originem temporis*, curticolium inventum est solis & lunæ, **** Corpora autem eorum singulorum cum effecisset deus, ea ad eas conversiones collocavit, quas alterius circuitus conficiebat, quæ sunt septem, ut & illa septem: ita vim suam natura convertit, ut terram lunæ curfus proxime ambiret, eique supra terram proxima solis circumvectio esset. Lucifer deinde, & sancta Mercurii stella cursum habent solis celeritati parem, sed vim quandam contrariam; eaque conversione, quam inter se habent Lucifer, Mercurius, Sol, alii alios vincunt, vicissimque vincuntur. Reliquorum siderum quæ causa collocandi fuerit, quæque eorum sit collocatio, in sermone alium differendum est, ne in eo, quod attingendum fuit, quam in eo, cuius causa id attingimus longior ponatur oratio. Quando igitur unumquodque eorum siderum cursum decorum est adeptum, è quibus erat *motus temporis* consignandus: colligatisque corporibus vinculis animalibus, tum animantia orta sunt: eaque imperio parère didicerunt: tunc ex alterius naturæ motione transversa, in ejusdem naturæ motum incurrentia, in eoque hærentia, atque impedita cum alia majorem lustrarent orbem, alia minorem, tardiusque majorem, celeriusque minorem, motu verò unius, ejusdemque naturæ: quæ velocissimè movebantur, ea celeritate vincit à tardioribus, & cum superabant, superati videbantur. omnis enim orbis eorum quasi facilitatis inflexione vertebatur: quam bifariam contrariè simul procedentia efficiebat, ut quod esset tardissimum, id proximum fieret celerissimo. At ut esset mensura quædam evidens, quæ in istis octo curibus celeritates, tarditatesque declararet: Deus ipse solem, quasi lumen, accendit ad secundum supra terram ambitum, ut quam maxime cælum omnibus colluceret, animantibusque, quibus jus esset doceri, ab ejusdem motu, & ab eo, quod simile esset, numerorum naturam, vimque cognoscere. Nox igitur, & dies ad

hunc modum, & ob has generata causas, unum circuitum orbis efficit sapientissimum, atque optimum; mensis autem, quando luna lustrato suo curfu solem consecuta est; annus, ubi sol laum totum confecit, & peragravit orbem. Ceterorum autem siderum ambitus ignorantes homines, præter admodum paucos, neque nomen appellant, neque inter se numero commetiuntur. itaque neque, hos siderum errores, id ipsum esse, quod rite dicitur tempus, multitudine infinita, varietate admirabili præditos. At tamen illud percipi, & intelligi potest, absolute, perfectoque numero temporis, absolute, perfectumque annum, tunc compleri denique, cum se octo ambitus, confectis suis curibus, ad idem caput retulerunt, cumque eos permentus est idem, & semper sui similis orbis. Has igitur ob causas nata *ASTRA* sunt, quæ per cælum penetrantia solstitiali se, & brumali revocatione converterent; ut hoc omne animal, quod videmus, esset illi animali, quod sentimus, ad æternitatis imitationem simillimum. Et cetera quidem usque ad temporis ortum impressa ab illis, quæ imitabatur, effinierat: sed quia nondum omne animal in mundo intus incluserat, ex ea parte deficiebat ad propositum exemplar imaginis similitudo. Quot igitur, & quales animalium formas mens, in speciem rerum intuens, poterat cernere, totidem, & tales in hoc mundo secum cogitavit effingere. Erant autem *animantium genera quatuor*: quorum unum divinum, atque cœlestis: alterum pennigerum, & ærium: tertium aquaticum: terrestre, quartum, Divinæ animationis maxime speciem faciebat ex igne, ita ut splendidissimum esset, & ad spectum pulcherrimum, cumque similem universalitatis naturæ efficere vellet, ad volubilitatem rotundavit, comitesque eum sapientia quam optimæ mentis effecit, circumque cælum æqualiter distribuit, ut hunc hæc varietate distinctum bene Græci *ἄστρα*, nos *luculentem mundum* nominaremus. Dedit autem divinis duo genera morus: unum, quod semper esset in eodem æquæ, & idem in omnibus, atque uno modo celeraret: alterum, quod in anticam partem à conversione ejusdem, & similis pelleretur. quinque autem reliquis motibus orbem eum esse voluit expertem, immobilem, & stantem. Ex quo genere ea sunt sidera, quæ infixæ cœlo non moventur loco: quæ sunt animantia: eaque divina, ob eamque causam suis sedibus inhærent, & perpetuò manent. Quæ autem vaga, & mutabili ratione labuntur, ita generata sunt, ut supra diximus. Jam verò terram, *alticem nostram*, quæ trajecto axe sustinetur, diei, noctisque efficitur, eandemque custodem, antiquissimam deorum voluit esse eorum, qui intra cælum gignerentur. Flexiones autem deorum, & inter ipsos deos concusiones, quæque in orbibus eorum conversiones, antecessionesque evadunt, cumque inter se parè contingant, eos, qui prope copulentur contraria regione, & pone quos, aut ante labantur, quibusque temporibus à nostro ad spectu oblitescant, rursusque emerit errorem incutiant rationis expertibus, si verbis explicare conemur, nullo posito sub oculis simulacro eorum rerum frustra suscipiatur labor. Sed hæc satis sint dicta nobis, quæ de deorum, qui cernuntur, quique orti sunt, natura præfati sumus, habebat hunc terminum. Reliquorum autem quos Græci *δαίμονες* appellant, nostri (opinor) *Lares*, si modò hoc rectè convertum videri potest, & nosse, & nuntiare ortum eorum. morus est, quam ut profiteri scribere nos audeamus. Credendum mirum est veteribus & præcis, ut sicut vitis, *quæ se progeniem deorum esse dicebant*, itaque eorum vocabulo nobis prodiderunt, nosse autem generatores suos optimè poterant: ac difficile factum est, à diis orti, fidem non habere; quamquam nec argumentis, nec rationibus certis eorum oratio confirmatur: sed quia de suis rebus notis videntur loqui, *VETERI LEGI, MORIQUE PARENDEM EST*. Sic igitur, ut ab his est traditum, horum deorum ortus habeatur, atque dicatur, ut Oceanum, Salaciamque Cæli sata, Terræque conceptu generatos, editosque memoremus: ex his

Phorcyn, Saturnum, & Opem: deinceps Jovem, atque Junonem, reliquos, quos fratres inter se, agnatosque usurpare, atque appellare videmus, & eorum, ut utamur veteri verbo, *profapiam*. Quando igitur omnes, & qui, moventur, palamque ostenduntur, & qui extenus nobis declarantur, quo ipsi volunt, creati sunt: tum ad eos is Deus, qui omnia genuit, fatur: *Hæc vos, qui deorum fatu orti estis, attendite: quorum operum ego parens, effectorque sum, quæ per me facta, non sunt dissoluta, me invito: quamquam omne colligatum solvi potest: sed haud quaquam boni est, ratione vinculum velle dissolvere*. Sed quoniam orti estis, immortales vos quidem esse, & indissolubiles non potestis: ne utiquam tamen dissolvemini, nec vos ulla mortis fata periment, *ne fasus volentur, quam consilium meum*. quod majus est vinculum ad perpetuitatem vestram, quam illa, quibus estis tum, cum gignebamini, colligati. Quid sentiam igitur, cognoscite. Tria nobis genera reliqua sunt, eaq; mortalia: quibus prætermissis, cæli absolutio perfecta non erit omnia enim genera, animalium complexu non tenebit; teneat autem oportebit, ut eodem ne quid abis, quæ à me ipso effecta sunt, quod deorum vitam possit adæquare. Ut igitur mortali generetur conditione, vos suscipite, ut illa gignatis, imiteminque vim meam, qua in vestro ortu me usum esse meministis: in quibus qui tales creantur, ut deorum immortalium quasi gentiles esse debeant, divini generis appellentur, teneantq; omnium animantium principatum vobisq; jure & lege volentes pareant: quorum vobis initium, statusq; traditur à me: vos autem ad id, quod erit immortale, partem attexitote mortalem. Ita orientur animantes, quos & vivos alatis & consumptos sibi recipiatis. Hæc ille dixit. Deinde ad temperationem superiorem revertit: in qua omnem animam universæ naturæ temperans permiscebat, superiorisq; permixtionis reliquias fundens aquabat, eodem modo ferme, nisi quod non ita incorruptas, ut ea, quæ semper idem, sed à diis secundum fumebat, æque tertium. Toto igitur omnino constituto, sideribus parem numerum distribuit animorum, & singulos ad junxit ad singula, atq; ita quasi *in currum universitatis imposituit, commonstravitq; leges fatales, ac necessarias, & ostendit primum ortum unum fore omnibus, eumq; moderatum, atq; constantem, nec ab ullo imminutum: satis autem, & quasi sparsis animis, fore uti certis temporum intervallis oriretur animal, quod esset ad cultum Deorum aptissimum*. Sed cum duplex esset natura generis humani, sic se res habebant, ut præstantius genus esset eorum, qui essent futuri viri. Cum autem animis corpora cum necessitate infessisset, cumque ad corpora necessitate tum accessio fieret, tum abcessio, necesse erat, sensum exhibere unum communemq; omnium vehementiore motu excitato, conjungereq; naturæ: deinde voluptate, & molestia mixtum amorem: post iram & metum, & reliquos motus animi, comites superiorum, & his etiam contrarios dissidentis: quos qui ratione rexerit, justè vixerit: qui autem his se dedidit, injustè. Atq; ille, qui rectè & honestè curriculum vivedi à natura datum confecerit ad illud astrum, quo cum aptus fuerit, revertetur. qui autem immoderatè & intemperatè vixerit, eum secundus ortus in figuram muliebrem transferet. & si ne tum quidem finem vitiorum faciet: gravius etiam jactabitur, & in suis moribus simillimas figuras pecudum, & ferarum transferetur, neque malorum terminum prius adspiciet, quàm illam sequi cœperit conversionem, quam habebat in se ipse, ejusdem, & unius, simul innatam, & in sitam. Quod tum eveniet, cum illa, quæ ex igne, aère, aqua, atque terra, turbulenta, & rationis expertia in fœderis, deniq; ratione depulerint, & ad primam, atque optimam affectionem animi pervenerint. Quæ cum ita designasset, seseque, si quæ postea fraudis aut vitii evenisset, extra omnem culpam, causamque posuisset: alios in terra, alios in luna, alios in reliquis mundi partibus, quæ sua ad spatiorum temporis significationem notæ consti-

tuta, spargens quasi ferebat. Post autem sationem eam diis, ut ita dicam, junioribus permisit, ut corpora mortalia effingerent, quantumque esset reliquum ex humano animo, quod deberet accedere, id omne, & quæ sequentia essent, perpolirent & abolverent: deinde ut huic animanti principem se ducemq; præberet, vitamq; ejus pulcherrimè regeret & gubernaret; nisi quatenus ipse beneficus sua culpa sibi aliquid miserè quaereret. Atq; is quidem, qui cuncta composuit, constanter in suo manebat statu qui autem erant ab eo creati, cum parentis ordinem cognovissent, hunc sequebantur. Itaq; cum cœpissent immortale principium mortalis animantis, imitantes generem, & effectorem sui, particulas ignis, & terræ, & aquæ, & aëris à mundo, quas rursus redderent, mutuabantur, easq; inter se copulabant, hæud iisdem vinculis, quibus ipse erant colligati, sed talibus, quæ cerni non possent propter parvitatem, crebris quasi cucullis, necis unum efficiebant ex omnibus corpus: itemq; in eo insuente atque effluente animo divino ambitus illigabant. Itaq; illi in flumen immerfi, neq; tenebant, neq; tenebantur, sed vi magna tum ferebant, tum ferebantur. Ita totum animal movebatur illud quidem, sed immoderate, & fortuito, ut sex motibus veheretur, nam & ante, & post, ad levam, & ad dextram, & sursum, & deorsum, modo huc, modo illuc.

sex oras, regionesque versus errans procedebat,

Defunt nonnulla.

Jam verò earum imaginum, quæ finguntur, & redduntur in speculis, eorumque, quæ splendida & laeva sunt rationem percipere, haud difficile est. Nam ex ignis utriusque externi, atque interni communiōne inter ipsos, cum unus per singulas partes esset, & multis modis concors & aptus redditus in lavore confedit.

Sed si in splendore confedit: tum vel eadem species, vel interdum immutata redditur.

omniaque hujusmodi necessariò in speculo referuntur,

cum ignis oculorum cum eo igne, qui est ob os offusus.

in re levi, & splendida,

se confudit, & contulit. Dextra autem videntur, quæ laeva sunt, quia contrariis partibus oculorum, contrarias partes attingunt.

præter morem usitatum adjectionis, & commissuræ.

Respondent autem dextra dextris, lava laevis conversione luminum, cum ea inter se non cohaerescunt. Id fit, cum speculorum laevitas hinc, illincque altitudinem assumit, & ita dextra detruisit in lava partem oculorum, lavaque in dextram. Supina etiam ora cernuntur de pulsione luminum: quæ convertens inferiora reddit, quæ sunt superiora. Atqui hæc omnia ex eo genere sunt, quæ rerum adjuvant causas, quibus utitur ministeriis Deus, cum optimi speciem, quoad fieri potest, efficit. Sed existimant plerique non hæc adjuvantia causarum, sed has ipsas esse omnium causas, quæ vim habent frigoris, & coloris; concretionis, & liquoris: careant autem omni intelligentia, atque ratione, quæ, nisi in animo, nulla alia in natura reperiantur. Animus autem sensum omnem effugit oculorum. At ignis, & aqua, & aër, corpora sunt, eaque cernunt, illum autem, qui intelligentiæ, sapientiæque se amatore proficitur, necesse est, intelligentis, sapientisque nature

primæ

primas causas conquirent: deinde secundas causas rerum eorum, quae necessarii movent alias, cum ipsae ab aliis moventur. Quae circa nobis sic cerno esse faciendum, ut de utroque nos quidem dicamus genere causarum, separatim autem de his, quae cum intelligentia sunt efficientes pulcherrimarum rerum, atque optimarum: & de his, quae vacantes prudentia, inconstantia, perturbataeque efficiunt. Ac de oculorum quidem causis, ut haberent eam vim quam nunc habent, satis sciri esse dicam puto, Maxima autem eorum utilitas donata humano generi deorum munere deinceps explicetur. Rerum enim optimarum cognitio

nos nobis oculis attulerunt. Nam haec, quae est habita de Universitate oratio a nobis, haud umquam esset inventa, si neque sidera, neque sol, neque caelum sub oculorum adspectum cadere potuissent. Nunc vero dies, noctesque oculis cognitae tum mensium, annorumque conversiones ad numerum machinatae sunt, & spatium temporis demensae sunt, & ad quaestionem totius naturae impulerunt, quibus ex rebus philosophorum depti sumus: quo bono multum optabilius, nullum praestantius, neque datum est motum, talium generi deorum concessu, atque munere, neque dabitur. Multa desiderantur.

M. TULLII CICERONIS PHAENOMENON ARATO, FRAGMENTA.

Cic. 2. leg.) Ab JOVE misarum primordia. LACT.) Malobant tonni cunctis vi vere cultu. LACT.) Et Jovis in re, no. cat quo in parte resedit. Cic. 2. Nat. Deor.) Cetera labuntur ceteri caelestia motu. Cum calque simul noctesque diesque seruntur. Exvemuque adeo duplici de cardine vertitur. Dicitur esse Polus. Ex hu altera apud Graios Gynsura vocatur, Altera dicitur esse Hlice. Quae nostri Septem soliti vocitare triones. Hac situnt duce nocturna Pleioves in alta. Sed prior illa magis stellis disticta resurgit, Et laie prima confestim a nocte videtur. Hac vero parvus est, sed nautis usus in hac est. Nam caesa interiore brevis, conveitur orbe. Huius inter, veluti rapido cum gurgite flumen, Terrae Draco serpit i subter, supraque revolvens sese, conficereque sinus e corpore flexo. Huius non una modo caput ornans stella relucet, Verum tempora sunt duplici fulgore notata, E truchibus oculi duo fervida lumina flagrant, Atque uno mentum radians: sidera luce: 2. Obstipum caput & taret: cer vice reflexum. 3. Obtusum in cauda majora figere arcus. Quod caput hic paulum sese subit: quo recandit,

4. Ortus ubi: atque obitus partem admiscetur in unam. Id autem caput 5. Attingens desessa velut moventis imago Vertitur. quam quidem Graeci E'ng'ra'ov vocitant genibus quod nixa feratur. Hic illa eximio posita est fulgore corona, propter, caput Argutenentis, Quam clare perhibent e Ph'ez'ov nomine, Graii, Huc supra duplici: humeros affixa videtur. Stella micans, tali specie, talique nitore. Hic pressu duplici palmarum continet Anguem, Ejus & ipse manet religatus corpore toto. Namque virum medicum Serpens sub pictora cingit, Ille tamen nitens graviter vestigia pmit, Atque oculos urget pedibus, pedibusque Nepai. Septemiones sequitur Arctophylax vulgo qui dicitur esse Bootes. Quod quasi temone adiunctam pra se quatit Arctem. Huic Booti subter praecordia fixi tenetur Stella micans radiis, Arcturus nomine elato. cui subiecta fertur Spicum illustre tenent splendente corpore Virgo. Ferrea tum vero proles exorta repente est: 6. Ausaque funestum prima' ff fabricaverit ensens

1. S' ubi supraque revolvens.) Priscianus, ut notat quoque Hugo Grotius, v. interpres. 2. Obstipum caput.) Confusum in hac voce cenet Festum CL. Grotius; sed quod est Obstipum ipse parum enucleate tradit. Non enim Obstipum simpliciter loquor est, aut Obstipum, caput in alterum humerum recte natum. Dupliciter invenio Obstipum ulutpari, & quidem contrario modo. Obstipi sunt ἐπιπεκυφότες, coales describit Perseus Saita IV. vers. 18. Non ego curvo esse quod Acephas & armatusque Solinet Obstipo capite & figentes tumens terrams. Dicitur a curvo seu & vab. est sitratia vedans, Atque expositis rotinantes verba labello. Et Plautus Baechid. Act. IV. sc. 4. Non qui unquam exciderint here tibi, quod sic terram Obiter. Et Lucianus Timone: Καρόνης τὴ γαίρειν ἀνάπλιως, κυνηδὸν ἐμφρέμῳ, ἐπιπεκυφῶς καὶ ταῖς λοιπῶσι τῆ ἀρετῆν ὀργῶσι προσδοκῶν. Nam ibi alludit ad meditationes Philosopherum vultus in terram dejicientium. Sic Horatius servum Comicum vult: Obstipum hoc est, ἐπιπεκυφῶς, & dolos Sycophantiasque quasi e terra obtutu colligentem: Su Datus Cernicus atque. Inter capite obstipo. Ad superiora verba Perseus illustranda pertinet locus Luciani Timone: ubi amaro sale Philosophos lambarat:

Ε'πιπεκῶς γὰρ τὸν πάγων, καὶ τὰς ὀφθαλμοὺς ἀνατέρας, καὶ βροχὸν ἄνδρος π' ἄρα αὐτὸν πῆλιδες βλέπων, ἀνασι (ὀσημῶ) τῆ ἐπὶ τῷ μετώπῳ. Idem Lucianus de obstipio Philosopherum obtutu ἐπιπεκῶς dixit Hermotimo, qui videatur. Iam notum est quid sit obstipum caput. Sed Cicero obstipum videtur accepisse ἀνακεκυφῶς, recto flexum, non ut voluit, in alterum humerum inclinatum, sicut & Licinius Imbrex, quem laudat Grotius ex Felto. Resupina obstipo capite sibi ventrum fecere cavilla. 3. Obtusum in cauda majora figere arcus.) Grotius mavult, in eandem, quia apud Aratum ἀκρῆ εἰς ἐλιθῆς ὄρη: sequentem vero versum ita consti tuit. Hoc caput hoc paulum sese subit aquae condie. Ex conjectura paceret aliā sed quorsum haec arguandū mi inepria? 4. Ortus ubi atque obitus partem admiscetur in unam.) Apud Hyginum, ut notat quoque Grotius paulo aliter legitur: parte admiscetur in una, alii item, partem miscetur in unam. 5. Attingens desessa.) Cl. Grotius quod cohzeret Ciceroniani interpolari non suez, resoluit quod tangens: quod permitti illi necesse tari potest. Nos & hic & postea, ut a Cicerone ipso servati sunt, diffinitio non sumus. 6. Ausaque funestum prima' ff fabricaverit ensens.) Grotius notat Funestum ensim dictum a Cicerone μετ' ἄλλων καὶ ἀκρῶν καὶ δ' ὀφθαλμοὺς quemadmodum Aratus extulit Sed funestum ensim sicut funestum dicitur

Et gustare manu tēctam, si omniumque juvenentum,
Et natos geminos in visis sub caput arcti.
Subjunctus media est Cancer: pedibusque tenetur
Magnus leo tremulam quatiens e corpore flammam.
Hoc motu radiantis Etesia in vada Ponti,
Navibus affortis fluitantia quarete plaustra
auriga
Sub lava geminorum obductus parte feretur.
Adversum caput huic Helice irruentia tuetur.
At Capra laevum humerum clara obtinet *
Verum hac est ma: no atque illustri praedita signo,
Contra, haedi exiguum faciens mortalibus ignem,
cuius sub pedibus *

Corniger est valido connexus corpore Taurus,
Hae Graeci stellas videntes vocitare fuerunt.
Namque ipsum ad tergum Cynosura vertitur arcti,
hunc antecedit
Obscura species stellarum Castiopea.
Hanc autem illustri versatur corpore propter
Andromeda, ausurgens ad spectum moesta parentis.
Haec aequi ille subam quatiens fulgore micanti
Summa contingit caput alto stellaeque iungens
Una tenet duplites communi lumine formas,
& Aeternum ex astris cupiens connectere nodum.
Exim centortis Arias cum cornibus haeret.

βελων συνιστη Μαι βροχλαριος, hoc est, α. ηρω ποθορης, αν-
θραπικτοι, αιμα τε φηρο. Ad hunc modum Scholiastes
Sophocles ad Electram dixit εἰς φηρο το ηγνη μδρον εις αιμα ηγι
Φοβοι, Fabius Quintilianus lib. III. cap. 2. N si quis dicit etiam gla-
dium fabricatam ad se prine qui ferrum in iustelam, quam qui in petri etem al-
terius comparavit. Hec obiter.

1. Adversum caput huic Helice irruentia tuetur. Grotius contra co-
dices pertendit Hui. Hebrae. Versu proximo, quia ali agnoscunt he-
mero non humerum illi legendum v. detur: At capra laevum humerum clara ob-
tinet. praecitare.
2. Aeternum ex astris. Ita omnes codices attestante Grotio: male
tamen ille, Aeternum ex astris cupiens connectere nodum. Quia alibi,
Quam veteres Julis caelestem dicebat nodum.

ARATI PHAENOMENA,
A M. TULLIO CICERONE
ADOLESCENTE LATINA FACTA.

1. Quibus hinc subter possit cognoscere fulgur,
2. Jam cali mediam partem teris, ut prius illa
Chelae quum pedibus quod conicit Orionis.
Et prope conspicias parvum 3 sub pectore claro
Andromeda signum, Deliaon dicere Graii
Quod soliti similes quia forma letora claret:
Huic spatio ductum simili latus exstat utrumque.
At non tertia pars lateris: 4 nam non minor illis,
Sed stellis longo densis praecleara reluces.
Inferior paulo est Arias, & flammis ad Austri
Inclinatur, atque etiam vehementius illo
Pisces, quorum aliter paulo praelabitur ante,
Et magis horrifonis Aquilonis tangitur alis.

Atque horum e caudis duplites velut esse caena
5 Dicuntur, sua di versa per lumina serpsit:
Atque una tandem in stella communiter haeret,
Quam veteres soliti caelestem dicere Nodum.
Andromeda 6 laevo ex humero si quarete perges,
Apposuit poteris supra cognoscere Piscem.
7 E pedibus vatum summo natus Jove Perseus,
Quos humeris retinet desixo corpore Perseus:
Quem summa ab regione Aquilonis flamma pulsant.
Hic dextram ad sedes intendit Castiopea,
Diverisque pedes viri stas taloribus aptis
8 Pulverulentis uti de terra lapsu repenit
In calum victor magnus sub culmine portas.

1. Quibus hinc subter possit cognoscere fulgur. Grotius mavult, E
quibus hinc; testatur al. as editum esse hinc: Turnebus lib.
VIII. cap. 17. Adverl. emendat.
Comibus hinc subter, ut intelligatur esse sub Andromeda Zonā. Nam
Fulgur positum dicitur. Græcè est εσθραχ. Hæc ille. Sed vulgarem
lectionem tenet in edit. one sua Perus Victorius.
2. Jam cali mediam. Contra codices legit Hugo Grotius, nam cali, &
sequentia ita legit:

Ut prius illa
Chelae, ut prius quoque ce in av Orionis.
Sed Turnebus legit, qua tenuiter, observatque ab Cicero eleganter
Zōny pēssu converti. Vulgo & in Victorii est editione, quam pēssu.
3. Sub pectore claro Andromeda. V. c. cl. a.
4. Namque est minor illis. S. everis codex, Turnebus, Grotius. cum
ser bat Aratos, ησ επ τισον, Victorii & vulgatae editiones: nam
non minor illis.
5. Dicitur sua diversa per lum. serps. C. I. Puteanus Senator Regius
no at in hoc versu discrepare vulgatos libros a vetustis, qui tamen
nec ipsi inter se consentiunt. Vnum verbò habere, desessuque d'u versu
aliquum, Dicit qua d'u di versa per lumina. Prodeit deinde impressiois
pēssu lectionem dicitur sua diversa. Ex quibus pu at vulgaram subditi-
tiam esse: neque tamen hinc quod reponat. Vider ut ociosi & ca-
rioi. Mihi neque opera est, neque hinc vel tanti sunt.
6. Laevo ex humero si quarete perges. Ita alii ediderunt ἀρρηκτως;
quod non valde probat Grotius. Aldina editio, quemadmodum & Vi-
ctorii si qua exire, unde Lamb. us q sua editioe si qua exire perges, quod
praefert. dem Grotius. Hic locum me admonet Propertius, qui ob
idem verbum obiter collo in dubi alean à Criticis nostris raptatus
est lib. I. Eleg. 17.
Quam sic ignota circumdata liora sita
Ce nre & opiat i quarete Tyndaridae.

re oculis ex illo Albinovani in Mœcenatis obitum. quarete amata Ca-
jugiu amplexus. Sed ego malim cum Douss quarete pro quarete. Quæ-
rantur D i, cum invocantur & opes illorum advocantur. Notus est ex
sacris id oribus Hebraeorum, quarete Dominum seu liberam. Sumptis
hoc abstrusum loquendi ornamentum ex Græciâ. Sic invenio apud
Pindarum ησθραχ pro ἀστειν Pyth. III. elegantissimo & salu-
berrimo monito:

Χρη τὴ τακτὴ πῶρ
Δαμνην ησθραχ θυμωτὶς φεροί,
Γιντες τὸ πῶρ ποδὸς, οἶας ἐι μὴ αἰ Caus.
Vbi quoque aptissime interpres ησθραχ enucleat ἀστειν.
Operati verò Tyndaridae, vel εὐκλῆος sunt, vel ἀστειν εὐχης. Glossar.
εὐκλῆος, operatus, vocitur. Sic Euripidi Ἀστειν εὐκλῆος ἡδὲ
τοῖς δευχῶσι appellatur, convenit cum τὸ quarete operatus, hoc
est, in auxilium vocatus, imploratus vocis Plaut. Aulular. act. 3. sc. 1.
operati c. 17.
7. E pedibus vatum summo natus Jove Perseus. Hæc est lectio Victo-
rianas, quam secutus quoque Lambinus est. Aldina ed tio, nocans
Grotio:

E pedibus vatum summo Jove Perseus est.
veram judicat hanc: E pedibus vatum summo Jove Perseus videri, quam ex
vetere codice nos quoque admittimus. Turnebus legendum censet, E
pedibus vatum, quod non tam legitte videtur Cicero quarete quam
σκαμωρῶ.

8. Pulverulentis uti de terra lapsu repenit. Turnebus hoc versum ita
legendos & distinguendos arbitratur.
Diverisque pedes viri stas taloribus aptis
Pulverulentis uti, de terra lapsu repenit

Vir Magnus contra Doussam exatit hic caput pro requirit & iove sita.

At propter laevum genus orni ex parte locatae
Parvas Vergiliae tenui cum luce rubenti.
Haec spem vulgo perhibetur mora vestita
Stella, cornutus vero sex undique parva.
At non interisse putari convenit unam:
Sed frustra temere à vulgo ratione sine ulla
Septem dicit, ut veteres stansere poetae,
Etiam cunctas a va qui nomine dignant,
Alyone, Moroneque, Celano, Taygetique,
Electra, Steropeque simul sanctissima Maia:
Haec tenues parvo labentes lumine lucant:
At magnus iomen signi, elarumque vocatur,
1 Propterea quod & astutus primordia claret,
Et posthibens praeputiens temporis ortus
Admonens mandens mortales semina terrae,
2 Iade Fides leviter posita & convexa videtur,
Mercurius 3 parvus manibus quam dicitur olim,
Infirmitas fabricatus in alta sede locasse,
Qua genus ad laevum Nixi de lapsa refedit,
Atque inter flexum genus, & caput Aliti hasti,
Namque est Alas avis lato sub tegmine caeli
Qua volat & serpens garrulus fecat aera pennis,
Altera pars tunc obscura est, & laevum experti

Altera nec parvis, nec clavis lucibus ardet,
Sed mediocre jacet quatenus corpore lumen,
Haec dextram Cephei dextro pede pellere palmae
Gessit: jam vero elinata est ungula veniens
Fortis equi propter pennas corporeis aliam,
4 Ipse autem labens multis equis illis tenetur
Pisibus: hinc cervix dextra m. ulitur Aquari,
5 Serius hac obitus terrae iussu equinus,
Quam gelidum validi de corpore frigore anhelant
Corpore semiferis magno Ca. ricorinus in orbe:
Quem quoniam perpetui vestrum lumine Titan,
6 Brumali stellas conatquet tempore cussant,
Hoc caute Ponto studens committere mensis:
Nam non longinquum spatium labere diurnum:
Non hiberna isto volatur curriculo nox:
Humida non sese vestris aurora querelis
Ocyus ostendit, clavis praesentia solis:
At validi aquor pulsavit viribus Auspice
7 Tum fixum tremulo quatitur frigore corpus,
8 Sed tamen anni jam labuntur tempore toto,
Nec cui signorum cedunt, neque flamina variant,
Nos metuum canos mirantur murmuris fluctus
9 Atque etiam supero navis palagoque vagato

Marf

In caelum visitor, magno sub culmine portat.
Ac propter laevum genus.

Genus pro genu, ut veteres dixerant, quod Priscianus l. b. v. l. notat. Sic
infralendum. Quia genus ad laevum. Rursum, atque inter flexum genus.
& diadema ex qua reliquas arch. tectant sunt, refert:

Pulverulentus nix de terra lapsus repente
In caelum. V. hoc magnum sub culmine portat,
EX qua Grotius alii s. lectioibus omnis effugit,
Diversaque pedes vinctis salaribus aptus
Pulverulentus nix de terra lapsus repente
In caelum visitor magno sub culmine portat.

Et inquit porro, quod occidit, etiam Astronomicarum auctores in
terram, et de cont, ut contra orientem ex terris in caelum red re. Id
in Germanico Avienoque videre saepe est. Haec ratione Cicero putavit
Arato Persea orientem describit, ideoque κρηγις ἄστρον appellari
Eum locum alii quomodo explicent alibi ostendimus. Haec Tullii orat
mens De terra lapsus dicit, pro de terra ascendens, eadem ratione qua
alii caelum profundum dicunt, & macro altum. Videtur legendum non
visit ut haec tenues apud omnes, magno sub culmine de χαλκίως dictum
est pro magno sub culmine. Nam veteres illas, ut vocant praeposit ones
in, sed, super nullo omnino discrimine cum accellandi caeli extulerunt.
Simile est illud Maronis: pulchra veniens in corpore virgo. Haec
ille.

1. Propterea quod & astutus primordia claret. Secutus sum consensum
Turnebae Grotii hanc lectioem adierunt. Victorius edidit, pro
pertia quod ad astutus primordia claret. Sed nota Turnebae clarare pro
ἀλκίως antiquis usitatum. Item Grotius clarare Horatium d. x. l. s. s.
λαμπρύνει. Et hic diviticulum me avocet, ut obter lucem info
ram Heliodoro, divino sane scriptoris, quem non cepit interceptes l. i.
ταύτης ἐστὶν ἐπέου λήξιν ἀναλυθείσης, ἄρλον ἰδὲ πικ
διήγησιν ἀπαυθείς κρηγις, ἐπι πικασί δὺ τοῖς ἐξ αὐτῆς ἀρρυ
νύμω, reddidit ille: in duobus filii ex ea suscepti me oblectant,
ἀρρυνύμω ἐπι πικασί est quod Latini dicunt, liberis honora
tione, seu laudate. Marcialis:

Praemia laudato tribuisti mihi Caesar uterque.

Matris utique dedisti propter aeterna iuram.

Explicant haec omnia plenis verbis Valerij Maximi l. b. iv. c. 4. Ma
trinae veneratione esse matris liberis, apud Pompeium Rufum Colletorum le
gisse sic invenimus: Censura Graecorum matris, cum Campana matrona apud
illam hospitio, ornamenta sua illi sic se pro lectissima ostendit: et tunc eam ser
monibus quatuorque scholia videmus liberi: de hoc, inquis, v. nomen a meo fuit.
Papianus l. i. v. l. 155.

Quoniam illa potentia matris

Ut utri fortuna meae, qua cingere divae

Rebar, & dicitur: ut illa ante pariter

Idem l. iv. v. l. 125.

Qua uter huius dicitur & stasia Patris

In gem o licet complexu lacrimaque morantur)

Transsurgunt ferro.

Melichius: ἀρρυνύμωι: σεμνὸν ἄστρον, λαμπρύνει δὲ ἄστρον

2. Inde Fides leviter posita & convexa videtur. Turnebus existimat le
gendum: leviter adspice & convexa. Grotius videtur Cicero scripsisse,
convexa συγκρημιδία, addit praeterea: hoc dubium esse non
debet, licet pugnent codices.

3. Parvis manibus quam dicitur olim in cunctis sub casu. Praeunte ac
postulante sensu nefas duxi parvi dicere auctoritatem sic reponentis,
cui adspulatur Grotius, additque: In cunctis ut Arato ἄστρον ἀλκίως.
Lucianus ἐν τοῖς ἀστρονομίοις, Theon ἐν τῷ πρῶτῳ. Hecillo.

4. Ipse autem labens multis equis ille tenetur piscibus. Motus edidit
notante Lamb. & probante geminus, tanquam magis exprimens Arati
verba, τῶν δὲ μέγα σκαίρων δὲ ἰχθύων ἀμφοτέρων ἵππων,
&c. Sed τὸ γένος, aut quod alii architectae sunt, hinc nunc licen
tiam osum reprehendit Grotius, vergens ad commendationem Turnebi ma
trinae. Muti enim pisces qui & ex eo ἑλποῦντὶς à Poëtis Graecis vocan
tur, addit Grotius: Matris Pisces post Tullium dixit Romanus fid: sen
lyra, & forte legendum apud Germanicum:

Procul à matris quae Piscibus unum;

Utacula cancellis nobis

Hodie amara legitur: Est: itaque à piscibus dicitur pro nudus piscium,
ut fulgor ab auro, quod supra notamus. Sed si recedendum foret ab Al
dina lectione, legere non immerito possis, utriusque equum ille tenetur.
Nam vox illa quae ob primae syllabae sequentis dictionis, inveris simi
litudinem omilla possit videri. Hyginus, summus Ciceronis imita
tor, de Equo ait, utriusque piscibus clausus. Haec tenues praestantissimus
Batavorum.

5. Serius hac obitus terrae iussu equinus. Grotius legendum ait, Serius
hac obitus terrae iussu equinus. Turnebus ve dicitur equinus id est, equus,
genere loquend. Poëtis utriusque ling. usitato. Sic Grotius paullo
post citat, & videtur omnino vera esse lectio. Multis de mente Ara
ti, quae à diversis diversimodè accepta sit. C. Grotius, quae apud
auctorem reperitur, non est nostram omnia cum pulvisculo auferre
hucque ingerere.

6. Brumali stellas conatquet tempore cussant. Turnebus lib. vi. c. 19.

Advers. legebatum iurquei, quod damnat Grotius, legitur pro τῶν
cursum, currum: nam & alibi, Cur. culum nonquam de fessis capere sedant. 4

7. Tum fixum tremulo quatitur frigore corpus. V. c. s. s. s. legendum
existimat Grotius: Tunc fissum tremulo.

8. Sed tamen anni jam labuntur tempore toto. Aldina edicio refert, sed
tamen jam anni: immutatos paulillum & rededit s. vocis praecedentis
litteris. Vnde Grotius legere malebat repetitâ syllaba ἀμείωσθαι
praecedenti hoc pacto,

Sed tamen anni jam labuntur tempore toto.

Anni est gignendi casus, non rectus pluralis. De nde labuntur refer
tor ad n. i. s. subauditum nom. n. i. v. o, ut & apud Aratum. Labuntur di
xit, urante:

Non enim longinquum spatium labere diurnum.

9. Atque etiam supero navis palagoque vagato. Claud. Puteanus ex V.
C. probat: supero navis palagoque vagantur. Turnebus deinde, hanc su
periora navis palagoque vagat. Sed contra Lambinus pro pagato accep
cipit ut apud Lucretium aliosque. Grotius locum alium in Arateo
depravationem se scire negat, ergo sic ibat restitutum.

Marf

Mense Sagittipotentis solū cum sustinet orbem.
 Nam jam cum in viciis exiguo lux tempore presso est,
 Hoc signum veniens poterunt transire nauta;
 Jam prope praecipiti ante libebit visere nocte
 Ut sese ostendens em regis Scorpūs alit,
 Posteriora trahens flexum tu corporis arcum;
 Jam supra cerues Arcti caput esse minoris,
 Et magis erit ad summum versari et orbem.
 Tum sese Oriantoto jam corpore condit
 Exitima prope volte, & Cepheus conditur ante,
 1 Lumberum tenuis à prima depulsus ad undas.
 2 Hic missis vocant fulgens jacet una sagitta,
 Quam propter nitens panna convolvitur Alos;
 Es elinata magis paullo est Aquiloni ad auras.
 At propter se Aquila ardenti cum corpore portat
 Igneserum mulcens tremebandis aethera pennis,
 3 Non minus ingenti cum corpore, sed gra ve maestas
 Ostendit nauis perturbationi aequora signum.
 Tum magni curvus Capricorni corpore a propter
 Delphinus jacet haud in minoris lobata nitore,
 Praeter quadruplices stellas in fronte locatas,
 Quas intervallum binas determinat unum.
 4 Cetera pari lata tenet cum lumine serpis,
 Illa qua fulgenti lucis ex ire coruscis,
 5 Sunt inter partes gelidas Aquilone locata,
 Aique inter spatium, & latū vestigia solis.

At pars inferior Delphini fusca videtur
 Inter solis iter, simul inter flamma veni,
 Viribus erumpit qua summas spiritibus Ausit.
 Exinde Orion obliquis co-pare nitens
 Inferiora tenet trucidenti corpora Tauri:
 6 Quem qui suspicet in caelum nocte serena
 Late dispersum non videt abdita verò
 Cetera se speret cognoscere signa potesse.
 Namque pedes subter rutilo cum lumine clares
 Fervidus ille Canis stellarum luce resurgenti,
 7 Hunc legit obscurus subter praecordia vesper:
 Ver toto spirans rabido de corpore flammam
 Effusos validos erumpit statibus ignes:
 Toti ab ore micant jacitur mortalibus ardor.
 Hic ubi se pariter & cum sole in lumina calè
 Exiulit, haud patitur foliorum tegmina sinistra
 Suspensas enimos arbuta ornata tenere
 Nam quorum stipes tellus amplexa prehendit,
 Haec augens anania vitali summe mulcet;
 At quorum nequeunt radices findere terras,
 Deinde solis ramos & cortice truncos,
 9 Hunc propter subterque pedes qua diximus ante,
 Orio a jacet levipes Lepus, hic fugis idus
 Horrificos metum rursi tremebundus acuti.
 Nam canis infesto sequitur vestigia cursu
 10 Praecipitantem agitant, oriens jam denique paullo

Curra

Atque etiam superius em: mai pelagoque vagatus
 Mense Sagittipotentis solū cum sustinet orbem.

Nam jam cum in viciis ex quo lux tempore presso est.
 Hoc signum veniens poterunt transire nauta.
 Jam prope praecipiti ante libebit visere nocte,
 Ut sese ostendens em regis Scorpūs alit,
 Posteriora trahens flexum tu corporis arcum.

Supra mense dixi pro superiore, emi ἀπὸ τοῦ Ἄρατο. Ita infra superius praesertim dicitur ubi male legitur superius: Ita & Avienus locutus est, & Capella postquam dixit pro posteriori. At praeterea verum unum aut alterum deesse, verū 74 tum in illius pro com. sicut & Turnebus, qui tamen malebat, Non jam tum nitens exiguo, & notatque emendat nonnullis. Nam jam cominus Claudius Puteanus hoc quoque in V. C. repetit. In altero verò exempli eum minus, quod item Andræ Pat. t'io in mentem venerat, ipsique probatur magis, tali sententiæ exoritur: hodie nax gatur tota anna, neque solum, quo mense Sol est in Capricorno, id est Ianuario, verum etiam cum Sol est in Sagittario, quod est, Decembris mense. Jam tum enim dies breves oves sunt, punctum denique adscibit juber post, praesertim est. Postea vers. 76. Grotius pro iam legit Nam: & pro praecipiti ante libebit tunc praecipitante, pro nitens in Deinde vers. 77, legit em regis ostendat, quod ita citet Cicero, in quo ulla sit immutandi causa. O do est, ut Scorpūs eme gens alto se ostendat. Sed quia hoc non intellexerunt extirpatores, mutarunt. Pro alio quoque non omnibus coactibus alio leg. tur. Cicero τῶνδε apud Aratum non bene Arcum inter, preatur, quam libet assentiantur Germanicus; melius Festus solum. Nam telum sagittarii aculeo Scorpūs est proximum: itaque simul ortur, ut Theon docet, omnia haec sunt Cl. Grotii.

1. Lumberum tenuis à prima depulsus ad undas. Haec est Aldini editio. n. s. V. Cl. Grotius, in d. Cominium ve. minorum codicum, restan e Grotius, lectio. Morellus edidit à palma, dixitque Aratus ἀπὸ τοῦ Ἄρατο. Postea legi elegantiam cum metaphorâ auctore Grotio, à ripa depulsus ad undas, nam umbros quod hic quidam habent codices non probo, versu 81, quoque malit pro conditor ante, legi aliè vel etiam conditioe alio. At Puteanus ex veteribus libris producit alit & exponit à summa parte; idque ait mox declarari, Lumberum tenuis à palma depulsus ad undas, ubi probat Morellii emendat: omnia à palma, pro quo vulgò à primâ ceretum idem testatur haberi in iisdem libris sed umbros eodem sensu: quoniam hoc & illo modo Cicero passim in hoc poemate & signorum occasum significat. Exempla denique addit esse in proprio.

2. Hic missis vocant fulgens jacet una sagitta. Ita legendum ex emendat. one Morellii, approbatoribus Turnebus, Lambinus, & denique Grotio, qui addit & locum Av. anti, fusca nam Domini est. Aliter erat: Hic missis vocant.

3. Non minus ingenti cum corpore. Hanc lectionem imperat recipendam Puteanus ex veteri codice, & ex Arato Grotius, & πρὸς ὅμους γὰρ. Vulgò: Non minus ingenti. Versu praecedenti edidit Victor us Igneserum mulcens tremebandis aethera pennis, quod ridiculum pronunciat Grotius: nam supra quoque erat:

Hic ex vix dixit molere Aquas, sed hunc versum omnino à V. C. abesse non ar Puteanus, neque Grotius esse cui respondet.

4. Certe a lata sereni. Rectè, utputo, legendum videtur Grotio, lati sereni.

5. Sicut inter partem gelidas Aquiloni locata. S. c. veteris codex, & Grotio vera lectio iudicatur. Vulgò, Aquilone locata, verò quoque 99. fusa ex ver. codice & iudicio Grotii repositus, expulso τῶνδε vulgatum editionum, quia & Aratus μέγας. Probatur quoque Puteanus ex vetustis libris quia tamen reperit fessa conjectit f. ha.

6. Quam qui suspicet in caelum nocte serena Late dispersum non videt, haud ita verò Late se speret cognoscere signa potesse.

Hunc quoque locum ex arbitrio ac mense Cl. Grotii edidit, in partem praecedente Turnebo ac veteri cod. Aratea sunt:

Μὴ κενὸν ὄντις ἡγεῖται ἐπὶ νεκρῶν
 Ἴψὸν πᾶσι τοῖς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
 Ὀυρανὸν ἐκτείνων πρὸς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἰνὸς ἀστροῦ.

Sed Tallius legit ἀδα, & ὄντις interpretatus est ὄντις, ut alibi monemus, πᾶσι τοῖς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, non dispersum, quod percinaciter referunt omnes codices. Nos etiam alibi πᾶσι τοῖς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ in hac significat one sumi notamus. Hæc Grotius. Turneb præterea malebat inserere propter, vulgò: Quem qui suspicet in caelum nocte serena.

7. Hunc regis obscurus subter praecordia Veneris Nocturno. Sic hunc locum restituit Turnebus, cui assentitur Grotius, nisi quod putat Tō regis locum habere non posse; respondit ergo vult seris aut geris. Arateus ἡγεῖται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ νεκρῶν, vulgò, ut & Aldina editio; Hunc regis obscurus subter praecordia Veneris. Viri. Scripsit su tabbreuiatē Vix pro Veneris. Deinde Viri. pro Nocturno nam R. pro T. error est frequentissimus. V. pro N. in hoc fragmento non raro, ita pro vi corporis antiqui libri habent, nec pro Equidus Equinus & similia alia. Exprimi hinc Arateam illud A. & πᾶσι τοῖς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, Idem Grotius.

8. Cum fide in calumina cal. Sic verus codex, quod melius putat Grotius, quàm vulgatum, lumina.

9. Hunc propter subterque pedes, quo diximus ante Oriens facit. Et hæc ver. cod lectio est; approbante Grotio. Turnebus corr. gebat, quem diximus ante, quod non acceptat Grotius, & addit, Aste non est ὄντις ὄντις sed ἡγεῖται. Bene, quæ diximus ante nam supra habuimus, Neque pedes subter & c. Cum dicit scripsit leges conjunxit ἐπὶ νεκρῶν cum nomine. Nam I. A. B. H. scripsit Leporem dicitur, quod sit levipes, quod à Varone iuxta repetenditur, & ab Ildoro restituit. Sed Graeci si quini Siciliæ erant ἄλιπτοι dicebant: itaque inde potius descendit vocabuli origo, vulgò, Oriens facit.

10. Praecipitantem agitant, oriens jam denique paullo

Corri

Curriculum nunquam de seffo corpore sedans.
 At canis ad caudam 3 serpens pralabitur Argo.
 Conversam pra se portans eum lumine puppim.
 Non, 2 alia naves ut in alto pondere proras.
 Ante silent roffro Nipituna praia fessantes.
 Sed conversa 3 retro celi semper loca peritas.
 Sicut quon captant apertus constingeret portus.
 Obvertunt navem magno cum pondere naute.
 Adversa namque tranavit optata ad litora puppim.
 Se conversa venis super aibora vertitur Argo.
 Atque usque a prora & ad calum sine lumine malum.
 Amab' ad puppim cum lumine clara videtur.
 Vide gubernaculum disperso lumine fulgens.
 Clari posteriora 7 Causi vestigia cernit.
 Exin similitam procul in iudique locatam.
 Antromedam tamen explorans fera querere Piftrix
 Fugit. 8 & u quo sitam validus Aquilone ad aures
 Caula vestigat finitus in partibus austris.
 Hanc Aris legit. 9 squammas corpore Pifcis
 10 Flumini illuflri tangentes corpore ripas.
 Namque etiam Eridanum cernit in parte locaturo
 Cali fons sum magna cum viribus amens.
 Quem lacrym maffa Pifcentis faps sorores
 Sparferunt letum moerenti voce canentes.
 Hinc Orionis sub lava cernere planta
 Septem poterit. proteraque vincula videbis.
 Quae retinent Pifces caudatum parte locata.
 Flumine maxia retro ad Piftrici terga revertit.
 11 Hic una stella vertitur quam jactis ex se
 12 Piftrici spina valida cum luce fulgens.
 Exinde exigua tunc cum lumine multa
 Inter Piftricem fusa sparfaque videtur.
 Atque gubernaculum stellas quas conestri omnis
 Firmidadii arem marfium Lepus his neque nomen.
 Nec formam veteres certam statuere videntur.
 13 Nam qua fidoribus elari natura potuit.
 Et varto pinxit diffinguens lumine formas.

Hic ille Astrorum custos rationis notavit.
 Signaque signavit caelestia nomine vero.
 Has autem qua sunt 14 parva sub culmine fusa
 Confiniti specie stellas parilique nitore.
 Non poruit nobis 3 notat clare figura.
 Exinde australem solit quem dicere Pifcem.
 Voluit inferior Capricorno versus ad Austrum.
 Piftricem observans procul illes Pifculus haren.
 At prop' conspicies expertes nominis omnes
 Inter Piftricem & Pifcem quam dextimus Austr'
 Stellans 16 sub pedibus stratas radiantis Aquari.
 Propter Aquariis obfcurum dextra rigat amens.
 Exiguo qui stellarum candore nitescit.
 E multis tamen lus duo late lumina fulgent.
 Unum sub magnis pedibus cernitur Aquari.
 Quod super est gelido delapsum flumine fontis
 Spinis feram subter caudam Piftrici adhasit.
 17 Et tenues stellas perhibentur nomine Aquari.
 Hic alia volitant parva cum lumine clara.
 Atque priora pedum subeunt vestigia magni
 Arcitenentis. 18 obfcura sine nomine condunt.
 Inde Nipa cernit propter fulgentis acumen
 Aram quam statu permulcet spiritus Austris.
 Exiguo superum 19 qua lumina tempore tranat.
 20 Nam procul Arcturo est adversa parte locata.
 Arcturo magnum spatio supra dedit orbem
 Jupiter hunc parvum inferiore in parte locavit.
 Hic athen atheni mvisum loca curriculo nox.
 Signa dedit nautis curati qua noscere possent.
 Commiserans hominum mellenos undique casus.
 Nam quon fulgentis cernit sine nubibus atris
 Aram sub media cali regione locatam.
 A summa parte obfcura caligine celam.
 Tenu' validi fugit devitans viribus Austrum.
 Quon si proficiem vitaveris amma caute
 Armamenta locans tunc labere per undas.
 Sin gravis incidens vehementi flamine ventus.

Fer

corr' gebat. *et enim de iugis. Quia alii plerique codices paulum dubita-*
 bat Grotius an legendum sic.
 Praecipuamem *exiant orientem paulum*
 Addit potest. *Druique simul, non sim lesque part' colas pro copula usur-*
 pat Cicerone. Senlus itaque est. *Canis leporem insequitur occiden- em*
 agnans, & paulum jam ortum. Ita convenit Arato: alia ipse sen-
 sus non constabit.
 1. *Serpens pralabitur Argo.* Turnebus vel *pralabitur* vel potius *prola-*
 bitur emendabat, quod posterius Grotius quoque amplectitur.
 2. *Alia naves ut in alto pondere proras.* Vera est lectio, etiam Grotio
 iudice, in alio panere *proras.* Atque solent h'erebatque in margine edi-
 tionis Lambiniana & a Corneliano terat' & interpolat'.
 3. *Retro celi se pra loca portans.* Turnebus sic emendat, recipitque
 Grotius, vulgo male: *culi semper loca portans.* Alibi: *At propter se A-*
 gona a dextis cum corpore portans.
 4. *Tunc contingere portus.* Introduxit recte hanc lectionem Lambi-
 nus. Nam cum Aratus dicat, *εργον εσπεροειδος*, &c. *contingere*
 portus valde his verbis responderet. *contingere* quod est in lib. vulgatis
 nullo modo. Probat hoc Grotius, & addit: Hyginus citat *contingere*.
 Et ita plerumque codices: Aratus: *καταπλε*, *ηπεροειδος*.
 5. *Aris tanquam irabunt.* Ita Grotius. Germanicus, *Aris tanquam ra-*
 gem velle demonstrat ad eam Piftrigat. Vulgo, *Adris tanquam irabunt.*
 6. *Ad ressum sua lumine malum.* Bene hanc ad modum h' emedici-
 nam ab ingenio praestitit Turnebus. nam quod *se* & *ue* pro *sine* & *calam*
 pro *calum* legitur, nullus precii esse Grotio quoque videtur.
 7. *Causi vestigia cernit.* Turnebus ait si Arati leucentiam sequat se
 legendum videretur, *caudam.* Sed Grotius cum Hygino, *vestigia tangit*.
 8. *Et naves ferat.* Aldina in *iram.* unde Grotio nisi placeat vulgata,
 tantum posse effici videtur. In *est*, in sequi.
 9. *Squammas corpore ferat.* Turneb. quod eodem recidit, *scammas*.
 vulgo *scammas*. sed ut prius posui, citat ple C'ero lib. 11. de Natu-
 ra Dierum.
 10. *Flumini illuflri tangentes corpore ripas.* Non *illuflri*, melius alii

habent. *Flumini illuflri παλαις εσπεροειδος* & Arat'.
 11. *Hic una stella vertitur quam jactis ex se.* Et hunc locum emenda-
 vit ad pristinum suum nitorem Turnebus. Male alii *Haec vel hanc pro-*
 his: & *verruat* pro *vertitur*, & pro *jactis*, *facit*.
 12. *Piftrici spina valida cum luce fulgens.* Alii ex hac lectione ello-
 cuerunt *Piftrix* & *spina* quod Grotius nullius sensus esse putat: conji-
 citque ipse: *quam jactis ex se*.
 Piftrici spina, *valida* cum luce *fulgens*.
 nam *validum* dicere, non minus licet, quam *valere* & *valere* simili
 significatio enim viceprimigena.
 13. *Nam qua fidoribus elari natura potuit.* Sic ver. cod' probat; Grotius licet ver' 163.
Haec ille astrorum. Formas enim nominat. Ediciones *qua* & *har*.
 14. *Parva cum lumine fusa.* Ita cum antiquis codicibus legit Grotius.
 Editi; *parva sub culmine fusa*, addit Grotius: *Vox illa sub iuria est,*
 duaeque illae dictiones cum lumine coaluerunt.
 15. *Non a clavae figurat.* Turnebo sic placuit. Vulgo *clavae*.
 16. *Sub pedibus stratas.* Alii *stratas*. Ita supra, *fusa sparfaque vi-*
 dentur.
 17. *Haec tenues stellas perhibentur nomine Aquari.* Secutus sum vet. co-
 dicem. putatque hanc lectio nem veris simam esse Grotius. Vel quia
 Aldina: *Ereus, Ereus, ηυ συνιερσεν*. Pro *Aquariis* alii melius
 habent *Aquari*. Aratos: *της πινυς κελησων υδρος*. Sed tamen
 & haec lectio sustineri potest. Nam & aqua a nonnullis Aquarum seu
καλαπυ vocatur. Hae Grot.
 18. *Obfcura sine nomine condunt.* Vet. cod. & Rud habet. vulgo *con-*
 dunt.
 19. *Qua lumina tempore tranat.* Turnebus male *lumina*.
 20. *Nam procul Arcturo est adversa parte locata.* Aldina *magnum* & J.
 Turnebus legit: *Spinis feram dedit quon iuppiter hinc parvum.* Grotius
 verò contra codices legebat ac dist' ngebant: *At hinc magnum iuppiter*
super a dedit orbem iuppiter hinc parvum iuppiter in parte locavit. *spasum* &
ubem vocat arcum illum qui ab orientali Finis signo ad occidenta-
 le per ducum signum ducitur. *Athen* vocat Coel'ar.

Grot

Perfringes callos desisq; robore malo:
 Illas nulla ferax possit raulcere procellas,
 Ni parte ex Aquilonis opacam pellere nubem
 Corporis, & i subitis auris diduxerit Ara,
 Sin humeros rostris in celo Centaurus habebis,
 Ipsa que carula coniectus nubo feretur,
 2. Atque Aram tenui caligans vestiet umbra,
 At signorum obitum tu est metuenda Favoni,
 Ille autem Centaurus in alta sede locatus,
 Quae sese clari collucens Scorpius infert,
 Hec subter partem propartans ipse virilem
 Cedit, a equi partes propartans conjugere Chelis.
 5. Hic dextram porgens quadrupes qua vasta tenetur,
 Quam nemo certo donavit nomine Gratium,
 Tendit & illustrem truculentiuscedit ad Aram,
 Hic sese inferens de partibus erigit Hydra
 Praecipiti lapsu flexo cum corpore serpens.
 Hic caput atque oculos torquem ad terga Neptae,
 Convexoque sinu sulcens infarna Leonis,
 Centaurum leni contingit lybrica cauda:
 In medioque sinu fulgens cratera relucet.
 Extremum nitens pluviano corpore Corvæ
 Restraundit, & hic Geryonis est ille sub istu
 6. Ante Canem Graio Procyon qui nomine fertur.
 Hæc sunt que vultus nocturno tempore signa,
 7. Aeternumque volens mundi presenscere motum,
 Legitimo cerines calis lustrantia cursu:
 Nam que per bis sex signorum labiet orbis
 Quinq; solum stella, sires illi rationis notatis
 Non possunt: 8. quia que faciunt vestigia cursu,
 Non eodem semper spatio 9. portata tenentur,
 Sic malunt errare vaga per nubiata calis,
 Arque suos vario motu meteter orbis.

Hæc faciunt magnos longinqui temporis annos,
 Quum redeunt ad idem calis sub cognitis signum.
 10. Quare ego nunc nequos 11 totos avolucere cursus,
 Verum hæc que semper certo volventur in orbe
 12. Fixa simul magnos edem 2 genibus orbis,
 Quattuor aeternis lustrantes lumina mundum,
 Orbis stelligeri portantes signa feruntur,
 13. Amplexi terra calis sub regimine fultis:
 Equibus aratorum volstantia lumina nosces,
 Qua densis distincta licetis cornere signis:
 Tum multos orbis magnos cura lumina latas,
 Vincit inter se, & nodis calistibus aptos,
 Atque pari spatio duo certos esse duobus.
 14. Neq; sic nocturno cognoscens tempore calam,
 Quum neque caligans detersit fiduciam nubes,
 Nec pleno stellis 15. super aras inmine Luna,
 Vidisti magnum candentem serpere circum,
 16. Luctens hic nimio fulgens candore notatur.
 Hic non perpetuum dextens præstare orbem,
 Sed spatio multum superis præstare duobus
 Dicitur, & late calis lustrarea venas
 Quorum alter tangens Aquilonis vertitur austræ,
 Ora petens geminorum, 17. illustratum genus ardem
 In sese retinetis Aurige portat utramque.
 Hanc sira lava Persæi humerique sinistro
 Tangit: 18. ad Andromedam hic dextera de parte tenetur,
 Imponiturque pedes duplices Equus & simul Ales
 Tonit avis capus, & clinato corpore tergum,
 Angustienus 19. humeris constitit: illa recedens
 Austrum consequitur devians corpore Virgo,
 At vero 20. totum spatium convestit & orbis
 Magni Leo, & clari collucens lumine Cancer,
 In quo consistens con vertit circiculum sal

Astrum

1. Subitis auris diduxerit Ara.] Nescio (inquit Grotius) an scripserit Cicero:
 Niparte ex Aquilonis opacam pellere nubem.
 Corporis, & subitis auris diduxerit ara.
 Sanè non inelegerat ita potius scribere, hoc sensu: Nil est quod illas respiciat demulcent: n si aura supervenens subitas illas auras diduxerit, Borealis videt cet Australes. Confer cum Arato: v. debet eam esse sententiam. Sed tamen Cicero tam in sequentibus quam præcedentibus eadem quodam dicit quæ Aratus, sed aliquantò varius.
 2. Atque Aram tenui caligans vestiet umbra.] Alii tenuis. Grotus legendum censet, Atque Aram tenui caligans umbra. Caligo est vox Arato.
 3. Quæ sese clari.] Ita Aldina. Et tolerati hoc potest, iudice Grotio, ut ipse Centaurus hoc epichoro ometur. Alii clare: alii clarum habent.
 4. Equi partes propartans conjugere Chelis.] Cuius ipse Cicero (ut notat Grotius, l. b. II. De Naturâ Deorum submergite. Sed & hic & illic libri sunt corrupti: legit itaque his postpositis ex lectionum multitudine editis: Equi partes propartans conjugere chelis. Eleganter Aratus, *ἰσοπέλας δὲ τῶν σφίον γλαῖς ἐξέστω.*
 5. Hic dextram porgens. Translatabam verba Grotii: Pergam pro Pirigam, veteres dixisse factus testatur, ut iungo pro iurigo. Sed Aldinus editio non habet porgens sed pergens: id ego non improbo, nam si mihi modo & alibi labens & serpens & se partans dicit. Sed dices unde regitur T. Dextram: nimirum a sequentibus Tendit & credit. Nam veteres dextram eleganter dicunt, unde celebre illud & in fabulis edo manum. Polaris tamen eadit legere *ἡ δὲ σφίον* ut ad Feram referatur, quæ h. s. a dicit Hygino. Et hoc verisimile est, licet pugnent codices quia addit *σφίον*, hoc est *σφαιρός*, ab eo fontis quo & vocatur âlimum.
 6. Anteanus Gery Procyon qui nomine fertur.] Sic emendavit Gallicus: namentum porceptum Turnebus, cumque illo Hugo Grotius Scaliger *ἀπὸ γερῶν* malebat Anteanus quod mihi probatur. Reddidit Cicero Geryonem *ἀπὸ γερῶν*.
 7. Aeternumque volens mundi presenscere motum.] Grotius hoc modo manipulabat:
 Hæc sunt quæ desisq; nublurna tempore signa,
 Aeternumque volens mundi & presenscere motum,
 Legitimo cerines calis lustrantia cursu.
 Vulgo pro calis male est calis. Veru deinde sequent. rectè Turnebus emendavit orbem, quod Zodiacum intelligat. Vulgo orbis.

8. Quia que faciunt vestigia cursu.] Ita emendavit quoque Turnebus, vulgo, que faciunt.
 9. Pro rata feruntur.] V. cod. *pertrahit se autem*, Coniicit Grotius per rata feruntur.
 10. Quare ego nunc nequos.] Non possum pugnatè Cl. Grotio hanc lectionem rectè esse ab ipso esse const. utam. Aldinus dicit: io habet, quare ego. Scripsum erat. Quare ego, pro Quare. Heilias nominavit paullo ante.
 11. Totos avolucere cursus.] Alii totos.
 12. Fixa simul magnos edem genibus orbis.] Huiusmodi locum, quem pro sua parte ignare conatur Turnebus legendum: magnos edem genibus orbis vel pro genibus orbis. Aldina editio, monente Grotio, habet Fixa simul magnos sedem genibus orbis. Addit præterea idem: clarum est esse syllabæ defectum, sed fer. peam fuerat magnos edem. nam ultata est exceptio, bus sicut abbreviatio. Legendum itaque:
 Vestis hæc que semper certis evolucant in orbe
 Fixa simul magnos edem genibus orbis.
 Nota est Poëtarum phrasis, edere populo & vulgare genibus. Simul ut alibi monemus copulæ pñ loco. Neque te movet quod hic in numero loquatur pluralis cum supra in singulari dixerit: quare ego nunc nequos. Nam litr novum est *κόλος*, & si hoc non sufficit Avienum vide qui in eodem huc loco numeros confundit.
 13. Amplexi terræ.] V. cod. quod approbat Grotius. Vulg. terræ.
 14. Ne sic nocturno.] V. cod. *At si alii repererunt Nam si*. Grotius putat non male legi posse omnia ultimis litteris: *Et si nublurna*. Suam etiam conjecturam iuvant ait, quod codex quidam vetus, & s. habet. Deinde ex v. c. *convestit*. legendum pendit: quia *σφίον* & *convestit* sunt verba Poëticae Ciceroiana.
 15. Super aras inmine Luna.] Turnebus *super aras*.
 16. Luctens hic nimio fulgens candore notatur.] Idem lib. VIII. cap. 19. leg. *luctans*. Grot. *us. riant*.
 17. Illustratum genus ardem.] Auctoritas persualet Grotio huius lectionis est Turnebus, vulgo: *Illustratum genus ard*.
 18. Ad Andromedam.] Ita quoque Turnebus. Sed Grotius male: *Ad Andromedam hic dextera de parte tenetur*. Vulgatum est: *ad Andromedam hic dextera*.
 19. Humeris constitit.] Turnebus propius ad Arati sententiam accedere autumat, si legatur: *convestit*, at Grotius quia & alius in locis sic legitur, nihil opus esse ait mutatione: nam & alias legi posse constitit.
 20. Totum spatium convestit & orbis.] Grotius citat *convestit & orbis*, additque codices sic habere sine sensu. Ergo se male: *spatium convestit orbis*.

L. Bis

Astivus medio distinguens corpore cursus,
 1 Hic totus medius circo disjungitur ipso:
 Per floribus validis, aique alvis possidet orbem.
 Hunc octo in partes diuisum noscere cicano
 Si putes, in venies supero conuertet orbe.
 Quinque pari spatio, partes tres esse relias,
 Tempora nocturnos quas vis inferna frequentes.
 2 Alter ab inferni Auspici conuertitur auris:
 Distribuiti medium subtersecat hic Capricornium,
 Aique pedes gelidum rivum fundentis Aquari,
 3 Caruleaque feram caudam Dissidit, & illam
 Fulgentem Leporem, inde pedes Canis, & simul amplam
 Argolicam retinet, & crebro cum lumine Navem:
 Tongaque Centauro aique Nepas portat acumen:
 Inde Sagittari deflexum possidet arcum.
 Hunc a clarsomni auris Aquilonis ad Austrum,
 5 Condant postremam tangit rota seruida solus.
 Ex nio in superis 6 trumali tempore flexus
 Sa respice fides: unicus orbis quinque rebus
 Nocturna partes, supera tres luce dicantur.
 7 Hæc uter mediam in partem retinere videtur
 Tanti quantus erit collucens Lacteus orbis,
 In quo autumnali, atque iterum sol lumine verno
 Exaquat spatium lucis cum tempore noctis,
 Hunc retinet Aries sublucet corpore totus,
 Atque genu si x0 Taurus conuictur ingens
 Orion clato contingens corpore feruor:
 8 Hydra tenet flexu Crateram, Corvus adhaeret
 Et pauca Chelis stella, simul Angustententis
 Sunt gemma, & summi Jovis Alas nuntius instas.
 Propter equus capite & cervicem lumine tangit,
 Hæc 9 æquo spatio devinctus sustinet axis,
 Per medios summo cali de vertice tranans.
 Ille autem clavo quartus cum lumine circo,
 Partibus extremis extremos continet orbis,
 Et simul à medio media de parte secatur,
 Aique obliquus in his nitens cum lumine fertur:
 Ut nemo, eus sancta manu doctissima Pallas
 Sollerem ipsa dedit fabrica rarioribus artem,
 Tam tornari catæ conuictos possidet orbis,
 Quam sunt in calo 10 diuino lumine flexus,
 Terram cingentes, ornantes lumine mundum.
 Calmine transverso retinentes sidera fulla.

11 Quattuor hi motu cuncti voluntur eodem,
 Sed tantum supra terras semper tenes illa
 Curriculum, oblique reflexus tribus orbibus unius.
 Quanto est diuisus Cancor spatio à Capricorno,
 At subter terras spatium par esse necesse est:
 Et quantos radios jacimus de lumine nostro,
 12 Quos luna convexum oculis contingimus orbem,
 Sex tanta poterunt sub eum succedere partes,
 Bina pari spatio caelestia signa tenentes
 Zodiacum hunc Graeci vocant, nostrique Latini
 Orbem signiferum paribilibus nomine vero:
 Nam gens hic volvens bis sex ardentia signa,
 Estifer est pandens feruentia sidera Cancor,
 Hunc subter fulgens cedit vis orva Leonis,
 Quem rurilo sequitur collucens corpore Virgo,
 Exin proleclato clavo cum lumine Chela,
 Ipsaque consequitur lucem vis magna Nepas:
 Inde Sagittipotentis dextra flaxum tenet arcum:
 Post hunc ore sero Capricornus vadere pergit:
 Humidus inde loci collucet Aquarique orbis.
 13 Exin squammigeri serpentes ludere pisces:
 Quos comes est Arias obscuro lumine labens,
 Inflexoque genu proleclato corpore Taurus,
 Et Gemus clarum jactantes luctibus ignem,
 Hæc sol æterno conuictus lumine lustians,
 Annua conficiens 14 Verentia tempora cressis,
 Hic quantus terris 15 consistit pellitur orbis,
 Tantundem ille patens supra mortalibus editis
 Sex omni semper cadens labentia nocte,
 16 Tot calum jussu fugientia signa reuolunt.
 Hoc spatium tranans cæcis nox conficit umbris,
 Quod supra terras prima de nocte relictum est:
 17 Signifero ex orbe & signorum ordine sulturno.
 Quod si solis aues certos cognoscere cursus,
 Ortus signorum nocturno tempore vises:
 Nam semper signum exortens Titan trahit unum.
 Sim autem offitenti signis mons obstruet altus,
 Aut adimem lucem caeca caligine nubes:
 Certas ipse notas 18 cali de tegmine samenty
 Ortus atque obitus omnes cognoscere possis.
 Qua simul existant cernes, qua tempore eodem
 Præcipiant obitum nocturno tempore nosces.
 19 Jam simul ut supra se toto lumine Cancor

Exulsi.

1. Hic totus medius. Docti viri hæc multal ex stimaverunt. Grotio
 vero videtur n h i deesse si legatur hoc pacto, quod i ero citi simile:
 Hic totus medius circo disjungitur ipso:
 Per floribus validis, aique alvis possidet orbem.
 2. Alter ab inferni. Sic edidit Aicus, alii omnes, Alter ab inferni
 tenens: continet auris. unde Grotius conjicit duos verius in unum
 coaluisse: itaque restiuit ex conjectura:
 Ille qui dea u Betra Cancor canitit ter au u.
 Alter ab inferni conuictus equi uer. A. f. r. i. s. i. s.
 3. Caruleaque feram. Alii fira. Vnde Cl. Grot. Caruleaque feram eadē
 dan Pisce au.
 4. Clavo cum lumine Navem. I a v. c. nam editum est crebro. Sed illud
 quoque A gel cam Grotio non placet: legi ergo: Arguam vestras clavo
 cum lumine Navem.
 5. Condant postremam. Turnebi emendatio est, quam secutus quoque
 est Grotius: ai as condant.
 6. Trumali tempore flexus. Contra codices putat Grotius, flexus. Vt
 pulsus Sol dicitur ægionixis n ægionixis apud Avienum.
 7. Hæc uter mediam partem. Valge, Hæc.
 8. Hydra tenet flexu: Cratera & ceruus adhaeret. Ante z. quasi annos
 restituit hunc locum Turnebus. C. comfertur in publicatis libris,
 feruor ore adhaeret. Ita quoque versus sequenti emendavit. Hæc pan
 cez thilis: Virumque Grotio quoque in meum fuit. aliàs p: ppositio
 omnia est.
 9. Aequo spatio devinctus. Turnebus, dejunxit: quod non videtur
 displicere Grotio.
 10. Diuino lumine flexus. Beneficio Turneb. & hic locus refectorius
 est: intelligit ex more ac disciplina Stoicorum ægionixis Cicero. alii
 ameri mutar. nt, luminis.
 11. Quattuor hi motu cuncti voluntur eodem. Aldina editio: in m. e. u.

Vnde Grotius legi posse putat: Quattuor in motu cuncti voluntur eodem.
 Sed verum censet: Quattuor in motu.
 12. Quos luna convexum. Turnebus: Quos luna convexum oculis. Alii
 habent: Quos luna convexum oculi contingimus orbem. Possit, judice Grotio,
 transponi: a vocibus legi: Quos luna oculi convexum contingimus orbem.
 Sed verum censet:
 Quos luna convexum oculi contingimus orbem.
 13. Exin squammigeri serpentes ludere Pisces. Locum depravatam esse
 pronunciat Grotius, & quod a u. l. a. b. r. i. s. m. e. d. e. a. putat legendum:
 Exin squammigeri serpentes ludere Pisces.
 Sudent veteres scribunt pro fidere. Possit tamen squammigeri retine
 ri. Sed alterum est inoletabile. Hæc ille.
 14. Verentia tempora cressis. Ita Aldina. alii verentia tempora cressis.
 Legi Grotius: Verentia tempora cressis. Part. cressis atque
 Arias. Possit etiam: Verentia tempora cressis.
 15. Consistit pellitur orbis. Hanc veram lectionem putat esse Grotius,
 alii consistit. Versu deinde sequenti legit. Tantundem ille patens supra
 mortalibus editis. Alii: Tantundem patens. Turnebus, Tantundem patens:
 pro appare: s ut in actionem formulæ si patens, vulgū editis, pro
 quo alii existat.
 16. Tot calum jussu. Veteris cod. e. s. lect. omem probat hanc Grotius.
 Turnebus putabat: Tot calum jussu. Alii: jussu vel jussu.
 17. Signifero orbis. I dicitur Turnebus: locum hunc restitit quem sic
 quoque accepit Aldus. Alii in edit. omnibus Signifero ex orbe signorum.
 18. Cali de tegmine samenty. Turnebus v. g. samenty.
 19. Jam simul ut supra se toto lumine Cancor. Quia lectio non est antiqua, et non Grotius: Nam simul ut
 supra se toto lumine ut Cancor. Turnebus pro supra se scribit supra: quod
 pro supra veteres dicebant.

Exulsi.

Extulit, extemplo cecidit, delapsa Corona,
 Et loca convulsit cauda remis infusa Piscis.
 Dimidiam retinens stellis distincta Corona
 Partem etiam supera, atque alta de parte repulsa est;
 Quom tamen insequitur Piscis, nec totus ad umbras
 Tractus sed supero contectus corpore cedit,
 Atque humeros usque a genibus, & clarumque recondit
 Anguicentum validis magnam a cervicibus Anguem.
 Jam vero Aristophylax non aequa parte secatur,
 Nam brevior clara celi de parte videtur,
 Amplius infernas depulsus possidet umbras.
 Quattuor hic obiens secum deducere signa
 Signifero solet ex orbi sum seruis illo
 Quam supera sese satiavit luce, recedit,
 Post mediam labens claro cum corpore noxem.
 Hec obscura tenens convestit sidera tellus;
 At parte ex alia clari cum lucibus errat
 Orion humeris ex lato pectore fulgens,
 Et dextra retinens non cassum luminis enssem.
 Sed quom de terris vis est patefacta Leonis,
 Omnia quae Cancer praclaro deculit ortu,
 Cedunt obscurata, 2 simul vis major, Aquarū
 Pellitur, ac 3 flexo confidens corpore Nixus
 Jam supero fermi depulsus lumine cedit;
 Sed laevum genus atque illustrem inquit in altum
 Plantam, tum contra exortitur clarum caput Hydræ,
 Et Lepus, & Procyon, qui sese ferridus infert
 Ante Canem: inde Canis vestigia prima videntur.
 Non pauca è caelo depellens signa repente
 Exoritur 4 candens illustris lumina Virgo,
 Cedit clara Fides Cylenia, mergitur unda
 Delphinus simul obrepit depulsa Sagitta,
 Atque Avis ad summam caudam primisque recedit
 Pinnas, & magnus pariter delabitur Amnis,
 Hic equus à capite & longa cervix latefeit:
 Longius exoritur jam claro corpore Serpens,
 Crateraque tenus lucet mortalibus Hydra.
 Inde pedes Canis ostendit jam posteriores,
 Et post ipse trahit claro cum lumine Puppim:
 Insequitur labens 5 per cali lumina Navis,
 Et jamjam toto processit corpore Virgo:
 Hæc medium ostendit radiato si. pice malum.
 At quom procedunt obscuro corpore Chela,
 Exsistit pariter larga cum luce Bootes,
 Cujus in adversum est Arcturus corpore fixus,
 Tritaque jam supera fulgens prolabitur Argo:
 Hydræque quod late caelo dispersa tenetur,
 6 Nondum tota latet, non caudam contegit umbra,
 Jam dextrum genus, & decoratam lumine suram
 Eripit, 7 ille vagans vulgato nomine Nixus,
 Quom nocte existitium, atque exortum vidimus unda,
 Post se ut parvum tranans geminaverit orbem.
 Hic genus & suram cum Coelo erigit altè:
 Ipse autem præceps obscura nocte tenetur,
 Dnm Nepa & Arcitenens in vasant lamina cali,

Non se cum medium pandet Nepa, tollera Nepa
 In ealum totum exortens conabitur arcus.
 Hic tribus elatum cum signis corpore rose
 Lucet; at exoritur medi a de parte Corona,
 Caudaque Centauri extremo candore resulget.
 Hic se jam totum cocas Equus abdit in umbras,
 Quom vutla fulgens plasma præter volat Alas,
 Occidit Andromeda clarum caput, & fera Distrix
 Labitur, horribiles epulas requirentem,
 Hanc contra Cepheus non cessat tendere palma,
 Illa usque ad spmæm mergens se carula condit.
 At Cepheus caput atque humeros palmaque reclinat:
 Quom vero vis est vehemens exorta Nepas,
 3 Late susa volat, in terras labitur unda,
 Orionque metu percussus condit unda,
 Pace hujus liceat causam explicuisse timoris,
 Virgo, tua: mihi quæso veni placata Diana.
 Hæc fama est hominum, hæc per terras fama vagatur,
 9 Ut quondam Orion manibus violasset Dianam
 Dicitur, excelsis errans in collibus amens,
 Quos tenet Aegæo defixa 20 in gurgite Echmeis,
 11 Brachia quam viridi contectis tegmine vixit.
 Ille feras vecors amens corde negabat
 OEnopionis a viens 12 epulas cenare nitentis,
 At verò pedibus subito percussa Diana
 Insula discessit, disjectaque jaxat & veiens
 Perculit, & ca: a lustra vir luce lacunas,
 E quibus ingentis exiit cum corpore pro se
 Scorpius, infestus præportans flebile acumen,
 Hic valido cupidi venantem percussit ictu,
 Mortiferum in venas figens per vubera virus:
 Ille gravæ mortem confixavit corpore terram.
 Quare cum magnis sese Nepa luctibus esset,
 Orion fugien, commendat corpora terris,
 Tum vero fugit Andromeda, & Nepunia Distrix.
 Tota latet, cedit converso corpore Cepheus,
 Extremas medio contingens corpore percos.
 Hic caput, & superas potis est demergere partes:
 Infera lumborum vunguam convestit umbra,
 Nam retinens 13 Arcti lustrantes lumine suas.
 Labitur illa simul gnatham lacrymosa, & egrens
 Castiopea, neque ex caelo depulsa decora
 Fertur: nam verso contingens vertice primam
 Terras 14 post humeros everia sede refertur.
 Hanc illi tribuant parvam Nereides, alma,
 Cum quibus (ut perhibent) ausa est contondere forma.
 Hec obit inclinata: at pars exorta Corona est
 Altera, cum caulaque omnis jam panditur Hydra,
 At caput, & totum sese Centaurus opacis
 Eripit tenebris, inque vestigia parva
 Ante pedum contecta simul 15 cum lumine pandit.
 Ipse feram dextra retinet, p. rlabitur inde
 Angu, tenens capite & manibus profert simul Anguis
 Jam caput, & summum flexo de corpore lumen,
 Hic ille exoritur converso corpore Nixus,

Atrom,

1. Clarumque recondit. Conjectat Grotius: camuramque. Camurum veteribus Latinis, licet propriè de cornibus dicitur, est $\tau\epsilon\mu\kappa\alpha\mu\pi\tau\epsilon\varsigma$, cornum, quod anguim est proprium.
 2. Simul yu magna Aquarū. Ita hunc locum emendavit Turnebus, arripente eundem Grotio. Vulgò ineptè. Vi major Aquarū. Vide hic Grotium & Turneb. lib. 1. cap. 17.
 3. Flexo confidens corpore. Rectè omnino Turnebus, confidens.
 4. Candens illustris lumina Virgo. Monuerunt alii sic legendum: monuit & Grot. in publicis libris convulsit: illustris lumina Virgo.
 5. Per cali lumina. Mihi placet Turnebianum lumina, sicut versu proximo. Et cum jam 122.
 6. Nondum tota latet: non caudam contegit umbra. Sic legebat Turnebus non advertente Grotio. Editum al. as erat: Nondum tota latet: non caudam.
 7. Ille vagans. Male alii, iudice Grotio, vagans, sicut & versu 409. Non sicum. cum sic legendum: Nam sicum.

8. Late susa velat. Legit Grotius: Late susa velans in terras labitur unda.
 9. Ut quondam Orion. Grotius, Ut quondem.
 10. In gurgite Echmeis. Hinc lectionem sanam pronuntiat ac præstat Grotius, conjectat idem tamen Echmeis, est non satisfaciat. Vulgo, Echmeis. Ald. Echimus.
 11. Brachia quam viridi. Ita emendavit Grotius, Aldina editio: Brachia quam viridi: alii subituerunt: Brachia cum viridi Turnebus emendat: Bacchus quam viridi, vel: Bacchica quam viridi.
 12. Epulas ornatis. Malè alii, ornate.
 13. Arcti. Aldina Arctis, unde Grotius rectè ariter. Et ita semper scribit in Cæsaribus Germanici libro, antiquis in manu exarato, testatur.
 14. Post humeros everia. Rectè sic Turnebus, quod laudat quoque Grotius. Al. as honoris.
 15. Cum lumine pandit. Aliter cum lumina. Legit Grotius: simul cum lumine pandit. 1. Insi-

Aloum, crura, humeros, simul & praecordia lustrans,
Et dextra radios lato cum lumine iactans,

Inde Sagittipiens superas conuersere lucas

1. Insiisti & mergi hinc caput, & simul effere

Sese clara Fides, & promit corpore Cepheus,

Fervidus ille Canis toto cum corpore cecidit,

Abditur Orion, obit & Lepus abditus umbru,

Inferiora cadunt Aurigae lumina lapsu.

Inde obiani Capricornus ab alto lumine pellis

Aurigam, instantemque Capram, parvos simul Hades,

Et magnam antiquo depellit nomine Navem.

Obiititur Procyon, 2. emergunt Aliae lapsam,

Et tarvis volucrum existit clara Sagitta.

Cruis, dextrumque pedem linguens obis infera Perseus

In loca, tum cadens a puppi linguatur Argo.

PRIS. lib. 8] Sub pedibus proferit finitza Bootis.

PRIS. lib. 6] Tertia sub caudam ad genus ipsam lumina pandit.

PRIS. lib. 10.] Quem neque tempestas perimet, neque longa

vetustas.

Inueniet, stinguens praecleara insignia caeli.

PROGNOSTICA.

PRIS. lib. 10.] Ut clem luna meam Hyperionis officit orbi.

Stinguuntur radii caeca caligine caeli.

PRIS. lib. 16] At autem tenuis qua cadent lumine Phatna.

CIC. I. DIVIN] Atque etiam ventos praemonstrat saepe su-

tuos.

Inflatum mare, cum subito penitusque tumescit,

Saxaque cana salu niveo spumata liquore,

Tristificas certans Neptuno reddere voces:

Aut densus stridor cum caelo est vertice montis

Ortus adaugefcit scopulorum saepe repulsa.

Canis fulix etidem fugiens et gurgite ponti

Nuntiat horribiles clamans inflare procellas,

Haud modico tremulo fundens è gutturo cantus.

1. Vos quoque signa videtis aquae dulcis alumino,

Cum clamore paratu in aenei fundere voces,

Absurdoque sono fontem & stagna caetis.

Quis est qui ranunculos hoc videre suspicari possit?

Sape etiam periretse canit de peccore carmen,

Et matutinus credula vocibus inflat,

Vocibus instat, & assiduus jacet ore querelas,

Cum primis gelidos rores aurora remittit.

Fuscaque nonnunquam cursans per littora eornis,

Demersi caput & stultum cervicem recipit.

Mollipedesque boves spectantes lumina caeli

Naribus humiferum duxore ex aere succum,

Jam vero semper versidu semperque gravata,

Lentiscus triplici solita grandescere saeu,

Ter fruges fundens, tria tempora monitrat arandi.

PRIS. lib. 6] Caprigenu peccore custus de gurgite vasto.

CETERA DESIDERANTUR.

M. TULLII CICERONIS ALCYONES.

NON.] Alcyonem genus claru delapsus ab astru

Praxius aurora solu noctisque saelles.

M. T. CICERONIS LIMON.

CIC.] Tu quoque qui solus lecto sermone, Terenti,

Conversum, expressumque Latina voce desanandum

In medio populi sedatu vocibus effert,

Quidquid come loquens, atque omnia dulcia linguens.

M. T. CICERONIS MARIUS.

CIC.] Nuntia sulva Fovis, miranda visa figura,

CIC.] Hic Fovis altisona subit pinnata saelles,

Arboree trivico serpenti saucia morsu,

Ipsa feris subigit tran signens unguibus anguem

Semiamnum, & varia graviter cervicem micantem,

Quem se intorquentem lanians, rostroque ornentans,

Jam satata animum, jam duros ultra dolores,

Abijcit efflantem, & la ceratam affligit in undas,

Seque obitu a solis nidos convertit ad ortus.

Hancubi prapetibus pinnis, lapsusque volentem

Conspexit Marius di vini numinis augur,

Fausisque signa sua laudis, reditusque notavit;

Partibus innotuit caeli pater ipse sinistris.

Sic aquila clarum firmavit Jupiter omen,

M. T. CICERONIS

DE SUO CONSULATU.

LIBER II.

CIC. I. DIVIN.] Principio atherio flammatus Jupiter igni

Veritur, & totum collustrat lumine mundum,

Menaeque di vina calum, terrasque petisfit:

Qua pentus sensus hominum, vittaque retentat,

Etheris aeterni sapia atque inelusa cavernis

Erisi stellarum motus cursumque vagantes

Nesse velis, qua sent signorum in sede locata,

Qua verbo, & falsis Grajorum vocibus errans,

Re vera certo lapsu spatioque feruntur:

Omnia jam cernes di vina mente notata.

Nam primum astrorum volucras te Consule motus,

Concurfusque gravis stellarum ardore mteceis,

Tu quoque cum tumulos Albano in monte ni valeis

Lustrasti, & lato madrafi lacta Latinas,

Vidisti & clavo tremulus ardore comeias,

Multaque miseri micturna strage putasti,

Quod ferme ditum in tempus cecidit Latina,

Cum claram speciem concreto lumine luna

Abdidit, & subito stellanti nocte peremta est.

Quid vero Phabi fax tristi: montia belli,

Qua magnum ad culmen flammato ardore volabat,

Pracipites caeli partei, obitusque petisfit:

Aucsam terribilis percussus fulmine cauis

Luce serenanti vstai luvena liquit:

Auc cum se gravido tremefecit corpore tellus,

Jam vero varia nocturno tempor visa

Terribiles forma bellum, mortisque monebant:

Multaque per terras vates oracula fverunt

Peccore fundebant tristis minitanti casus,

Atque ea, qua lapsu tandem cecidere vetusto,

Hoc fore perpetui signis, clarisque frequentans

Ipsa Deum genitor caelo, terrisque canebat.

Nunc ea, Torquato qua quondam, & consule Cotta

Lydius ediderat Tyrrhena gentis haruspex,

Omnia fixa tuus glomerans determinat annus,

Nam pater altitonas stellantis iuxta Olympo.

Ipsa suos quondam tumulos ac templa petiviz,

Et Capitulini iniecit sedibus ignes,

Tum species ex ore vetus generosaque Natta

Condidit, elapsaque vetusto numine leges:

Et di vum simulacra peremis fulminis ardore

Hic stivestrus erat Romani nominis altrix

Martia, qua parvos Maivortis semine natos

Uteribus gravidis vitali rore rigabat

Qua tum cum pueris flammato fulmini idu

Concidit, atque avulsa podium vestigia liquit.

Tum qui non artis scripta ac monumenta volutans,

Voces tristificas chartis promebat Errusci?

Omnis civis generosam stirpe profectam

Vitare ingentem cladem pestemque monebant:

Vel legum exitum constanti voce ferebant,

Templa deusque adeo flammis, urbesque subebant

Eripere, & stragem horribilem, eademque vereri:

Vuuu

Alqua

1. Insiisti, mergi.] Hanc veram lectionem praedicat esse Grotius. Turnebus tamen insiat & emergit. Alias parvo discrimine, Insiisti & mergi.

2. Emergunt aliae lapsam.] Turnebus rectissime: Emergunt aliae lapsu & insiat volucres. Visionisimè editum fuerat: Emergunt aliae lapsu.

Atque has fixa gravi fato, ac fundata teneri,
 Ni post excisum ac columnam formata decoro
 Sancta Jovis spectari claros spectaret in ortu:
 Tam fore, ut oculos populus, sanctusque senatus
 Carnare conatus posset, si solum ad ortum
 Conversa inde patrum sedes, populi que videret.
 Hac tardata diu spectes, multumque morata,
 Consule te tandem celsa est in sede locata:
 Atquo una fixi ac signati temporis hera
 Jupiter excessa clarabat sepe a columna:
 Ac clades patriae flamma ferroque parata
 Vocibus Allobrogum partibus populoque patebat.
 Riti igitur veteres, quorum monumenta tenentis,
 Quae populos, urbesque modo ac virtute regebant:
 Riti etiam vestri, quorum pietasque fidesque
 Praestitit, ac longi viciis sapientia cunctis,
 Praecipue ingenti coluerunt numine divos,
 Hac adeo penitus cura videre sagaci,
 Otia qui studii lati teneret decoris,
 Inque Academia umbrifera, nitidoque Lyceo
 Fuderunt claras secundi prolevis artis
 E quibus ereptum primo jam a flore juvenis,
 Tu patria in media virtutum mole locavit,
 Tu tamen anxius curas requiescere relaxas,

Quod patria voces studii nobisque sacra.

NON.] Atque animo pendens noctu evecta tenebas,
 M. T. CICERONIS
 DE SUO CONSULATU,
 LIBER III.

CIC. ATT.] Inveca cursu quo: prima è parte juvenis,
 Quosque adeo consul virtute, animoque pes sit,
 Hirescine, atque auge famam, laudamque bonorum.

M. T. CICERONIS
 DE SUI TEMPORIBUS.

QUINT.] Cedant arma toga, concedas laurea lingua.

QUINT.] O fortunatam natam me Consule Romam.

M. TULLII CICERONIS
 ELEGIA TAMELASTIS.

SERVIVS IN ÆNEID.] Jam mare Tyrrhenum longè penitusque
 palumbes Reliquit.

AUG. l. 5. c. 8. Civit.] Tales sunt hominum mentes, quali poci-
 ter ipsa

Jupiter auctiferas lustravit lumine terras.

M. TULLII CICERONIS
 JOCLARIS LIBELLUS.

QUINT.] Fundum Varro vocat, quam postquam mittens
 funda,

Ni tamen exciderit, quæ cava funda patet.

M. TULLII CICERONIS FRAGMENTA LIBRORUM INCERTORUM.

LACT. lib. 3. cap. 16.) Recteque Tullius civilem viros,
 qui temp. gubernant, qui urbes aut novas constituunt,
 aut constitutas æquitate tueantur, qui salutem & liberta-
 tem civium, vel bonis legibus, vel salubribus consiliis,
 vel judiciis gravibus conferent, philosophiæ doctoribus
 præfert.

D. AUG. lib. 4. contra Pelagium.) Eorum quippe opi-
 nioni convenienter ait quodam loco Tullius, se non puta-
 re idem esse arietis, & P. Africani bonum.

D. AUG. Vita beata.) An verò, quod ait Tullius, multo-
 rum in terris prædiorum dominos divites appellamus, om-
 nium virtutum possessores pauperes nominabimus?

D. AUG. epist. 1. *) nullam unquam verbum, quod re-
 vocare vellet, emisit.

QUINT. l. 11. c. 1.) * non se id egisse, ut ita diceret,
 quo modo se quilibet posse consideret, sed quo modo
 nemo.

HIER. super obitu Paulina.) Cæsar cum quodam orna-
 te voluit, non illos honestavit, sed ornamenta ipsa tur-
 pavit.

LACT. lib. 5. cap. 11.) Etenim si nemo est, qui non mo-
 ni malit, quam converti in aliquam figuram bestiae, quam-
 vis mentem hominis habiturus, quanto est miserius, in
 hominis figura animo esse effrato? mihi quidem tanto
 videtur, quanto est præstabilior animus corpore.

LACT. l. 7. c. 11.) Nihil esse, quod sit manibus hu-
 manis laboratum, quod non aliquando ad interitum re-
 digatur, vel injuria hominum, vel ipsa confectrice om-
 nium vetustate.

QUINT. l. 3. c. 6.) Hoc miror enim, quærorque, homi-
 nem ita pessundare verbis alterum velle, ut etiam navem
 perforet, in qua ipse navigat.

PLIN. l. 3. c. 2.) Eximias omnes visu nocere, quæ du-
 pliciter pupillas habent.

PLIN. lib. 7. cap. 5. & lib. 13. cap. 3.) Meliora unguenta
 sunt quæ tetram, quam quæ crocum sapiunt.

IDEM l. 17. c. 21.) In nucæ inclusam Iliada Homeri cap-
 men in membrana scriptum.

IDEM.) Fuisse qui prævideret cxxxv. m. passuum,
 SENECA l. Tranquil.) Gladiatores invisos habemus, si
 omni modo vitam impetrare cupiunt; favemus, si contem-
 tum ejus præ se ferunt.

IDEM in epist.) Si mihi vitæ spatium duplicetur, vel sis
 tantummodo, poetis percurrendis, qui λυσις à Grecis
 vocantur, non esse suffectorum.

MARCEL. l. 15. Et quamquam optatissimum est, per-
 petuo fortunam quam florentissimam permanere: ita ta-
 men æquabilitas vitæ non tantum habet sensum, quan-
 tum cum ex adversis, & perditis rebus ad meliorem statum
 fortuna revocatur.

PLIN.) In libris de rep. Platonis me comitem profe-
 teor; in consolatione filia, Crantorem sequor, item Pan-
 tium de officiis.

D. AUGUST.) * Omnium pectora sic attingit ut cogat
 in gemitum.

O miserum cui peccare licebat.

D. AUG.) Nullæ sunt occultiores insidiae, quam quæ latet
 in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine.

Philosophiam dii paucis quibusdam veram dederunt.

NON.) * arcera.

NON.) Existimavi honestissimæ molestias posse dep-
 mi, si me ad philosophiam retuli stem.

FORTUN.) * forem.

SERVIVS.) Ad militiam euntibus dari solebant curo-
 des, quibus primo anno regerentur.

IDEM 3. Georg.) De uccusatore lege quinta dicta.

IDEM 6. Æneid.) Est autem causa difficilis, laudare
 puerum: non enim res laudanda, sed spes est.

D. AUG.) Hippocrates nobilissimus medicus scriptura
 reliquit, quosdam fratres, cum simul ægrotare cœpissent,
 & eorum morbus eodem tempore ingra vesceret, & eodem
 levaretur, geminos esse suspicatum.

MARCEL.)

MARCEL.] * cum parcere, vel ledere potuissem, ignoscendi querebam causas, non puniendi occasiones, quod iudicis ienti & considerati est proprium.

MARCEL. lib. 26.) Infelices esse, qui omnia sibi licere existimarent.

IDEM. lib. 31.) Erythrzo oppido superpositum montem Mimanta.

D. AUG.] * de plebeia face sellulariorum.

DIONYS.) Qui fuit locus religiosissimus, is erit desertissimus, & custodia castrorum non honoris, sed oneris existimatur.

LACT.] Lex Dei præclara & divina semper, quæ recta & honesta iubet, vetat prava & turpia; cui parentem sanctissimæ ac certissimæ Legi, iuste ac legitime necesse est vivere.

LACT.] Atque aded in plerisque civitatibus intelligi potest acenda virtutis gratia aut quo libentius reip. causa periculum adiret optimus quisque virorum fortium meritorum honore deorum immortalium consecratam.

FESTUS.) * ructaretur.

IDEM.) Tesqua.

QUINT.] Dic mihi quæso Xenophontis uxor si vicina tua melius habeat aurum, quam tu habes, utrumne illius, aut tuum malis? illius, inquit. Quid? si vestem & ceterum ornatum muliebrem pretii majoris habeat, quam tu habes, præsume, an illius malis? illius verò, respondit. Age sis inquit, si virum illa meliorem habeat, quam tu habes, utrumne tuum virum malis, an illius? Hic mulier erubuit, & merito. male enim responderat se malle alienum aurum, quam suum, nam est id improbum. At si respondisset, se malle aurum suum tale esse, quale illud esset: potuisset pudice respondere, malle se virum suum talem esse, qualis melior esset.

En Ausonio de Monsflabie.

Seps.

En (Crisp.) Plure venit.

COLUM. lib. 3, cap. 8.) Romanam fuisse civem Nevium Pollionem, pede longiorem, quam quemquam longissimum.

Dmatius in vita Terentii.

COMEDIA.) Est imitatio vitæ, speculum consuetudinis, imago veritatis.

In Andr.

Non solum videam, sed etiam audiam, pleneque sentiat.

GELL. lib. 10, cap. 18.) Mausolus rex terræ Cariz.

ISID. lib. 19, cap. 1.) Tunc se flustigero tradis, mandatus paroni.

LACT. lib. 7, cap. 8.) Quoniam utraque earum sententiarum doctissimos habuit auctores, nec quid certi sit, divinari potest.

PLIN. l. 7, c. 43. P. Ventidium mulionem castrensem suffarraneum fuisse.

IDEM l. 29, c. 4.) * formicas solivagas.

IDEM.) Mattela catulos tuos quotidie transfert, mutatque sedem.

IDEM l. 30, c. 5.) Animalia bytuos vocari, qui vitæ in Campania erodant.

IDEM l. 31, c. 2.) Cicero in admirandis posuit, Reatinis tantum paludibus angulas iumentorum indurati.

IDEM lib. 31, cap. 4.) Quædam terræ imbribus ficioreæ sunt, veluti in Natnienli agro, quod admirandis suis inferuit M. Cicero, ficitate lutum fieri prodens, imbre pulverem.

SOLIN. cap. 2.) Romam conditam olympiadis sextæ anno tertio.